

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia, työttömyysturvalakia, työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia, tuloverolakia ja työsopimuslakia.

Sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi erityisraskausrahaan oikeuttavien työtehtäviin tai työolosuhteisiin liittyvien raskaana olevan tai sikiön terveydelle vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta. Vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelo laajenisi nykyiseen nähden. Lisäksi erityisraskausrahaa olisi mahdollista saada osittaisena, jos työtehtäviin tai työolosuhteisiin liittyvä riski olisi mahdollista välttää työskentelemällä osittain aikaisesti eivätkä muut työnantajan toimenpiteet vaaralle altistumisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi olisi riittäviä tai mahdollisia. Työsopimuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös osittaisesta erityisraskausvapaasta. Tuloverolain asunnon ja työpaikan välisiä matkakustannuksia koskevaan säännökseen lisättäisiin maininta osittaisesta erityisraskausrahasta.

Ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaista luovutuspäivärahaa koskevaa sairausvakuutuslain sääntelyä ehdotetaan selkeytettäväksi. Lisäksi luovutuspäivärahan määräytymistä muutettaisiin siten, että luovutuspäivärahan määrä vastaisi elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta taikka siihen liittyviin välttämättömiin tutkimuksiin osallistumisesta aiheutunutta ansionmenetystä. Työttömyysturvalakiin, työntekijän eläkelakiin, yrittäjän eläkelakiin, merimieseläkelakiin ja julkisten alojen eläkelakiin ehdotetaan tehtäväksi luovutuspäivärahan muutosten edellyttämät välttämättömät muutokset.

Sairausvakuutuslain säännöstä erityishoitorahaoikeudesta ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus erityishoitorahaan olisi vakuutetulla, joka osallistuu lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan erikoissairaanhoidon taseiseen hoitoon tai kuntoutukseen.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.1.1 Erityisraskausraha	4
1.1.2 Luovutuspäiväraha	4
1.1.3 Erityishoitoraha	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Erityisraskausraha	6
2.1.1 Nykytilan kuvaus	6
2.1.1.1 Työturvallisuuslaki	6
2.1.1.2 Valtioneuvoston asetus raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä	6
2.1.1.3 Työsopimuslaki	8
2.1.1.4 Työterveyshuoltolaki	8
2.1.1.5 Erityisraskausrahaa koskevat sairausvakuutuslain säännökset	9
2.1.1.6 Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta	10
2.1.1.7 Raskaussuojeludirektiivin mukainen oikeus vanhempainpäivärahaan	11
2.1.2 Nykytilan arviointi	11
2.2 Luovutuspäiväraha	15
2.2.1 Nykytilan kuvaus	15
2.2.1.1 Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminta	15
2.2.1.2 Elinsiirtotoimintaa koskeva kansainvälinen sääntely	15
2.2.1.3 Kudoslaki	16
2.2.1.4 Luovutuspäivärahaa koskevat sairausvakuutuslain säännökset	17
2.2.2 Nykytilan arviointi	19
2.3 Erityishoitoraha	19
2.3.1 Nykytilan kuvaus	19
2.3.2 Nykytilan arviointi	20
2.4 Päivärahaetuuksien rahoitus	21
3 Tavoitteet	22
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	22
4.1 Keskeiset ehdotukset	22
4.2 Pääasialliset vaikutukset	23
4.3 Taloudelliset vaikutukset	23
4.3.1 Vaikutukset julkiseen talouteen	23
4.3.2 Vaikutukset kotitalouksiin	24
4.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	24
4.4.1 Kansaneläkelaitos	24
4.4.2 Eläketurvakeskus	25
4.5 Vaikutukset työnantajiin ja työterveyshuoltoon	25
4.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset	26
4.6.1 Vaikutukset raskaana oleviin työntekijöihin	26

4.6.2	Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon.....	28
4.6.3	Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin.....	29
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	30
5.1	Ulkomaisten lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	30
5.1.1	Muiden Pohjoismaiden järjestelmät	30
5.1.1.1	Ruotsi.....	30
5.1.1.2	Norja	32
5.1.1.3	Tanska.....	34
5.1.1.4	Islanti	35
6	Lausuntopalaute.....	36
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	38
7.1	Sairausvakuutuslaki	38
7.2	Työttömyysturvalaki	47
7.3	Työntekijän eläkelaki.....	47
7.4	Yrittäjän eläkelaki.....	47
7.5	Merimieseläkelaki.....	48
7.6	Julkisten alojen eläkelaki.....	48
7.7	Tuloverolaki.....	48
7.8	Työsopimuslaki.....	48
8	Lakia alemman asteinen sääntely	49
9	Voimaantulo	49
10	Toimeenpano ja seuranta.....	49
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	49
	LAKIEHDOTUKSET	52
1	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	52
2	Laki työttömyysturvalain 11 luvun 14 § muuttamisesta.....	56
3	Laki työntekijän eläkelain 2 ja 74 §:n muuttamisesta	57
4	Laki yrittäjän eläkelain 2 ja 68 §:n muuttamisesta	59
5	Laki merimieseläkelain 2 ja 80 §:n muuttamisesta.....	61
6	Laki julkisten alojen eläkelain 3 ja 87 §:n muuttamisesta	63
7	Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta	65
8	Laki työsopimuslain 4 luvun muuttamisesta	66
	LIITE	67
	RINNAKKAISTEKSTIT	67
1	Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta	67
2	Laki työttömyysturvalain 11 luvun 14 § muuttamisesta.....	73
3	Laki työntekijän eläkelain 2 ja 74 §:n muuttamisesta	74
4	Laki yrittäjän eläkelain 2 ja 68 §:n muuttamisesta	76
5	Laki merimieseläkelain 2 ja 80 §:n muuttamisesta.....	78
6	Laki julkisten alojen eläkelain 3 ja 87 §:n muuttamisesta	80
7	Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta	82
8	Laki työsopimuslain 4 luvun muuttamisesta	83
	ASETUSLUONNOS	84
	Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen muuttamisesta	84

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Erityisraskausraha

Raskaana olevien työntekijöiden suojelusta säädetään toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä annetussa neuvoston direktiivissä 92/85/ETY (jäljempänä *raskaussuojeludirektiivi*). Direktiivissä säädetään raskaana olevia, äskettäin synnyttäneitä ja imettäviä työntekijöitä koskien muun muassa työhön liittyvän riskin arvioinnista, tiedottamisesta, arvioinnin tuloksista juontuvasta toiminnasta, tapauksista, joissa altistuminen kielletään, yötyöstä, äitiyslomasta ja työhön liittyvistä oikeuksista.

Raskaussuojeludirektiivi on työturvallisuutta ja -terveyttä koskevien säännösten osalta pantu kansallisesti täytäntöön työsopimuslailla (55/2001) sekä sitä täydentävästi työturvallisuuslailla (738/2002) ja sen nojalla annetuilla alemman asteisilla säädöksillä. Raskaussuojeludirektiivin työntekijöiden asemaa ja oikeuksia koskevat säännökset on pantu täytäntöön muun muassa työsopimuslailla ja sairausvakuutuslailla (1224/2004). Raskaussuojeludirektiivin johdosta sairausvakuutuslain säännöksiä ei muutettu, sillä katsottiin, että voimassa oleva erityisäitiysrahaa koskeva säännös täyttää direktiivin vaatimukset. Lisäksi katsottiin, että synnyttämisen jälkeen äidillä on työsopimuslain mukaan oikeus sekä äitiys- että vanhempainlomaan, jotka kestoaltaan kattavat direktiivin asettamat vaatimukset. Tältä ajalta työntekijällä on sairausvakuutuslain nojalla oikeus sairauspäivärahan suuruiseen äitiyspäivärahaan¹.

Huhtikuussa 2024 voimaan tullut, työterveyshuoltolain (1383/2001) nojalla annettu raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöistä annettu valtioneuvoston asetus (143/2024, jäljempänä *raskaussuojeluasetus*), on sitä edeltänyttä lisääntymisterveydelle työssä vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja vaaran torjunnasta annettua valtioneuvoston asetusta (603/2015, jäljempänä *lisääntymisterveysasetus*) selkeämmin raskaussuojeludirektiivin työturvallisuutta- ja terveyttä koskevien säännösten täytäntöönpanosäädös. Raskaussuojeluasetuksella täsmennettiin ja selkeytettiin raskaana olevia, äskettäin synnyttäneitä ja imettäviä työntekijöitä koskevaa sääntelyä vastaamaan paremmin raskaussuojeludirektiivin sääntelyä.

Raskaana olevan etuuksista säädetään sairausvakuutuslaissa. Sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskeva sääntely ei täysin vastaa edellä mainitun raskaussuojeludirektiivin ja -asetuksen sisältöä. Eesityksen tarkoituksena on muuttaa sairausvakuutuslain erityisraskausrahasääntelyä vastaamaan paremmin edellä mainittua raskaana olevaa koskevaa työsuojelusääntelyä.

1.1.2 Luovutuspäiväraha

Elinsiirrot ovat vakiinnuttaneet asemansa terveydenhoidossa ja niiden tarve on lisääntynyt. Suomessa elinsiirtoja tehdään tarpeeseen nähden edelleen liian vähän, koska elinsiirtoon

¹ [HE 56/1994 vp, s. 68–70.](#)

sopivista elimistä on jatkuva pula². Elinsiirroissa käytettäviä elimiä voidaan saada sekä kuolleilta että eläviltä luovuttajilta. Valtaosa elimistä saadaan kuolleilta luovuttajilta. Elinsiirtojonoissa on jatkuvasti yli 500 potilasta, joista 5–10 prosenttia kuolee, koska heille ei ole tarjolla soveltuvaa siirännäistä³. Etenkin munuaissairaiden potilaiden määrä lisääntyy Suomessa. Yksi tärkeä syy tähän on diabetes ja sen aiheuttama munuaisvaurio⁴.

Keskimääräinen munuaissiirteen odotusaika on puolitoista vuotta. Pitkä odotusaika dialyysihoidossa kuormittaa elimistöä ja heikentää potilaan ja siirteen ennustetta. Yksi munuaisensiirto säästää yhteiskunnan kustannuksia noin 40 000–50 000 euroa vuodessa verrattuna dialyysihoitoon. Elävien munuaisluovuttajien määrää lisäämällä yhä useampi saisi mahdollisuuden munuaissiirtoon. Tällä hetkellä eläviltä munuaisluovuttajilta tehtyjen munuaissiirtojen osuus Suomessa on noin 17 prosenttia kaikista munuaissiirroista⁵.

Elinten lisäksi Suomessa voidaan luovuttaa kudosta ja soluja. Elävä luovuttaja voi luovuttaa lähinnä luuydintä ja kantasoluja.

Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallisessa toimintasuunnitelmassa 2023–2033 on esitetty useita kehityskohteita. Yhtenä toimenpiteenä on esitetty elävälle munuaisluovuttajalle koituvien kustannusten täysimääräistä korvaamista. Ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001, jäljempänä kudoslaki) 18 §:n 2 momentin mukaan elintärkeään siirrontarpeeseen perustuvan elimen, kudoksen tai solujen luovuttajalla on elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi oikeus saada päivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.

Sairausvakuutuslain mukaan luovutuspäiväraha määräytyy vastaavasti kuin sairauspäiväraha määräytyi ennen 1.1.2025 voimaan tullutta laskukaavan muutosta. Luovutuspäiväraha määräytyy siten sairausvakuutuslain mukaisen vuositulon perusteella, ja sen määrä on enintään 70 prosenttia vakuutetun vuosituloista. Hallitus on hallituksen esityksessä eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 123/2024 vp) todennut, että tavoitteena on muuttaa luovutuspäivärahan taso vastaamaan tartuntatautipäivärahan tasoa vuoden 2026 alusta lukien. Tämän vuoksi esityksessä ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että luovutuspäivärahan osalta laskukaavaa olisi muutettu vuoden 2025 ajalle.

1.1.3 Erityishoitoraha

Erityishoitoraha on tarkoitettu korvaamaan lyhytaikaista tai tilapäistä ansionmenetystä, joka aiheutuu osallistumisesta lapsen sairaudesta tai vammasta johtuvaan hoitoon tai kuntoutukseen. Erityishoitorahaoikeutta koskevassa säännöksessä viitataan erikoissairaanhoidon taseeseen toimintayksikköön ja erityishuoltopiirin toimintayksikön erikoissairaanhoidon taseeseen poliklinikkaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä 1.1.2023 alkaen tapahtuneita muutoksia ei ole otettu huomioon säännöksen muotoilussa, minkä vuoksi säännöstä on tarpeen päivittää.

² [Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallinen toimintasuunnitelma 2023-2033, s.3.](#)

³ HUS: [Elinluovutus- ja siirtotoiminnan ammattilaismateriaalia](#), viitattu 2.6.2025.

⁴ HUS: [Munuaissiirto elävältä luovuttajalta](#), viitattu 2.6.2025.

⁵ HUS: [Tietoa elävän munuaisluovuttajan työnantajalle](#), viitattu 2.6.2025.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Asian valmistelun yhteydessä on kuultu keskeisiä työmarkkinajärjestöjä sekä Työterveyslaitosta.

Hallituksen esityksen luonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla 18.6 – 10.8.2025. Lausuntoa pyydettiin yhteensä 60 taholta, minkä lisäksi kaikilla halukkailla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa Lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Hallituksen esityksen luonnoksesta annetut lausunnot ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM119:00/2023>

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Erityisraskausraha

2.1.1 Nykytilan kuvaus

2.1.1.1 Työturvallisuuslaki

Työturvallisuuslaki on lähes kaikkeen työhön sovellettava yleislaki. Sen tavoitteena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja.

Työturvallisuuslain 8 §:ssä säädetään työnantajan yleisestä huolehtimisvelvoitteesta ja 10 §:ssä säädetään työn vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista. Työnantajalla on velvollisuus tarpeellisilla toimenpiteillä huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä, jos niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle.

Työturvallisuuslain 11 §:ssä säädetään erityistä vaaraa aiheuttavasta työstä. Pykälän 2 momentin mukaan, jos työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa raskaana olevalle, äskettäin synnyttäneelle tai imettävälle työntekijälle, työnantajan on ryhdyttävä tarvittaviin torjuntatoimenpiteisiin. Mikäli erityistä vaaraa ei voida poistaa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä tälle sopiviin työtehtäviin ajaksi, jolloin työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa. Momentissa tarkoitettuja työntekijöitä suojelemalla suojellaan samalla myös sikiötä ja syntynyttä lasta. Pykälän 3 momentin valtuussäännöksen nojalla on annettu raskaussuojeluasetus, jossa annetaan tarkempia säännöksiä raskaana olevalle, äskettäin synnyttäneelle tai imettävälle työntekijälle työssä vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja niiden tunnistamisesta, altistuksen luonteesta, vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista, tiedottamisesta, ilmoittamisesta sekä torjuntatoimenpiteistä. Työturvallisuuslain 5 luku sisältää aihepiireittäin jaoteltua sääntelyä työpaikalla esiintyvistä haitta- ja vaaratekijöistä sekä niitä koskevista torjuntatoimenpiteistä.

2.1.1.2 Valtioneuvoston asetus raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä

Työturvallisuuslain nojalla annettu 5.4.2024 voimaan tullut raskaussuojeluasetus korvasi samalla kumottavaksi tulleen lisääntymisterveysasetuksen. Lisääntymisterveysasetuksesta poiketen raskaussuojeluasetus koskee spesifisti raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja

imettävien työntekijöiden suojelua. Raskaussuojeluasetuksella täsmennettiin ja selkeytettiin kansallista sääntelyä, ja se on aiempaa selkeämmin raskaussuojeludirektiivin työturvallisuutta ja terveyttä koskevien säännösten täytäntöönpanosäädös.

Raskaussuojeluasetuksen 2 §:ssä säädetään vaaraa aiheuttavista tekijöistä, jotka ainakin on otettava huomioon asetuksen 1 §:ssä tarkoitettussa riskin arvioinnissa. Vaaraa aiheuttavia tekijöitä koskeva 2 § jakautuu viiteen kohtaan sen mukaan, millaisesta vaaraa aiheuttavasta tekijästä on kyse: 1 kohdassa tarkoitettut kemialliset aineet ja seokset, muut kuin 1 kohdassa tarkoitettut kemialliset tekijät, biologiset tekijät ja niiden vaatimat hoitotoimenpiteet, fysikaaliset ja fyysiset tekijät sekä työolosuhteet. Raskaussuojeludirektiiviä vastaavasti pykälän luettelo ei ole tyhjentävä. Raskaussuojeludirektiivin liitteenä I on ei-tyhjentävä luettelo vaaraa aiheuttavista tekijöistä, menetelmistä ja työolosuhteista, joihin direktiivin 4 artiklassa viitataan. Kansallisen raskaussuojeluasetuksen 2 § pohjautuu näissä säädettyyn, joskin sitä on täydennetty ja täsmennetty joiltain osin.

Lisäksi useasta raskaussuojeluasetuksen 2 §:ssä tarkoitettusta tekijästä, kuten esimerkiksi kemiallisista tekijöistä, syöpävaarallisista tekijöistä, biologisista tekijöistä sekä tärinästä ja melusta, on olemassa myös erityislainsäädäntöä. Erityisesti raskaana olevia koskevaa erityissääntelyä on esimerkiksi ionisoivaa säteilyä koskien säteilylaissa (859/2018) ja valtioneuvoston asetuksessa ionisoivasta säteilystä (1034/2018).

Raskaussuojeluasetuksen 3 §:n mukaan työnantajan on tiedotettava työntekijöille erityistä vaaraa aiheuttavista tekijöistä, riskin arvioinnin tuloksista sekä sen johdosta toteutettavista yleisistä toimenpiteistä. Pykälän 2 momentin mukaan työssä, jossa käytetään tai esiintyy raskaussuojeluasetuksessa tarkoitetuille työntekijöille erityistä vaaraa aiheuttavia tekijöitä, työnantajan on muistutettava työntekijöitä, että raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden on tärkeää ilmoittaa tilastaan työnantajalle. Riittävän varhainen ilmoittaminen työnantajalle on tärkeää, sillä työnantajan raskaussuojeluasetuksen mukaisten yksilöllisten suojeluvelvoitteiden aktivoituminen on sidottu siihen, että työnantaja saa tiedon, että työntekijä on raskaana, hän on synnyttänyt äskettäin tai imettää. Pykälä perustuu raskaussuojeludirektiivin 2 ja 4 artiklaan.

Raskaussuojeluasetuksen 4 §:ssä säädetään yksilöllisistä toimenpiteistä, joihin työnantajan tulee ryhtyä yksittäisen työntekijän kohdalla riskin poistamiseksi sekä tilanteista, joissa altistuminen kielletään kokonaan. Tältä osin pykälä vasta raskaussuojeluasetuksen 5 ja 6 artiklaa. Pykälän mukaan työnantajan on saatuaan tietää, että työntekijä on raskaana, äskettäin synnyttänyt tai imettävä, ryhdyttävä riskin arvioinnin perusteella tarpeellisiin toimenpiteisiin kyseisen työntekijän erityiselle vaaralle altistumisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi. Työnantajan on rajoitettava työntekijän altistuminen erityistä vaaraa aiheuttavalle tekijälle niin vähäiseksi, että se ei aiheuta riskiä työntekijän turvallisuudelle, terveydelle, raskaudelle tai imetykselle. Toimenpiteistä säädetään pykälässä siinä järjestyksessä, joissa työnantajan tulee niihin ryhtyä. Ensisijaisesti työnantajan on rajoitettava työntekijän altistuminen erityistä vaaraa aiheuttavalle tekijälle työolosuhteita tai työaikoja väliaikaisesti muuttamalla. Mikäli riskin poistaminen altistumista vähentämällä ei ole teknisesti mahdollista tai se ei ole kohtuudella toteutettavissa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä muihin tälle sopiviin tehtäviin ottaen huomioon työntekijän ammattitaito ja kokemus.

Raskaussuojeluasetuksen 4 §:n 4 momentin mukaan työnantajan on pyrittävä järjestämään raskaana olevalle tai äskettäin synnyttäneelle työntekijälle mahdollisuus siirtyä päivätyöhön, mikäli asiassa esitetyn työpaikan työterveyshuoltoa toteuttavan lääkärin tai muun työntekijän työolosuhteet tuntevan lääkärin lääkärintalouden mukaan yötyötä ei tule tehdä työntekijän turvallisuuden tai terveyden taikka raskauden suojelemiseksi. Päivätyöhön siirtyminen voi

käytännössä tarkoittaa samalla myös työntekijän väliaikaista siirtymistä muihin työtehtäviin, jotka ovat hänen ammattitaitonsa ja kokemuksensa huomioon ottaen sopivia. Tältä osin pykälä perustuu raskaussuojeluasetuksen 7 artiklaan.

Raskaussuojeluasetuksen 4 §:n 5 momentissa säädetään sellaisista raskaana olevalle tai imettävälle erityisen vaarallisista tekijöistä, jotka aiheuttavat aina riskin. Näiden tekijöiden osalta riskin merkittävyyttä ei tosiasiallisesti tarvitse erikseen arvioida, sillä näille tekijöille altistumiseen liittyy aina riski, eikä aiheutuvaa vaaraa voida riittävästi vähentää riskinhallintatoimenpiteillä. Raskaana oleva tai imettävä työntekijä ei saa altistua ollenkaan lyijylle tai sen yhdisteille niin, että niitä voi päätyä työntekijän kehoon. Raskaana olevalla työntekijällä ei myöskään saa teettää työtä, joka edellyttää vedenalaista laitesukellusta, savu- tai kemikaalisukellusta taikka työtä, johon liittyy altistuminen korkealle ylipaineelle (esimerkiksi ylipainekammiossa). Sääntely perustuu raskaussuojeludirektiivin 6 artiklaan, jossa säädetään tapauksista, joissa altistuminen kielletään, ja direktiivin liitteeseen II, jossa on ei-tyhjentävä luettelo tekijöistä ja työolosuhteista, joihin kyseisessä artiklassa viitataan.

Mikäli raskaana olevan, äskettäin synnyttäneen tai imettävän työntekijän työssä olevaa riskiä ei ole mahdollista poistaa 4 §:ssä tarkoitetuilla toimenpiteillä, on työnantajan raskaussuojeludirektiivin 5 ja 11 artiklan mukaan viimesijaisena keinona myönnettävä työntekijälle vapaata, jonka on oltava palkallista tai muuten riittävästi korvattua.

2.1.1.3 Työsopimuslaki

Työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan, jos raskaana olevan työntekijän työtehtävät tai työolot vaarantavat hänen tai sikiön terveyden eikä työssä tai työoloissa olevaa vaaratekijää voida poistaa, työntekijä on pyrittävä raskauden ajaksi siirtämään muihin, hänen työkykynsä ja ammattitaitonsa huomioon ottaen sopiviin tehtäviin.

Työsopimuslain 4 luvussa säädetään perhevapaista. Luvun 1 §:n mukaan työntekijällä on oikeus raskauden tai synnytyksen vuoksi taikka lapsen hoitamista varten saada vapaaksi työstä sairausvakuutuslaissa tarkoitettut raskausrahopäivät (raskausvapaa), erityisraskausrahopäivät (erityisraskausvapaa) ja vanhempainrahopäivät (vanhempainvapaa). Luvun 2 §:n mukaan työntekijä saa työnantajan suostumuksella tehdä 14 viikon aikana raskausvapaan alkamisesta lukien vain työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Työnantajalla tai työntekijällä on oikeus milloin tahansa keskeyttää tänä aikana tehtävä työ. Työtä ei kuitenkaan saa tehdä kahden viikon aikana ennen laskettua synnytysaikaa eikä kahden viikon aikana synnytyksen jälkeen.

Työsopimuslakia vastaavat säännökset työturvallisuudesta ja perhevapaista sisältyvät merityösopimuslakiin (756/2011).

Työnantajalla ei ole työsopimuslain mukaan palkanmaksuvelvollisuutta perhevapaiden ajalta. Useimmissa työehtosopimuksissa on sovittu palkan maksusta raskausvapaan ajalta ja osalta vanhempainvapaata. Erityisraskausvapaan palkallisuudesta on harvoin sovittu.

2.1.1.4 Työterveyshuoltolaki

Työterveyshuoltolain 1 luvun 4 §:n mukaan työnantajan on kustannuksellaan järjestettävä työterveyshuolto työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä työntekijöiden turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi. Lain 3 luvun 12 §:ssä säädetään tarkemmin työterveyshuollon sisällöstä. Työterveyshuoltoon kuuluu muun muassa työperäisten terveysvaarojen ja -haittojen,

työntekijöiden terveydentilan sekä työ- ja toimintakyvyn selvittäminen, arviointi ja seuranta mukaan lukien työstä ja työympäristöstä aiheutuva erityinen sairastumisen vaara sekä edellä mainituista seikoista johtuvat terveystarkastukset ottaen huomioon työntekijän yksilölliset ominaisuudet. Työterveyshuollolle kuuluu myös toimenpide-ehdotusten tekeminen työn terveellisyyden ja turvallisuuden parantamiseksi sekä tarvittaessa työn sopeuttamiseksi. Myös tietojen antaminen, neuvonta ja ohjaus työn terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä työntekijöiden terveyttä koskevista asioista ovat työterveyshuollon tehtäviä.

Työterveyshuoltolain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus hyvän työterveyshuoltokäytännön perusteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) sekä valtioneuvoston asetus terveystarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (1485/2001).

2.1.1.5 Erityisraskausrahaa koskevat sairausvakuutuslain säännökset

Erityisraskausrahan⁶ tarkoituksena on korvata ansionmenetystä silloin, kun raskaana oleva henkilö joutuu jäämään ansiotyöstään pois oman tai sikiön terveyden suojelemisen vuoksi. Erityisraskausrahan saamisen edellytyksistä säädetään sairausvakuutuslaissa ja sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1335/2004). Erityisraskausrahasäännöksillä osaltaan täytäntöön pannaan raskaussuojeludirektiivin säännöstä raskaana olevan korvauksellisesta vapaasta. Erityisraskausraha, raskausraha ja vanhempainraha ovat sairausvakuutuslaissa tarkoitettuja vanhempainpäivärahoja. Erityisraskausrahan, kuten muidenkin sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien, yleisenä edellytyksenä on, että hakija on sairausvakuutuslain mukaisesti Suomessa vakuutettu eli kuuluu lain soveltamisen piiriin.

Sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:n mukaan raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä, on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittynyt kemiallinen aine, säteily tai tarttuva tauti taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Säännöksen mukaan siitä, milloin vakuutetun työtehtävien tai työpaikan olosuhteiden voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden, sekä siitä, mitä selvityksiä vakuutetun on esitettävä haettaessa erityisraskausrahaa, säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Erityisraskausrahan maksamisen edellytyksenä on, että vakuutettu on työkykyinen. Toisin sanoen, mikäli raskaana oleva henkilö on todettu työkyvyttömäksi, ei hänellä ole oikeutta erityisraskausrahaan. Lisäksi edellytyksenä on, että hänelle ei voida järjestää muuta työtä työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai erityisopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja vakuutettu joutuu tämän vuoksi olemaan poissa työstä. Edellytyksenä on myös, että vakuutettu ei ole muussakaan ansiotyössä eikä omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä.

Erityisraskausrahaan on siten oikeus vain silloin, kun työhön tai työoloihin liittynyt vaaraa aiheuttavaa tekijää ei voida poistaa tai työntekijää ei voida siirtää muihin sopiviin tehtäviin. Toisin sanoen työnantajan työsuojeluun liittyvät velvoitteet ovat aina ensisijaisia erityisraskausrahaan ja -vapaaseen nähden.

Sairausvakuutuslain 9 luvun 4 §:n mukaan erityisraskausrahaa maksetaan ajalta, jonka vakuutettu on työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvän vaaratekijän vuoksi estynyt tekemästä

⁶ Etuuden nimi oli 31.7.2022 saakka erityisäitiysraha.

työtään, kuitenkin enintään siihen saakka, kun oikeus raskausrahaan alkaa⁷. Jos raskaus keskeytyy ennen raskausrahakauden alkamista, erityisraskausrahaa suoritetaan raskauden keskeytymiseen saakka.

Erityisraskausraha määräytyy samoin kuin muutkin sairausvakuutuslain mukaiset päivärahaetuudet. Niiden määräytymisestä säädetään sairausvakuutuslain 11 luvussa. Erityisraskausraha määräytyy vakuutetun vuositulon eli etuusoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta edeltävien 12 kalenterikuukauden tulojen perusteella. Sairausvakuutuslaissa tarkemmin säädetyissä tilanteissa voidaan päivärahan perusteena poikkeuksellisesti huomioida etuusoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta edeltävien kolmen kalenterikuukauden tulot vuosituloksi muutettuna. Vuositulossa huomioidaan vakuutetun palkkatulot, etuustulot ja ansionmenetyskorvaukset sekä vahvistettu YEL- tai MYEL-työtulo. Vanhempainpäiväraha voi määräytyä myös edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleen vuositulon mukaisesti, jos lapsi, jonka perusteella edellisen kerran on maksettu vanhempainpäivärahaa, ei ole täyttänyt kolmea vuotta ennen laskettua synnytysaikaa. Jos vakuutetulla ei ole vuositulossa huomioitavia tuloja tai ne ovat pienet, maksetaan päiväraha aina vähintään vähimmäismääräisen suuruisena (31,99 euroa/arkipäivä vuonna 2025).

Kaikki saman lapsen perusteella myönnettävät vanhempainpäivärahat määräytyvät saman vuositulon eli sen vuositulon perusteella, jonka perusteella ensimmäinen myönnetty vanhempainpäiväraha on määräytynyt. Toisin sanoen, jos vakuutettu on saanut erityisraskausrahaa, määräytyvät raskausraha ja vanhempainraha saman vuositulon perusteella kuin erityisraskausraha.

2.1.1.6 Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vakuutetun työtehtäviin tai työoloihin liittyvän kemiallisen aineen voidaan arvioida vaarantavan sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla vakuutetun tai sikiön terveyden, jos kemiallinen aine on:

- 1) anestesiakaasu;
- 2) lyijy tai lyijy-yhdiste;
- 3) elohopea tai elohopeayhdiste;
- 4) solunsalpaaja;
- 5) hiilimonoksidi eli häkä;
- 6) vakuutetun tai sikiön terveydelle vaaralliseksi arvioitu torjunta-aine;
- 7) vakuutetun tai sikiön terveydelle vaaralliseksi arvioitu orgaaninen liuotinaine;
- 8) lisääntymiselle vaaralliseksi, syöpää aiheuttavaksi tai perimää vaurioittavaksi luokiteltu aine, jonka pakkaus tulee työturvallisuuslain (738/2002) tai kemikaalilain (599/2013) nojalla

⁷ Sairausvakuutuslain 9 luvun 2 §: Raskausrahakausi alkaa vakuutetun hakemuksen perusteella aikaisintaan 30 arkipäivää ja viimeistään 14 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Raskausrahakausi alkaa kuitenkin aina viimeistään raskauden päättymistä seuraavasta arkipäivästä.

annettujen määräysten mukaan merkitä varoituslausekkeella H340, H341, H350, H350i, H351, H360, H360D, H360FD, H360Fd, H360Df, H361, H361d tai H361df;

9) työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1267/2019) mainittu syöpäsairauden vaaraa aiheuttava aine;

10) ympäristön tupakansavu.

Lisäksi asetuksen mukaan mitä 1 momentissa säädetään kemiallisesta aineesta, koskee lisäksi:

1) ionisoivaa säteilyä mukaan lukien radionuklidit;

2) toksoplasmoosia, listerioosia, vihurirokkoa, herpestä, vesirokkoa, parvorokkoa, hepatiitti B:tä ja C:tä, sytomegalotulehdusta ja HIV-infektiota sekä muita näihin verrattavia tarttuvia tauteja.

Asetuksessa on siten määritelty tyhjentävästi, mille kemialliselle aineelle tai säteilylle altistuminen voi oikeuttaa erityisraskausrahaan. Tarttuvien tautien osalta luettelo ei ole tyhjentävä ja esimerkiksi koronapandemian aikana katsottiin, että koronavirustauti on säännöksessä mainittuihin tauteihin verrattava tauti.

Asetuksen mukaan muun vastaavan, vakuutetun työtehtäviin tai työoloihin liittyvän seikan voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden, jos kyse on maanalaisesta kaivostyöstä, paineistetuissa tiloissa työskentelystä tai vedenalaisesta sukeltamisesta. Sairausvakuutuslaissa mainittu muu vastaava seikka on siten asetuksessa tyhjentävästi määritelty koskemaan vain edellä mainittuja työskentelyolosuhteita.

Asetuksen mukaan erityisraskausraha hakemukseen on liitettävä työpaikan työterveyshuoltoa toteuttavan lääkärin taikka muun vakuutetun työolosuhteet tuntevan lääkärin lausunto vakuutetun tai sikiön terveydelle aiheutuvasta sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettua vaarasta sekä työnantajan selvitys siitä, että työntekijä on poissa työstä ja ettei työntekijää ole voitu siirtää muihin tehtäviin työsopimuslaissa säädetyllä tavalla. Omaan työtään tekevältä edellytetään vastaava selvitys soveltuvien osin.

2.1.1.7 Raskaussuojeludirektiivin mukainen oikeus vanhempainpäivärahaan

Sairausvakuutuslain 9 luvun 9 §:ssä on turvattu päiväraha-oikeus raskaussuojeludirektiivin edellyttämän vähintään 14 viikon pituisen yhtämittaisen äitiysvapaan ajalta. Huolimatta siitä, mitä muualla 9 luvussa säädetään, raskaana olevalla ja synnyttäneellä vanhemmalla, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää, on aina oikeus saada raskaus- ja vanhempainrahaa yhtäjaksoisesti vähintään 105 arkipäivän ajalta. Vanhempainrahan saamisen edellytyksenä ei tänä aikana siten ole esimerkiksi lapsen huoltajuus tai lapsen hoitaminen. Ansiotyössäoloajalta oikeutta ei kuitenkaan ole, sillä direktiivin tarkoitus on turvata nimenomaan oikeutta olla äitiysvapaalla työstään. Mainittu 105 arkipäivää on hieman pitempi ajanjakso kuin direktiivin edellyttämä vähimmäisaika 14 viikkoa ja vastaa ajalla ennen 1.8.2022 voimassa ollutta äitiysraha-kautta koskevaa sääntelyä.

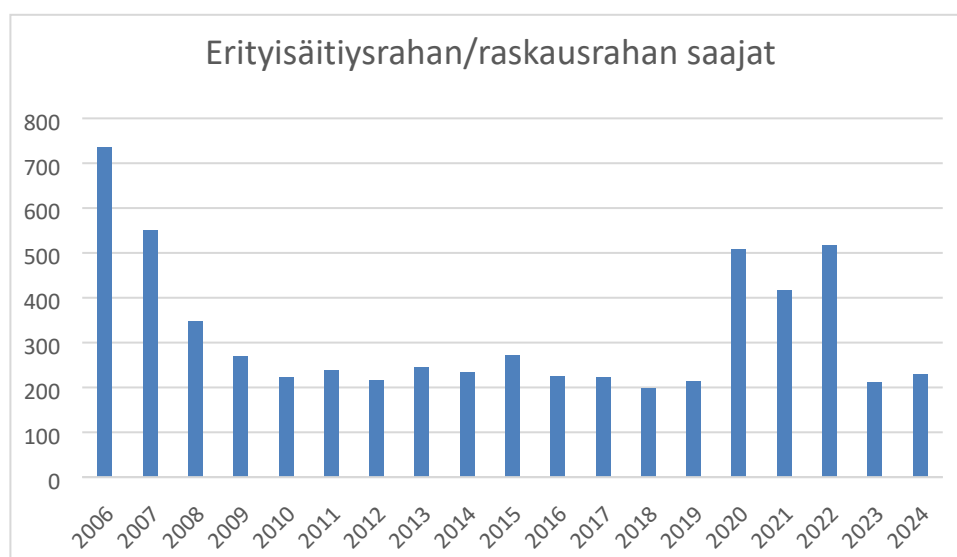
2.1.2 Nykytilan arviointi

Vuoden 2024 aikana erityisraskausrahan saajia oli yhteensä 230. Heille maksettiin vuoden aikana keskimäärin 79 erityisraskausrahopäivää. Keskimääräinen etuuden määrä oli 87,26 euroa päivässä. Saajista suurin osa oli palkansaajia.

Vuonna 2024 syntyi yhteensä 43 720 lasta ja lasten äideistä 174 oli saanut ennen raskausrahaa erityisraskausrahaa. Heille maksettiin keskimäärin 106 erityisraskausrahaa eli keskimääräinen erityisraskausrahaajakso on ollut hieman yli neljän kuukauden pituinen.

Kuten alla olevasta kuvasta ilmenee, etuuden vuotuinen saajamäärä on pysynyt pitkään samalla tasolla lukuun ottamatta vuosia 2020–2022, jolloin koronapandemia poikkeuksellisesti lisäsi saajien määrää. Tupakkalain muutos, joka kielsi tupakoinnin ravintoloissa, näkyy saajamäärien vähenemisenä vuodesta 2008 eteenpäin.

Kuva 1. Erityisäitiysrahan/erityisraskausrahan saajat vuosina 2006–2024. Lähde Kansaneläkelaitos.

Alla olevassa taulukossa 1 kuvataan erityisraskausraha hakemuksiin annettuja ratkaisuja vaaratekijän mukaan vuonna 2024. Eniten erityisraskausrahaa on myönnetty kemialliselle aineelle altistumisen vuoksi. Myöntöratkaisussa anestesiakaasu oli tavallisin altiste. Seuraavaksi eniten erityisraskausrahaa on myönnetty orgaanisten liuotainaineiden, syöpäsairauden vaaraa aiheuttavien aineiden ja tarttuvien tautien perusteella. Tarttuvista taudeista suurin osa on koskenut toksoplasmoosille altistumista.

Kaikista erityisraskausraha hakemuksista hylkäysten osuus on suhteellisen suuri. Vuonna 2024 ratkaistiin yhteensä 381 hakemusta, joista 130 hylättiin. Etuuden myöntöratkaisuja oli yhteensä 251 (sisältäen myös niin sanotut osamyönnöt eli päätökset, joissa etuus on myönnetty, mutta hylätty osalta aikaa). Hylkäykseen ovat johtaneet esimerkiksi tilanteet, joissa hakemuksessa esitetty vaaraa aiheuttava tekijä ei ole sairausvakuutuslain tai asetuksen mukaisesti erityisraskausrahaan oikeuttava tai joissa riski olisi vältettävissä työnantajan toimenpiteillä. Toisaalta melko suuri osa hylätyistä hakemuksista oli sellaisia, joissa etuutta oli haettu ”vahingossa” eikä hakemukseen ollut liitetty lääketieteellistä eikä työnantajan selvitystä.

Taulukko 1. Erityisraskausrahan ratkaisut vaaratekijän mukaan vuonna 2024. Lähde Kansaneläkelaitos.

Vaaratekijär ryhmä	Vaaratekijä	Kaikki	Myönnöt	Osamyön nöt	Hylkäyk set
Yhteensä	Yhteensä	381	176	75	130
Ei vaaratekijää	Yhteensä	47	0	8	39
Ei vaaratekijää	Ei vaaratekijää	47	0	8	39
Kemialliset aineet	Yhteensä	201	118	40	43
Kemialliset aineet	Anestesiakaasut	40	29	6	5
Kemialliset aineet	Hiilimonoksidi eli häkä	2	1	1	0
Kemialliset aineet	Lyijy ja sen yhdisteet	1	1	0	0
Kemialliset aineet	Muut näihin verrattavat aineet	27	3	7	17
Kemialliset aineet	Orgaaninen liuotinaine	67	42	14	11
Kemialliset aineet	Syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat aineet	64	42	12	10
Säteily	Yhteensä	28	18	3	7
Säteily	Ionisoiva säteily ml. radionuklidit	19	13	1	5
Säteily	Muu haitalliseksi osoitettu säteily	9	5	2	2
Tarttuvat taudit	Yhteensä	105	40	24	41
Tarttuvat taudit	Listerioosi	4	2	1	1
Tarttuvat taudit	Muut näihin verrattavat taudit	48	2	10	36
Tarttuvat taudit	Parvorokko	2	2	0	0
Tarttuvat taudit	Toksoplasmoosi	51	34	13	4

Raskaussuojeludirektiivissä ja siihen perustuvassa kansallisessa raskaussuojeluasetuksessa mainitut työstä tai työolosuhteista johtuvat vaaraa aiheuttavat tekijät poikkeavat siitä, mitä sairausvakuutuslaissa ja sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään erityisraskausrahan oikeuttavista vaaratekijöistä. Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen luettelo erityisraskausrahan oikeuttavista tekijöistä tai työoloista on suppeampi kuin raskaussuojeludirektiivin ja raskaussuojeluasetuksen vastaava sääntely vaaraa aiheuttavista tekijöistä. Lisäksi sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen luettelo vaaratekijöistä säädetty tyhjentäväksi, toisin kuin raskaussuojeludirektiivin ja raskaussuojeluasetuksen vastaavat luettelot.

Sairausvakuutuslain mukaisia erityisraskausrahaan oikeuttavia vaaraa aiheuttavia tekijöitä eivät ole raskaussuojeludirektiivissä ja -asetuksessa mainitut työtehtäviin tai työoloihin liittyvät fyysiset tai fysikaaliset tekijät, kuten esimerkiksi melu, ionisoimaton säteily, äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, iskut ja värinä, taakkojen käsittely, fyysinen ja henkinen väsymys sekä muut työntekijän toimintaan liittyvät fyysiset rasitukset. Myöskään yötyö, joka on raskaussuojeludirektiivissä ja -asetuksessa mainittu mahdollisena vaaraa aiheuttavana työolosuhteena, ei ole sairausvakuutuslaissa ja sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa tarkoitettu vaaraa aiheuttava tekijä.

Käytännössä voimassa oleva erityisraskausrahaa koskeva sääntely merkitsee sitä, että mikäli raskaana oleva työntekijä joutuu jäämään työstään pois raskaussuojeludirektiivissä ja -asetuksessa mainitun vaaratekijän vuoksi eikä kyseinen tekijä oikeuta erityisraskausrahaan, voi työntekijä jäädä ilman palkkaa tai toimeentuloa turvaavaa etuutta. Koska työnantajan työsuojeluun liittyvät velvoitteet ovat aina ensisijaisia ja töistä pois jääminen vasta viimesijainen toimenpide, on vaikea arvioida, kuinka paljon tällaisia tilanteita on käytännössä ollut. Ensisijaisesti työnantajan on rajoitettava työntekijän altistuminen erityistä vaaraa aiheuttavalle tekijälle työolosuhteita tai työaikoja väliaikaisti muuttamalla. Mikäli riskin poistaminen altistumista vähentämällä ei ole teknisesti mahdollista tai se ei ole kohtuudella toteutettavissa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä muihin tälle sopiviin tehtäviin ottaen huomioon työntekijän ammattitaito ja kokemus. Etenkin pienten työnantajien voi olla vaikea tai jopa mahdoton siirtää työntekijää muihin työtehtäviin.

Joissakin tilanteissa työntekijälle on saatettu määrätä sairauslomaa, jolloin hänellä on työkyvyttömyyden perusteella oikeus palkalliseen sairauslomaan ja sairauspäivärahaan. Mikäli työntekijällä ei kuitenkaan ole sairaudesta johtuvaa työkyvyttömyyttä, ei lääkärinlausuntoa tai todistusta työkyvyttömyydestä tulisi antaa. Sairauspäivärahan tilastoista on vaikea päätellä, onko ja missä määrin sairauspäivärahaa mahdollisesti maksettu tilanteissa, joissa kyse on todellisuudessa ollut siitä, että vakuutetun työtehtävien tai työpaikan olosuhteiden on arvioitu vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden.

Erityisraskausrahaa ei myönnetä tietyn ammattinimikkeen perusteella, vaan myöntöedellytysten täyttyminen arvioidaan aina työtehtävien ja työolosuhteiden sekä yksilöllisen tilanteen perusteella. Käytännössä on tiettyjä ammattiryhmiä, joissa työtehtävät ja työolosuhteet ovat yleisesti sellaisia, että raskaana olevalle saattaa aiheutua vaaraa, mutta erityisraskausrahan myöntöedellytykset eivät täyty. Kansaneläkelaitokselta saadun tiedon mukaan erityisraskausrahaakemuksia, jotka on hylätty, on saapunut esimerkiksi ensihoitajilta, varastotyöntekijöiltä, metsäkoneen kuljettajilta ja vartijoilta.

Raskaussuojeludirektiivissä ja siihen perustuvassa kansallisessa raskaussuojeluasetuksessa sekä työturvallisuuslain 11 §:ssä säädetään raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelusta. Kuten edellä on todettu, raskaussuojeludirektiivi on pantu kansallisesti täytäntöön muun muassa työsopimuslailla ja sairausvakuutuslailla. Direktiiviä täytäntöönpanessa katsottiin, että säännökset äitiys- että vanhempainvapaasta sekä äitiyspäivärahasta kattoivat direktiivin asettamat vaatimukset äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden osalta⁸. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä sekä työsopimuslain perhevapaita koskevia säännöksiä on sittemmin muutettu, mutta niiden voidaan katsoa täyttävän direktiivin edellytykset. Sairausvakuutuslain 9 luvun 9 §:ssä säädetään nimenomaisesti raskaana olevan ja äskettäin synnyttäneen raskaussuojeludirektiivin mukaisesta oikeudesta vanhempainpäivärahaan. Säännöksen mukaan raskaana olevalla ja synnyttäneellä

⁸ [HE 56/1994 vp, s. 68-70](#)

vanhemmalla on oikeus saada raskaus- ja vanhempainrahaa yhtäjaksoisesti vähintään 105 arkipäivän ajalta. Säännöksellä suojataan kaikkia raskaana olevia ja äskettäin synnyttäneitä työtehtävistä ja työoloista riippumatta. Kyseiseltä ajalta on oikeus vanhempainrahaan, vaikka synnyttänyt vanhempi ei olisi lapsen huoltaja tai vaikka hän ei hoitaisi lasta (esimerkiksi adoptioon luovutustilanteet). Lisäksi työsopimuslain 4 luvun 2 §:n mukaan työntekijä saa työnantajan suostumuksella tehdä 14 viikon aikana raskausvapaan alkamisesta lukien vain työtä, joka ei vaaranna hänen eikä sikiön tai syntyneen lapsen turvallisuutta. Näin ollen äskettäin synnyttänyt työntekijä ei voi palata työhön, joka vaarantaisi hänen tai lapsen turvallisuutta, ja hänen toimeentulonsa on aina turvattu raskaus- ja vanhempainrahalla yhtäjaksoisesti noin neljän kuukauden ajan. Voimassa olevien vanhempainpäivärahasäännösten mukaan vanhemmalla on oikeus raskausrahaan 40 arkipäivältä, joka voi osin ajoittua myös synnytyksen jälkeiseen aikaan, sekä vanhempainrahaan 160 arkipäivältä. 160 vanhempainrahapäivää yhtäjaksoisesti ja kaikilta arkipäiviltä maksettuna vastaa noin 6,5 kuukauden ajanjaksoa.

2.2 Luovutuspäiväraha

2.2.1 Nykytilan kuvaus

2.2.1.1 Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminta

Elinsiirto on vaativa toimenpide, jossa potilaan kehoon siirretään kokonainen tai osittainen elin. Elinsiirto voidaan tehdä, kun oma elin on lakannut toimimasta (munuaissiirto) tai jos potilaan henki on uhattuna elimen toiminnan heikkenemisen vuoksi. Elinsiirroissa käytettäviä elimiä voidaan saada sekä kuolleilta että eläviltä luovuttajilta. Suomessa eläviltä tapahtuvat uusiutumaton elintä koskevat luovutukset rajoittuvat toiseen munuaiseen. Elävältä luovuttajalta tehtävä munuaissiirto sisältää monia etuja potilaalle. Lisäämällä elävien munuaisluovuttajien määrää voidaan merkittävästi parantaa munuaissiirtoa odottavien potilaiden hoidon oikea-aikaista toteutumista sekä kustannusvaikuttavuutta. Munuaissiirto on sairaanhoidon tarjoamista hoidoista kustannustehokkain hoito⁹. Munuaisen luovutukseen liittyy luovutusta edeltäviä tutkimuksia, joiden kesto on yksilöllinen. Leikkaus edellyttää 3–5 vuorokauden sairaalahoitoa ja toipumisaika on yleensä työstä riippuen 4–6 viikkoa. Lisäksi luovutus edellyttää jälkiseurantaa¹⁰.

Elinsiirrot on valtakunnallisesti keskitetty HUSiin. HUSn elinsiirtoyksiköt seuraavat kaikkia elinsiirron saaneita potilaita ja antavat hoito- ja konsultaatioapua. Komplikaatioiden hoito on keskitetty HUSiin. Elävien elinluovuttajien ja elinsiirron saaneiden potilaiden jälkiseurannasta vastaa oman paikkakunnan erikoissairanhoidon yksikkö¹¹.

2.2.1.2 Elinsiirtotoimintaa koskeva kansainvälinen sääntely

Euroopan neuvoston puitteissa tehty yleissopimus ihmisoikeuksien ja ihmisarvon suojaamiseksi biologian ja lääketieteen alalla (jäljempänä biolääketiedesopimus) sisältää velvoitteita koskien ihmisen elinten ja kudosten irrottamista elinsiirtoa varten. Biolääketiedesopimuksen tarkoituksena on suojata kaikkien ihmisten ihmisarvoa ja yksilöllisyyttä sekä taata kaikille ilman syrjintää heidän integriteettinsä (yksilöllisen arvonsa) ja muiden oikeuksiensa ja perusvapauksiensa kunnioitus biologian ja lääketieteen soveltamisessa. Yleissopimukseen on tehty sitä täydentävät ja täsmentävät lisäpöytäkirjat ihmisten toisintamisen kieltämisestä sekä

⁹ [Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallinen toimintasuunnitelma 2023-2033](#).

¹⁰ HUS: [Munuaissiirto elävältä luovuttajalta](#), viitattu 2.6.2025.

¹¹ [Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2023–2033](#).

ihmisalkuperää olevien elinten ja kudosten siirroista. Elin- ja kudossiirtoja koskevan lisäpöytäkirjan päämääränä on suojella ihmisen perusoikeuksia elinten ja kudosten siirroissa sekä näihin liittyvässä tutkimuksessa. Suomi on ratifioinut biolääketiedesopimuksen ja lisäpöytäkirjat 13.11.2009, ja ne ovat tulleet Suomessa voimaan 1.3.2010 (SopS 24/2010). Yleissopimus ja lisäpöytäkirjat asettavat sopimusvaltioille vähimmäisvelvoitteet, mutta valtiot voivat soveltaa myös laajempaa suojaa kansallisella tasolla.

Lisäpöytäkirjan VI lukuun, pöytäkirjan 21 ja 22 artiklaan, sisältyy taloudellisen hyödyn tavoittelun kieltoon liittyviä määräyksiä. Pöytäkirjan 21 artiklan mukaan ihmisruumista ja sen osia ei saa sellaisenaan käyttää taloudellisen hyödyn tai vastaavan edun tavoittelemiseksi. Tämä ei kuitenkaan estä suorittamasta maksuja, jotka eivät tuota taloudellista hyötyä tai vastaavaa etua, erityisesti eläville luovuttajille maksettavaa korvausta ansionmenetyksestä ja muista perustelluista kuluista, jotka ovat aiheutuneet irrottamisesta tai siihen liittyvistä lääketieteellisistä tutkimuksista, perusteltua maksua oikeutetuista sairaanhoitopalveluista tai sairaanhoitoon liittyvistä teknisistä palveluista, jotka on annettu elin- tai kudossiirron yhteydessä, tai korvausta aiheuttomasta vahingosta, joka on aiheutunut elinten tai kudosten irrottamisesta eläviltä henkilöiltä. Artiklassa 22 todetaan, että elinten ja kudosten kauppa on kielletty. Ihmiskauppa on monien keskeisten ihmisoikeuksien vastaista. Ihmiskaupalle on tunnusomaista tarkoitus käyttää uhria hyväksi esimerkiksi pakkotyössä tai prostituutiossa, mutta myös elinten siirtämiseksi. YK:n ja Euroopan neuvoston puitteissa on laadittu useita ihmiskauppaa ja elinkauppaa vastaan tehtyjä yleissopimuksia.

Euroopan parlamentti ja neuvosto on antanut direktiivin 2010/53/EU elinsiirtoa varten tarkoitettujen ihmiselinten laatu- ja turvallisuusvaatimuksista (niin kutsuttu elindirektiivi). Direktiivin 13 artikla edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että elinten luovutukset ovat vapaaehtoisia ja ettei niistä makseta palkkiota. Palkkion maksamisen kieltö ei kuitenkaan saa estää luovuttajia saamasta korvausta, mikäli korvaus on tiukasti rajattu luovutukseen liittyvien kulujen ja tulonmenetysten korvaamiseen. Jäsenvaltioiden on määritettävä edellytykset, joiden mukaisesti tällainen korvaus voidaan myöntää, samalla kun niiden on vältettävä se, että mahdolliselle luovuttajalle tarjotaan taloudellisia kannustimia tai etuja. Elindirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annettuun lakiin 1.5.2013 voimaantulleilla muutoksilla¹².

Maaailman terveysjärjestö (WHO) on hyväksynyt elin- ja kudossiirtotoimintaa koskevia ohjaavia periaatteita (Guiding Principles). Ensimmäiset ohjaavat periaatteet hyväksyttiin vuonna 1991, ja niitä on sittemmin päivitetty useampia kertoja, viimeksi vuonna 2010¹³.

2.2.1.3 Kudoslaki

Kudoslain 2 luvussa säädetään elimien, kudoksien ja solujen irrottamisesta elävältä luovuttajalta elinsiirtotoimintaa varten. Elin, kudosta tai soluja saadaan irrottaa vain, jos irrottaminen ei aiheuta luovuttajalle vakavaa terveydellistä vaaraa eikä vakavaa haittaa, jos vastaanottajan hoitamiseksi ei ole käytettävissä muuta yhtä tehokasta hoitoa kuin elinsiirto sekä jos sopivaa elintä tai kudosta tai sopivia soluja ei ole saatavissa kuolleelta luovuttajalta tai jos tulosten odotetaan olevan huomattavasti paremmat kuin kuolleelta luovuttajalta saadun siirron tulokset. Elimen, kudosten tai solujen irrottamiselle tulee olla luovuttajan kirjallinen, tietoon perustuva

¹² Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta (HE 198/2012 vp).

¹³ WHO Guiding principles on human cell, tissue and organ transplantation, WHO/HTP/EHT/CPR/2010.01.

suostumus, joka luovuttajalla on oikeus syytä ilmoittamatta peruuttaa milloin tahansa ennen elimen, kudosten tai solujen irrottamista.

Täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan, saa luovuttaa uusiutumattoman elimen tai uusiutumattomasta kudosta sukulaisensa tai muun läheisensä sairauden tai vamman hoitoa varten. Jos vastaanottajan sukulainen tai muu läheinen ei sovellu luovuttajaksi, elimen tai kudoksen saa luovuttaa myös muu siihen sopiva täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan.

Alaikäinen tai vajaakykyinen saa luovuttaa vain uusiutuvaa kudosta tai osan uusiutuvasta elimestä sisaruksensa henkeä uhkaavan sairauden tai vamman hoitoon, jos sopivaa kudosta tai elintä ei ole saatavissa kuolleelta tai täysivaltaiselta luovuttajalta. Jos luovuttaja on alaikäinen, joka kykenee ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden päättämään hoidostaan, vastaanottaja voi olla hänen lähiomaisensa tai muu läheinen. Soluja saa luovuttaa myös muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa, jos sopivia soluja ei ole saatavissa kuolleelta tai täysivaltaiselta luovuttajalta. Luovuttajan ollessa alaikäinen taikka sellainen täysi-ikäinen, joka ei sairauden, mielenterveyden häiriön tai muun synn takia kykene päättämään hoidostaan (vajaakykyinen), suostumuksen uusiutuvan kudoksen, uusiutuvan elimen osan tai solujen irrottamiseen antaa laillinen edustaja, joka alaikäisen kohdalla on yleensä hänen huoltajansa ja vajaakykyisen kohdalla yleensä tätä tarkoitusta varten määrätty edunvalvoja. Elintä, kudosta tai soluja ei kuitenkaan saa irrottaa, jos henkilö itse sitä vastustaa, ja lääkärin tulee selvittää alaikäisen tai vajaakykyisen luovuttajan mielipide siinä määrin kuin se on mahdollista luovuttajan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen.¹⁴

Mahdollisen luovuttajan sopivuutta arvioidaan tarkkaan. Luovuttajan sopivuuden arvioimiseksi hänelle tulee tehdä terveydenhuollossa tutkimukset ja selvitykset, joiden tarkoituksena on varmistaa luovutuksen turvallisuus sekä sen vapaaehtoisuus ja se, että luovutukseen ei liity taloudellisen edun hankkimista tai tarjoamista. Vaatimus luovutuksen vapaaehtoisuuden varmistamisesta liittyy suostumusta koskeviin säännöksiin, ja vaatimus sen varmistamisesta, että luovutukseen ei liity taloudellisen edun hankkimista tai tarjoamista, lain 18 §:ssä oleviin säännöksiin taloudellisen hyödyn tavoittelun sekä toisaalta palkkion lupaamisen ja suorittamisen kiellosta. On tärkeää, että luovuttaja tekee ratkaisunsa täysin vapaaehtoisesti ilman minkäänlaista painostusta munuaissairaasta, tämän omaisten, hoitohenkilökunnan tai miltään muultakaan taholta. Luovutukseen ei saa myöskään liittyä minkäänlaisen palkkion tai muun taloudellisuonteiseen edun tavoittelua tai toisaalta sellaisen antamista tai tarjoamista¹⁵.

Elinluovuttajan terveydentilaa on seurattava elinluovutuksen jälkeen, jotta luovuttajalla ilmenevät vakavat haittavaikutukset, jotka saattavat aiheutua luovutuksesta, sekä luovutetun elimen laatuun ja turvallisuuteen sekä vastaanottajan turvallisuuteen mahdollisesti vaikuttavat seikat voidaan havaita, niistä voidaan ilmoittaa sekä voidaan ryhtyä muihin tarpeellisiin toimenpiteisiin elinluovuttajan ja vastaanottajan turvallisuuden varmistamiseksi.

¹⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta (HE 54/2028 vp), s. 43–44.

¹⁵ Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta (HE 54/2018 vp), s. 43.

2.2.1.4 Luovutuspäivärahaa koskevat sairausvakuutuslain säännökset

Luovutuspäiväraha-oikeus perustuu kudoslakiin, ja luovutuspäivärahan määräytymisestä ja maksamisesta säädetään tarkemmin sairausvakuutuslaissa.

Kudoslain 18 §:n 2 momentin mukaan elimen, kudoksen tai solujen luovuttajalla on elintärkeään siirrontarpeeseen perustuvan elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi oikeus saada päivärahaa siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään. Kudoslain säännöksen mukaan päivärahaa suoritetaan sairausvakuutuslain 8 luvun 7 §:n estämättä kaikilta arkipäiviltä. Toisin sanoen sairauspäivärahan omavastuu-aikaa ei sovelleta luovutuspäivärahaan, vaan luovutuspäivärahaa voi saada jokaiselta arkipäivältä, jolta ansionmenetystä on syntynyt. Lisäksi kudoslain mukaan, jos työnantaja maksaa palkan työkyvyttömyysajalta, siirtyy oikeus päivärahaan siten kuin sairausvakuutuslain 7 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään.

Sairausvakuutuslain päivärahaetuuksia koskevat säännökset koskevat myös luovutuspäivärahaa. Sairausvakuutuslain 1 luvun 4 §:n 6 kohdan mukaan päivärahaetuudella tarkoitetaan sairausvakuutuslaissa sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa, erityis-hoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) 82 §:n mukaista tartuntatautipäivärahaa sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) 18 §:n 2 momentin mukaista luovutuspäivärahaa.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan mitä sairausvakuutuslaissa säädetään sairauspäivärahasta, koskee soveltuvin osin myös luovutuspäivärahaa. On osin tulkinnanvaraista, mitkä sairauspäivärahaa koskevat säännökset soveltuvat myös luovutuspäivärahaan.

Luovutuspäivärahan soveltamiskäytännössä ansionmenetystä katsotaan aiheutuvan luovuttajalle, joka on luovutuksen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten vuoksi poissa palkkatyöstään tai työstään yrittäjänä. Työttömällä, opiskelijalla tai omaa taloutta hoitavalla henkilöllä ei ole oikeutta luovutuspäivärahaan, koska heille ei aiheudu luovutuksesta ansionmenetystä. Jos työstä poissaolo johtuu luovutukseen liittyvistä välttämättömistä tutkimuksista, luovutuspäivärahaa voidaan maksaa, jos työstä estyminen kestää lähes koko päivän. Myös matka-aika otetaan huomioon työstä estymisen kokopäiväisyyttä arvioitaessa.

Soveltamiskäytännön mukaan luovutuspäivärahaan ei sovelleta sairauspäivärahan ikärajoja, joten oikeus luovutuspäivärahaan on oikeus myös alle 18-vuotiaalla ja yli 68-vuotiaalla luovuttajalla, jos hänelle aiheutuu ansionmenetystä luovutuksen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten johdosta. Jos luovutus on tapahtunut vuosilomalla, soveltamiskäytännön mukaan luovutuspäiväraha on maksettu luovuttajalle itselleen vastaavasti kuin sairauspäiväraha.

Luovutuspäivärahan määrä perustuu sairausvakuutuslain mukaiseen vuosituloon. Sairausvakuutuslain 11 luvun 1 §:n mukaan päivärahaetuuden määrä lasketaan luvun 2 §:ssä tarkoitetun vuositulon perusteella. Vuositulolla tarkoitetaan työkyvyttömyyden tai etuus-oikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta edeltävien 12 kalenterikuukauden aikana (tarkastelujakso) maksettua palkkatuloa, tarkastelujakson aikana voimassa olevan vakuutuksen mukaista yrittäjätuloa ja tähän aikaan kohdistuvaa työeläkelaeissa tarkoitettua palkkaa, jota ulkomaantyössä pidetään eläkepalkkaan luettavan työansion ja eläkemaksujen perusteena (vakuutus-palkka) sekä tarkastelujaksolle myönnettyä 5 §:n mukaista ansionmenetykskorvausta ja 6 §:n mukaisesti etuuden perusteella laskettua etuusperusteista tuloa.

Luovutuspäivärahaan sovelletaan ennen vuotta 2025 voimassa ollutta 11 luvun 1 §:n 2 momentissa säädettyä sairauspäivärahan laskukaavaa, jos oikeus luovutuspäivärahaan alkaa viimeistään 31.12.2025. Vuonna 2025 luovutuspäivärahan määrä on 70 prosenttia vuositulojen kolmassadasosasta, jos vuositulot eivät ylitä 35 769 euroa. Tämän ylittävistä osasta luovutuspäivärahan määrä on 20 prosenttia vuositulon kolmassadasosasta.

Luovutuspäiväraha maksetaan työnantajalle, jos työnantaja maksaa työntekijälleen palkkaa työsuhteen perusteella luovutuksen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten ajalta. Luovutuspäiväraha maksetaan työnantajalle palkkaa vastaavalta osalta.

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan luovutuspäiväraha maksetaan maksukausittain jälkikäteen vastaavasti kuin sairauspäiväraha, osasairauspäiväraha, erityishoitoraha ja tartuntatautipäiväraha. Asetuksessa ei ole erikseen säädetty siitä, mitä selvityksiä luovutuspäivärahaa haettaessa on esitettävä. Soveltamiskäytännön mukaan luovutuspäivärahahakemuksen liitteeksi tarvitaan lähtökohtaisesti lääkärintodistus A.

2.2.2 Nykytilan arviointi

Luovutuspäivärahan saajien määrä on vuosittain ollut noin 30–40. Vuonna 2024 etuuden saajia oli yhteensä 41. Päivärahapäiviä oli keskimäärin 20 ja etuuden määrä oli keskimäärin 78,33 euroa päivässä.

Kansaneläkelaitokselta saatujen tilastotietojen mukaan yleisimmin on ollut kyse munuaisen tai luuytimen luovutuksesta. Vuonna 2024 annettiin yhteensä 46 luovutuspäivärahan myöntöpäätöstä, joista 29 koski munuaisen luovutusta ja 9 luuytimen luovutusta. Lisäksi oli muutama kantasolujen luovuttaja.

Elimen luovutuksesta aiheutuva työkyvyttömyysaika ei ole työsopimuslain mukaista palkallista sairauspoissaolon aikaa. Myöskään työehtosopimuksissa ei ole sovittu elimen luovutustoimenpiteen aiheuttaman työkyvyttömyysajan palkallisuudesta. Tästä huolimatta osa työnantajista maksaa palkkaa. Kansaneläkelaitokselta saatujen tilastotietojen perusteella vuonna 2024 luovutuspäivärahaa maksettiin 15 luovuttajan työnantajalle.

Luovutuspäiväraha ei korvaa luovuttajalle aiheutunutta ansionmenetystä täysimääräisesti, mikä saattaa joissain tilanteissa vaikuttaa luovutushalukkuuteen. Vaikka valtaosa elin- ja kudossiirroista tehdään kuolleilta henkilöiltä, olisi myös eläviltä luovuttajilta tehtävien luovutusten – etenkin munuaisten luovutusten – lisääminen merkityksellistä. Näin voitaisiin parantaa munuaissiirtoa odottavien potilaiden hoidon oikea-aikaista toteutumista sekä kustannusvaikuttavuutta.

Sairausvakuutuslain mukaan 8 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan mitä sairausvakuutuslaissa säädetään sairauspäivärahasta, koskee soveltuvin osin myös luovutuspäivärahaa. Sairausvakuutuslaissa ei siten ole luovutuspäivärahaa koskevaa omaa säätelyä. Sairauspäiväraha ja luovutuspäiväraha ovat luonteeltaan erilaisia ja on osin tulkinnanvaraista, mitä sairausvakuutuslain säännöksiä tulisi soveltaa myös luovutuspäivärahaan. Tämä ei ole tavoiteltavaa lainsäädännön selkeyden näkökulmasta. Sen vuoksi sairausvakuutuslakia tulisi täsmentää ja määritellä tarkemmin, mitä säännöksiä luovutuspäivärahaan sovelletaan.

2.3 Erityishoitoraha

2.3.1 Nykytilan kuvaus

Erityishoitoraha on tarkoitettu korvaamaan lyhytaikaista tai tilapäistä ansionmenetystä, joka aiheutuu osallistumisesta lapsen sairaudesta tai vammasta johtuvaan hoitoon tai kuntoutukseen. Erityishoitorahan myöntämisedellytykset riippuvat lisäksi lapsen iästä, hoitopaikasta sekä sairauden vaikeusasteesta ja hoidollisesta vaiheesta.

Sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan erityishoitorahaan on oikeus vakuutetulla, joka osallistuu erikoissairaanhoidon tasoisessa toimintayksikössä taikka erityishuoltopiirin toimintayksikön erikoissairaanhoidon tasoisella poliklinikalla lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan hoitoon tai kuntoutukseen, jos lasta hoitava lääkäri katsoo osallistumisen tarpeelliseksi. Seitsemän vuotta täyttäneen lapsen osalta edellytyksenä on, että sairaus tai vamma on vaikea. Oikeus erityishoitorahaan on myös, jos vakuutettu osallistuu lapsensa vaikean sairauden tai vaikean vamman vuoksi 1 kohdassa annettavaan hoitoon tai kuntoutukseen liittyvään kotihoitoon. Lisäksi erityishoitorahaan on oikeus vakuutetulla, joka osallistuu lapsensa vaikean sairauden tai vaikean vamman 1 kohdassa mainittuun hoitoon tai kuntoutukseen liittyvään, hoidollisin syin perusteltuun, kouluun tai päivähoitoon palaamisen kokeilujaksoon olemalla varalla, jos lasta hoitava lääkäri katsoo varallaolon tarpeelliseksi.

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään tarkemmin sairausvakuutuslaissa tarkoitettua vaikeaksi arvioitavasta sairaudesta tai vammasta. Asetuksen 1 luvun 4 §:n mukaan laissa tarkoitettuja vaikeita sairauksia tai vammoja ovat leukemia ja muut pahanlaatuiset kasvaimet, vaikeat sydänviat, vaikeat tapaturmat ja palovammat, sokeritauti hoidon aloitusvaiheessa ja vaikeasti tasapainotettava sokeritauti, vaikeat mielenterveyden häiriöt, vaikea kehitysvammaisuus, vaikea keuhkoastma ja vaikea nivelreuma sekä muut edellä mainittuihin sairauksiin vaikeusasteeltaan verrattavat sairaudet, vammat ja sairaudentilat.

Sairausvakuutuslain 10 luvun 3 §:n mukaan erityishoitorahaa maksetaan hoidollisen tasapainon saavuttamiseksi lasta kohden saman sairauden perusteella 2 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisessa hoitopaikassa annetun hoidon sekä kuntoutuskurssien ajalta yhteensä enintään 60 arkipäivältä ja kotihoitoon ja varallaolon ajalta yhteensä enintään 60 arkipäivältä ja erityisestä hoidollisesta syystä lisäksi enintään 30 arkipäivältä. Erityishoitorahaa voidaan maksaa myös pidemmältä ajalta painavien lääketieteellisten syiden perusteella, jos lapsen vaikeaan sairauteen liittyvän hoidon toteuttaminen tai sairauden odottamaton paheneminen edellyttää edelleen vanhemman jatkuvaa läsnäoloa taikka kouluopetukseen tai päivähoitoon palaamisen kokeiluvaiheessa varallaoloa.

Erityishoitoraha määräytyy samoin kuin pääsääntöisesti muutkin sairausvakuutuslain mukaiset päivärahaetuudet eli vakuutetun vuositulon perusteella.

Sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan erityishoitorahaa haettaessa vakuutetun on esitettävä tarpeellinen ja luotettava selvitys ansionmenetyksestä ja lääkärintodistus lapsensa sairaudesta tai vammasta aiheutuvasta sairaan lapsen sairaanhoitoon tai kuntoutukseen osallistumisesta. Lähtökohtaisesti erityishoitorahaa haettaessa tarvitaan lääkärintodistus D, jonka kirjoittaa lasta hoitava lääkäri.

2.3.2 Nykytilan arviointi

Vuonna 2024 erityishoitorahan saajia oli yhteensä 4 840 ja keskimääräinen päivärahan määrä oli 76,25 euroa päivässä. Keskimäärin erityishoitorahaa maksettiin 18 arkipäivältä lasta kohden. Myöntöjaksoissa korostuvat lyhyemmät, enintään viikon tai kahden viikon pituiset jaksot. Yli 150 päivää erityishoitorahaa saaneita oli noin 100. Vuonna 2024 tehdyissä myöntöratkaisuihin yleisimmät sairauspuuryhmit olivat psykiatria, neonatologia, umpierityssairaudet, ravitsemussairaudet ja aineenvaihduntasairaudet sekä synnynnäiset epämuodostumat ja kromosomipoikkeavuudet.

Sairausvakuutuslain erityishoitorahaa koskeva säännös lapsen hoitopaikan osalta perustuu osin kumoutuneeseen lainsäädäntöön ja säännöksen soveltaminen aiheuttaa tulkinnallisia tilanteita etuusoikeutta ratkaistaessa. Erityishoitorahaoikeutta koskevassa säännöksessä viitataan erikoissairaanhoidon tasoiseen toimintayksikköön. Lähtökohtana säännöksen soveltamisessa on ollut, että vakuutettu osallistuu lapsensa hoitoon erikoissairaanhoidon tasoisessa toimintayksikössä, lähinnä sairaalassa tai sairaalan poliklinikalla ja että kyse on erikoissairaanhoidon tasoisesta, vaikean sairauden hoidosta. Erikoissairaanhoidon tasoisena toimintayksikkönä on pidetty erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 12 §:ssä tarkoitettuja toimintayksiköitä tai vastaavan tasoisia yksityisiä terveydenhuollon palvelujen tuottajia.¹⁶ Erikoissairaanhoidolaki on sittemmin kumottu.¹⁷ Erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille niiden aloittaessa toimintansa. Kumotun erikoissairaanhoidolain 12 §:n mukaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymällä tulee olla erikoissairaanhoidon järjestämiseksi sairaaloita sekä tarpeen mukaan niistä erillään olevia sairaanhoidon toimintayksiköitä ja muita toimintayksiköitä. Kumotun säännöksen mukaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä päättää sairaaloiden ja muiden toimintayksiköiden perustamisesta ja lakkauttamisesta. Kuntayhtymä voi päättää, että toimintayksikköön kuuluu useampi kuin yksi sairaala tai erillinen toimintayksikkö taikka niiden osia edellyttäen, että ne yhdessä muodostavat erikoissairaanhoidolain 32 §:ssä tarkoitetulla tavalla hoitovastuussa olevan kokonaisuuden.

Lisäksi erityishoitorahaoikeutta koskevassa säännöksessä mainitut erityishuoltopiirit purkautuivat ja kehitysvammapalveluiden järjestämisvastuu siirtyi erityishuoltopiireiltä hyvinvointialueille, kun sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen.

2.4 Päivärahaetuuksien rahoitus

Vanhempainpäivärahat, mukaan lukien erityisraskausraha, sekä erityishoitoraha ja luovutuspäiväraha rahoitetaan sairausvakuutuslain mukaisen työtulovakuutuksen kautta. Työtulovakuutuksesta rahoitetaan myös muun muassa muut sairausvakuutuslain mukaiset päivärahaetuuudet sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaiset kuntoutusrahat sekä työterveyshuoltomenot. Työtulovakuutuksesta ja sen rahoituksesta säädetään sairausvakuutuslain 18 luvussa.

Työtulovakuutus rahoitetaan valtion osuudella, työnantajien sairausvakuutusmaksulla sekä vakuutettujen päivärahamaksulla. Valtio rahoittaa sen osuuden vähimmäismääräisenä maksettavan päivärahaetuuden kuluista, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun päivärahaetuuden määrän. Muilta osin kuluista 68 prosenttia rahoitetaan työnantajan

¹⁶ HE 50/2004 vp, s. 48 HE 50/2004 vp, s. 48

¹⁷ Laki sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta (616/2021), HE 241/2020 vp

sairausvakuutusmaksuilla ja 32 prosenttia palkansaajilta ja yrittäjiltä perittävillä päivärahamaksuilla.

Sairausvakuutuksen päivärahamaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun maksuprosenttia tarkistetaan vuosittain ennen marraskuun 23. päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella siten, että maksujen tuotoilla ja valtion rahoitusosuudella voidaan kattaa työtulovakuutuksen kulut. Kulujen muutokset rahoitetaan siten, että valtion rahoitusosuuden vähentämisen jälkeen tarvittavat maksujen muutokset jakautuvat tasan päivärahamaksun ja työnantajan sairausvakuutusmaksun kesken.

Työnantajan sairausvakuutusmaksu on 1,88 prosenttia työtulovakuutuksen perusteena olevista palkoista vuonna 2025. Sairausvakuutuksen päivärahamaksu on vähintään 16 872 euron vuosituloista 0,83 prosenttia palkasta. YEL-vakuututun yrittäjän päivärahamaksu on 1,23 prosenttia yrittäjän eläkelaisa (1272/2006) tarkoitetun vakuutuksen mukaisesta työtulosta. Alle 16 872 euron vuotuisesta palkkatulosta päivärahamaksua ei peritä lainkaan. Yrittäjän lisärahoitusosuus on 0,20 prosenttia vahvistetusta työtulosta.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on yhdenmukaistaa sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskeva sääntely vastaamaan nykyistä paremmin raskaussuojeludirektiivin ja raskaussuojeluasetuksen säännöksiä raskaana olevalle työntekijälle vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta.

Sairausvakuutuslain luovutuspäivärahasäännöksiä koskevien muutosten tavoitteena on nykyistä paremmin korvata elimen, kudoksen tai solujen luovutuksesta aiheutuva ansionmenetystä sekä selkeyttää luovutuspäivärahaa koskevaa sääntelyä.

Lisäksi tavoitteena on ajantasaistaa sairausvakuutuslain erityishoitorahaa koskevaa sääntelyä ottamalla huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä 1.1.2023 alkaen tapahtuneet muutokset.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi erityisraskausrahaan oikeuttavien vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta siten, että se kattaisi raskaussuojeluasetuksessa tarkoitetut vaaraa aiheuttavat tekijät sikäli kuin niiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana olevalle työntekijälle tai sikiölle. Oikeus erityisraskausrahaan olisi, jos raskaana olevan työtehtäviin tai työoloihin liittyvä kemiallinen, biologinen, fysikaalinen tai fyysinen tekijä, työolosuhde taikka muu vastaava seikka vaarantaisi hänen tai sikiön terveyden. Ehdotetulla muutoksella erityisraskausrahaan oikeuttavien vaaratekijöiden piiri laajenisi nykyiseen nähden. Työnantajaa koskevat työsuojeluun liittyvät velvoitteet säilyisivät ennallaan ja olisivat jatkossakin ensisijaisia erityisraskausvapaaseen ja erityisraskausrahaan nähden.

Erityisraskausrahaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että erityisraskausrahaa olisi mahdollista saada osittaisena osa-aikatyön ajalta, jos vaara raskaana olevan työntekijän tai sikiön terveydelle olisi vältettävissä työaika lyhentämällä. Edellytyksenä olisi, että muut työsuojelulliset toimenpiteet vaaralle altistumisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi eivät olisi riittäviä tai mahdollisia eikä työntekijälle olisi mahdollista järjestää muuta sopivaa työtä. Tällaisissa tilanteissa oikeus osittaiseen erityisraskausrahaan olisi, jos päivittäinen

työaika olisi enintään viisi tuntia. Työsopimuslakiin lisättäisiin säännös osittaisesta erityisraskausvapaasta. Muutokset koskisivat myös yrittäjänä toimivia vakuutettuja.

Luovutuspäivärahan määräytymistä koskevaa sairausvakuutuslain säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että luovutuspäivärahan määrä perustuisi vuositulon sijasta elimen, kudoksen tai solujen luovuttajalle aiheutuneeseen tosiasialliseen ansionmenetykseen. Lisäksi luovutuspäivärahaan sovellettavista, sairauspäivärahaa koskevista säännöksistä säädettäisiin nykyistä selkeämmin.

Luovutuspäivärahaan ehdotettujen muutosten vuoksi työttömyysturvalain säännöstä työttömyysetuuden perimisestä takautuvasti samalta ajalta maksettavasta luovutuspäivärahasta täsmennettäisiin. Työntekijän eläkelain (1272/2006), yrittäjän eläkelain, merimieseläkelain (1290/2006) ja julkisten alojen eläkelain (81/2016) säännöksiin koskien eläkkeeseen oikeuttavaa palkatonta aikaa tehtäisiin luovutuspäivärahan muutosten edellyttämät välttämättömät muutokset.

Sairausvakuutuslain erityishoitorahaoikeutta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi lapsen hoitopaikkaa koskevan sääntelyn osalta. Oikeus erityishoitorahaan olisi vakuutetulla, joka osallistuu lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon tai kuntoutukseen.

Lisäksi sairausvakuutuslakiin tehtäisiin joitakin teknisluonteisia muutoksia.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.3 Taloudelliset vaikutukset

4.3.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotettujen erityisraskausrahaa koskevien muutosten vaikutuksia julkiseen talouteen on vaikea arvioida luotettavasti. Arviossa tulisi ottaa huomioon, kasvaako erityisraskausrahan saajien määrä ja kuinka paljon ehdotettujen muutosten vuoksi. Kuten esityksessä on todettu, ehdotetut muutokset eivät muuta työnantajan työsuojeluvuorotteita. Työnantajan toimenpiteet vaaralle altistumisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi ovat aina ensisijaisia työntekijän vapaaseen nähden. Raskausuojeluasetus on ollut voimassa huhtikuusta 2024 lukien eikä esityksen valmistelun aikana ole tullut tietoon, että sen soveltaminen olisi johtanut aiempaa useammin työntekijöiden vapaaseen.

Esityksen valmistelun aikana on kuitenkin oletettu, että erityisraskausrahan saajien määrä tulee kasvamaan. Saajien määrää on pyritty kartoittamaan muun muassa tarkastelemalla ennen raskausrahaa saavien sairausdiagnoseja sekä kansainvälisellä vertailulla. Kartoituksen perusteella on päädytty arvioon noin 1 000–2 000 saajasta. Jos arvioidaan, että noin viisi prosenttia työssä olevista raskausrahan saajista olisi oikeutettuja erityisraskausrahaan, saajia olisi noin 1 500 henkilöä. Samalla kuitenkin arvioidaan, että noin puolet saajista saa nykyään sairauspäivärahaa, joten uusia päivärahansaajia olisi noin 750 henkilöä. Valmistelussa ei ole erikseen arvioitu osittaisena maksettavan erityisraskausrahan saajien määrää, vaan edellä mainittu arvio sisältää myös nämä tilanteet.

Päivärahamenojen arvioidaan lisääntyvän noin 8 miljoonalla eurolla, kun huomioidaan myös vuosilomakustannuskorvaukset sekä sairauspäivärahamenojen aleneminen. Lisämenot rahoitetaan työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien vakuutusmaksuilla, mutta maksuvaikutus arvioidaan vähäiseksi.

Luovutuspäivärahan määräytymistä koskevan muutoksen taloudelliset vaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Etuuden saajia on vuositasolla ollut noin 40 ja saajamäärien arvioidaan säilyvän ennallaan. Päivärahamenojen, jotka rahoitetaan työnantajien, palkansaajien ja yrittäjien vakuutusmaksuilla, arvioidaan kasvavan vuositasolla noin 40 000 euroa. Vaikutus vakuutusmaksuihin arvioidaan vähäiseksi. Ehdotetulla muutoksella koskien eläkkeen karttumista palkattomalta ajalta, ei ole käytännössä vaikutusta työeläkemenoon.

Jos elinten siirrot (munuaissiirrot) elävältä luovuttajalta lisääntyisivät, olisi tällä terveydenhuollon kokonaiskustannuksia säästävä vaikutus. Esityksessä ei ole kuitenkaan oletettu, että luovutusten määrä kasvaisi tämän esityksen vuoksi merkittävästi eikä kustannusten säästöä hyvinvointialueille ole arvioitu.

Kansaneläkelaitoksen hallintokulut kasvavaisivat erityisraskausrahan toimeenpanon osalta. Etuuden hakijamäärien arvioidaan kasvavan nykyisestä. Kasvun arvioidaan lisäävän hallintokuluja vuosittain 0,2 miljoonaa euroa, josta valtion rahoitusosuus olisi 0,15 miljoonaa euroa. Muilta osin hallintokulut rahoitetaan vakuutusmaksuilla. Arviossa on huomioitu, että samalla sairauspäivärahan saajien määrä alenee.

4.3.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Erityisraskausrahaan ehdotetut muutokset parantaisivat raskaana olevien, työstään erityisraskausvapaalle jäävien työntekijöiden taloudellista asemaa. Muutos koskisi niitä työntekijöitä, jotka jäävät työstään vapaalle työhön liittyvän vaaraa aiheuttavan tekijän vuoksi, mutta joilla ei voimassa olevan lainsäädännön mukaan ole oikeutta erityisraskausrahaan. Esitetyt muutokset johdosta heillä olisi oikeus sairausvakuutuslain mukaisen vuositulon perusteella määräytyvään erityisraskausrahaan, mikä turvaisi heidän toimeentuloaan. Esitykseen sisältyvä muutos koskien mahdollisuutta jatkaa työssä osa-aikaisesti ja saada erityisraskausrahaa osittaisena parantaisi raskaana olevan työntekijän taloudellista tilannetta verrattuna työstä pois kokonaan jäämiseen. Tällöin hän saisi palkan osa-aikatyöstä ja osittaisen erityisraskausrahan. Vastaava mahdollisuus jatkaa työtään osa-aikaisesti ja saada osittaista erityisraskausrahaa olisi myös yrittäjällä.

Työsopimuslain mukainen erityisraskausvapaa-aika on vuosilomalaissa (162/2005) tarkoitettua työssäolon veroista aikaa, jolta työntekijä ansaitsee vuosilomaa. Toisin sanoen työntekijälle kertyy palkallista vuosilomaa myös vapaan ajalta. Erityisraskausrahaan ja -vapaaseen oikeuttavien vaaraa aiheuttavien tekijöiden laajentaminen mahdollistaa vuosiloman kertymisen vapaalle jääville.

Ehdotettu luovutuspäivärahan määräytymistä koskeva muutos parantaisi niiden luovuttajien taloudellista asemaa, jotka ovat ansiotyössä ja joille aiheutuu luovutukseen liittyvistä tutkimuksista tai luovutustoimenpiteestä ansionmenetystä. Etenkin munuaisen luovuttajilla merkitys korostuu, sillä toipumisaika leikkauksen jälkeen on henkilön työn luonteesta riippuen 4–6 viikkoa. Luovutuspäivärahan määräytymistä koskevan muutoksen johdosta luovuttajille korvattaisiin täysimääräisesti heille aiheutunut ansionmenetys. Niiden luovuttajien osalta, jotka eivät ole ansiotyössä, tilanne ei muuttuisi nykyiseen nähden. Heillä on oikeus sairauspäivärahaan työkyvyttömyyden ajalta, mikäli sairauspäivärahan edellytykset täyttyvät.

Työeläkelakeihin ehdotettu muutos koskien eläkeoikeutta palkattomalta luovutuspäiväraha-ajalta kasvattaa henkilön eläkekarttumaa verrattuna nykytilanteeseen, jos luovutuspäivärahan perusteena oleva tulo on suurempi kuin sairausvakuutuslain mukainen vuositulo. Käytännössä vaikutus on kuitenkin eläkkeen määrässä hyvin pieni, sillä luovutuspäivärahan maksuaika on enintään muutaman viikon pituinen.

Erityishoitorahan muutoksella ei arvioida olevan vaikutuksia vakuutettujen taloudelliseen asemaan, sillä tarkoituksena ei ole muuttaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

4.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

4.4.1 Kansaneläkelaitos

Erityisraskausrahasäännöksiin ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän Kansaneläkelaitokselle saapuvien erityisraskausraha hakemusten määrää. Hakemusten käsittelyyn tarvitaan nykyistä enemmän etuuskäsittelijöitä. Erityisraskausrahaan oikeuttavien uusien vaaraa aiheuttavien tekijöiden arviointi on haasteellista, sillä kaikkien osalta ei ole selkeää tutkimusnäyttöä. Esitetyt muutokset tulevat aiheuttamaan merkittäviä muutoksia toimeenpanossa, etuuskäsittelyjärjestelmissä, etuuskäsittelyssä ja asiakaspalvelussa. Muutokset edellyttävät etuuskäsittelijöiden kouluttamista sekä tiedottamista asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Erityisraskausrahan muutosten arvioidaan siten lisäävän toimeenpanon kustannuksia.

Luovutuspäivärahan määräytymisen muutoksen johdosta hakemusten käsittely saattaa jossain määrin hidastua, jos hakemuksessa ja sen liitteissä annetut tiedot ansionmenetyksestä eivät ole riittävän selkeät. Toisaalta etuuden hakemusmäärät ovat hyvin pieniä. Muutos aiheuttaa tietojärjestelmämuutoksia sekä edellyttää etuuskäsittelijöiden kouluttamista.

Erityishoitorahaan ehdotettu muutos selkeyttää etuuden toimeenpanoa. Muutos ei vaadi tietojärjestelmämuutoksia. Lainmuutos edellyttää kouluttamista ja tiedottamista etuuskäsittelijöille sekä terveydenhuollolle siitä, milloin hoito katsotaan erikoissairaanhoidon tasoiseksi.

4.4.2 Eläketurvakeskus

Luovutuspäivärahaa käsitellään työeläkejärjestelmässä palkattomien aikojen toimeenpanossa sekä Kansaneläkelaitoksen ja työeläkejärjestelmän välisessä etuustietojen välittämisessä samoin kuin sairauspäivärahaa. Luovutuspäivärahan saajien vähäisen määrän vuoksi tietojen välittämiseen ja työeläkejärjestelmän tietojärjestelmiin ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa muutoksia, joilla luovutuspäiväraha erotettaisiin omaksi etuudekseen. Näin ollen esitetyistä muutoksista ei aiheudu tietojärjestelmämuutoksia ja merkittäviä kustannuksia. Vakuutettujen kannalta asialla ei ole merkitystä.

4.5 Vaikutukset työnantajiin ja työterveyshuoltoon

Työturvallisuuslain mukaisesti työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen selvitettävä ja tunnistettava työstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä, jos niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Jos työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa raskaana olevalle, äskettäin synnyttäneelle tai imettävälle työntekijälle, työnantajan on ryhdyttävä tarvittaviin torjuntatoimenpiteisiin. Mikäli erityistä vaaraa ei voida poistaa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä tälle sopiviin työtehtäviin ajaksi, jolloin työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa.

Raskaussuojeluasetuksessa säädetään tarkemmin työntekijälle työssä vaaraa aiheuttavista tekijöistä ja niiden tunnistamisesta, altistuksen luonteesta, vaarojen selvittämisestä ja arvioinnista, tiedottamisesta, ilmoittamisesta sekä torjuntatoimenpiteistä. Myös työsuojelulain mukaan, jos raskaana olevan työntekijän työtehtävät tai työolot vaarantavat hänen tai sikiön

terveyden eikä työssä tai työoloissa olevaa vaaratekijää voida poistaa, työntekijä on pyrittävä raskauden ajaksi siirtämään muihin, hänen työkykynsä ja ammattitaitonsa huomioon ottaen sopiviin tehtäviin.

Työnantajaa koskevista velvoitteista säädetään siten muualla lainsäädännössä eikä ehdotetut erityisraskausrahaa koskevat säännökset muuta työnantajan edellä todettuja työsuojeluvelvoitteita. Mikäli työnantaja maksaa työntekijälle erityisraskausvapaan ajalta palkkaa, voivat ehdotetut muutokset hyödyttää työnantajaa. Tämä koskee niitä tilanteita, joissa työntekijälle syntyy oikeus erityisraskausrahaan ehdotettujen muutosten johdosta. Lisäksi työnantajalla on oikeus vuosilomakustannuskorvaukseen erityisraskausrahakauden ajalta kertyneen vuosiloman kustannuksista.

Sairausvakuutuslakiin ehdotetut muutokset eivät muuta myöskään työterveyshuollon käytäntöjä tai velvoitteita, sillä näistä säädetään muussa lainsäädännössä eikä esityksessä ehdoteta näiltä osin muutoksia. Työterveyshuoltolaissa säädetään muun muassa työterveyshuollon asiantuntijoiden ja ammattihenkilöiden käytöstä, työterveyshuollon sisällöstä, työpaikkaselvityksestä sekä terveystarkastuksista.

Kuten edellä on todettu, työnantajan on työn ja toiminnan luonne huomioon ottaen riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta, muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä, jos niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Raskaana olevia, äskettäin synnyttäneitä ja imettäviä työntekijöitä koskeva riskin arviointi on usein erityisasiantuntemusta vaativaa, joten on tärkeää, että työnantaja tarvittaessa käyttää työterveyshuollon asiantuntemusta apunaan riskin arvioinnissa. Ehdotettujen sairausvakuutuslain muutosten johdosta työterveyshuollon neuvonnan ja ohjauksen tarve saattaa kasvaa jossain määrin, mutta vaikutukset eivät kuitenkaan ole merkittäviä ottaen huomioon, että työterveyshuollon tehtävät eivät sinänsä muutu.

Ehdotettu luovutuspäivärahan määräytymistä koskeva muutos vaikuttaa myös työnantajiin silloin, kun työnantaja maksaa palkkaa luovuttajan työstä poissaolon ajalta. Tällöin työnantajalla on oikeus saada luovutuspäiväraha itselleen palkalliselta ajalta ja työnantajan maksama palkka korvataan täysimääräisesti.

4.6 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

4.6.1 Vaikutukset raskaana oleviin työntekijöihin

Työnantaja on jo voimassa olevien työturvallisuutta ja työsuojelua koskevien säännösten nojalla velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta. Jos työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa raskaana olevalle, äskettäin synnyttäneelle tai imettävälle työntekijälle, työnantajan on ryhdyttävä tarvittaviin torjuntatoimenpiteisiin. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi altistavan prosessin muuttamista teknisin toimenpitein vähemmän altistavaksi, työn tauotuksen lisäämistä ja työvuorojen sovittamista, altistumisaikojen lyhentämistä tai nostettavien taakkojen painon ja määrän rajoittamista. Jos vaaratekijää ei voida poistaa, työnantajan on pyrittävä siirtämään työntekijä tälle sopiviin työtehtäviin ajaksi, jolloin työstä tai työolosuhteista saattaa aiheutua erityistä vaaraa. Näin suojellaan paitsi raskaana olevaa työntekijää myös sikiötä. Esitys ei aiheuta näiltä osin muutoksia. Työnantaja on siis jo tällä hetkellä velvollinen ottamaan huomioon raskaussuojeluasetuksen mukaiset vaaraa aiheuttavat tekijät riskin arvioinnissa ja ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin vaaralle altistumisen ehkäisemiseksi ja estämiseksi.

Riskin arvioinnissa altistumisen määrällinen selvittäminen on tärkeää, sillä vaaraa ei aiheuta haitallisen tekijän olemassaolo työpaikalla, vaan todellinen altistuminen käyttötilanteessa. Mitään ammattia tai työtehtävää ei sinänsä luokitella riskityöksi, vaan mahdollinen riski riippuu haittatekijälle altistumisen luonteesta ja määrästä¹⁸.

Ehdotetulla sairausvakuutuslain muutoksella säädettäisiin yleisellä tasolla vaaraa aiheuttavista tekijöistä, jotka voisivat olla erityisraskausrahan perusteena. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin jatkossakin yksityiskohtaisemmin vaaratekijöistä ottaen huomioon raskaussuojeluasetuksen säännökset. Raskaussuojeluasetuksessa mainitut vaaraa aiheuttavat tekijät ovat hyvin erityyppisiä. Eräät tekijät aiheuttavat aina riskin raskaana olevalle työntekijälle. Tällaisia tekijöitä ovat lyijy tai sen yhdisteet, savu- tai kemikaalisukellus, vedenalainen laitesukellus sekä työskentely korkeassa ylipaineessa. Toisaalta esimerkiksi fyysikaalisten ja fyysisten tekijöiden kohdalla korostuu yksilökohtainen arviointi. Työntekijän henkilökohtaisilla ominaisuuksilla (esimerkiksi perussairaudet ja fyysiset ominaisuudet), raskauden vaiheella ja työtehtävillä on vaikutusta riskin arviointiin ja siihen, mitä yksilöllisiä toimenpiteitä voidaan yksittäisessä tapauksessa toteuttaa ja pitää riittävänä riskin poistamiseksi.

Kemialliset aineet vaaratekijänä on huomioitu jo voimassa olevassa sairausvakuutuslain säännöksessä. Säännöksen uusi muotoilu – kemialliset tekijät – on hieman laajempi kuin kemialliset aineet. Altistumista kemiallisille tekijöille voi tapahtua laajasti erilaisissa työtehtävissä, mutta merkittävässä määrin erityisesti erilaisilla teollisuuden aloilla, esimerkiksi metalli- ja kemianteollisuudessa, rakennusalaalla sekä myös terveydenhuollossa. Raskaudelle erityisen haitalliselle lyijylle voidaan altistua nykyisin muun muassa sulatto- ja valimotyössä, akkuteollisuudessa sekä kierrätys- ja purkutyössä. Biologisten tekijöiden aiheuttamille infektioille altistutaan yleisimmin terveydenhuoltoalalla. Lisäksi biologisille tekijöille altistutaan erilaisissa eläintenpitoon ja -hoitoon liittyvissä tehtävissä esimerkiksi maataloudessa. Näiltäkään osin esitys ei käytännössä aiheuta muutoksia, sillä tarttuvat taudit on huomioitu voimassa olevassa lainsäädännössä.

Ehdotettu muutos koskee etenkin työntekijöitä, jotka altistuvat työssään fyysikaalisille ja fyysisille tekijöille. Fysikaaliset ja fyysiset tekijät kattavat hyvin laajan joukon erilaisia altisteita. Raskaussuojeluasetuksen mukaan työnantajan on otettava riskin arvioinnissa huomioon ainakin melu, ionisoiva ja ionisoimaton säteily, äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, iskut, värinä ja liike, taakkojen käsittely, liikkeet ja asennot, liikkuminen, henkinen ja fyysinen väsymys sekä muut työntekijän toimintaan liittyvät fyysiset rasitukset. Näille tekijöille altistutaan laajasti eri sektoreilla, esimerkiksi melua ja erilaisten taakkojen käsittelyä esiintyy erityyppisissä työtehtävissä. Työympäristön melulle voi altistua esimerkiksi ravintoloissa, elintarviketeollisuudessa, pesuloissa, muusikon työssä, rakennuksilla ja metallialalla. Värinäaltistumista tapahtuu erityisesti erilaisten ajoneuvojen kuljetustehtävissä. Säteilyn, joka jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan on peruste erityisraskausrahalle, osalta keskeisiä aloja, joissa altistumista tapahtuu, ovat lentotyö, ydinenergiateollisuus ja terveydenhuolto.

Raskaussuojeluasetuksessa on mahdollisena vaaraa aiheuttavana tekijänä mainittu myös yötyö. Työvoimatutkimuksen¹⁹ tietojen mukaan vuonna 2021 kaikista työllisistä 435 000 eli 17 prosenttia työskenteli päätyössään iltayhdyntöistä ja aamukuuden välillä joko usein tai joskus.

¹⁸ Raskaus ja työn altisteet. Työterveyslaitos.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144002/TTL-978-952-261-949-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

¹⁹ Tilastokeskuksen artikkeli 9.2.2022: Yötyötä tekee joka kuudes työllinen.

<https://stat.fi/tietotrendit/blogit/2022/yotyota-tekee-joka-kuudes-tyollinen>

Kokonaisuudessaan öiseen aikaan työskentely on selvästi yleisempää palkansaajamiehillä (20,6 prosenttia) kuin palkansaajanaishilla (12,3 prosenttia). Enemmistö (62 prosenttia) kaikista yötyötä tekevästä tekee yötyötä vain joskus ja vähemmistö (38 prosenttia) usein. Toimialoja, joilla määrällisesti eniten palkansaajia tekee yötyötä, ovat sosiaali- ja terveystalvetut sekä teollisuus ja kuljetus. Sosiaali- ja terveystalvetujen toimiala on naisvaltaisimpia toimialoja. Toisaalta on myös huomattava, että toimialalla on pääsääntöisesti kyse suurista työnantajista, joilla on mahdollisuus vähentää työntekijän tekemän yön määrää tai viimesijaisena keinona järjestää työntekijälle muuta kuin yötyötä.

Ehdotettu erityisraskausrahaan oikeuttavien vaaratekijöiden piirin laajentaminen parantaa niiden työntekijöiden asemaa, joiden kohdalla työhön liittyvää riskiä ei ole mahdollista poistaa, ja jotka joutuisivat jäämään työstään pois ilman toimeentuloa turvaavaa erityisraskausrahaa. Tällaisissa tilanteissa työntekijät ovat saattaneet käyttää vuosilomapäiviä tai palkatonta vapaata. Mahdollisesti joissain tilanteissa työntekijä tai yrittäjä on jäänyt sairauslomalle ja sairauspäivärahalle taikka jatkanut työssä riskistä huolimatta. Etenkin viimeksi mainituissa tilanteissa esitetyn etuusmuutoksen voidaan arvioida parantavan vakuutetun ja sikiön turvallisuutta ja terveyttä.

Esitykseen sisältyvä säännös osittaisesta erityisraskausrahasta parantaa niiden työntekijöiden tilannetta, joiden kohdalla työhön tai työolosuhteisiin liittyvä riski voidaan välttää kokonaan tai riskiä pienentää riittävässä määrin vain työaikaa rajoittamalla ja ainoana vaihtoehtona olisi jäädä työstään kokonaan pois. Tällöin työntekijä ei joutuisi jäämään kokonaan vapaalle, vaan voisi jatkaa osa-aikaisesti. Osa-aikatyö voisi tulla kyseeseen sekä tilanteissa, jotka jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeuttavat erityisraskausrahaan, että tilanteissa, joihin liittyy esityksen mukaisia uusia vaaratekijöitä.

Toisaalta esityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu riski siitä, että erityisraskausrahaoikeuden laajentumisen myötä työnantaja saattaa aiempaa useammin jättää noudattamatta velvoitteita työjärjestelyistä, joilla rajoitetaan tai ehkäistään altistumista vaaraa aiheuttavalle tekijälle. Joissain tilanteissa työnantajan edun mukaista saattaa olla myöntää työntekijälle erityisraskausvapaata ennemmin kuin muuttaa työoloja tai työaikoja taikka järjestää työntekijälle muuta sopivaa työtä. Työntekijän näkökulmasta erityisraskausvapaalle ja -rahalle jääminen olisi usein taloudellisesti huonompi vaihtoehto työssä jatkamiseen verrattuna.

4.6.2 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Erityisraskausrahaa myönnetään raskaana oleville, joten ehdotetut muutokset koskettavat pääosin naisia. Raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden työturvallisuudesta säädetään työturvallisuuslaissa, raskausuojeluasetuksessa sekä työsopimuslaissa, ja näiden säännökset ovat työnantajia velvoittavia. Tällä esityksellä ei olisi välitöntä vaikutusta työntekijöiden terveyden suojelun näkökulmasta. Esityksellä voi kuitenkin olla vaikutusta naisten tosiasiallisiin mahdollisuuksiin jäädä pois työstään sellaisissa tilanteissa, joissa voimassa olevan lainsäädännön mukaan ei ole oikeutta toimeentuloa turvaavaan erityisraskausrahaan. Toisaalta, kuten edellä on todettu, on mahdollista, että osa työnantajista saattaa yrittää välttää velvoitteet koskien asianmukaisia työsuojelutoimenpiteitä ja ennemmin myöntää raskaana olevalle työntekijälle palkatonta vapaata työstä.

Mahdollisuus jatkaa työssä osa-aikaisesti ja saada erityisraskausrahaa osittaisena lyhentäisi vanhempain- ja perhevapaista aiheutuvaa kokoaikaista työstä poissaoloaikaan naisten kohdalla. Tällä voi olla myönteinen vaikutus esimerkiksi ura- ja palkkakehitykseen.

Sairausvakuutuslain luovutuspäivärahasäännökset koskevat sukupuolesta riippumatta kaikkia etuuden saajia. Käytännössä luovutuspäivärahan saajissa on ollut enemmän naisia kuin miehiä. Vuonna 2024 naisia oli 26 ja miehiä 15, vuonna 2023 vastaavat luvut olivat 25 ja 15. Luovutuspäivärahaan ehdotettu määräytymisen muutos näyttäisi siten kohdentuvan enemmän naisille kuin miehille.

Ehdotettu säännös, jonka mukaan luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi sairauspäivärahaan sovellettavaa säännöstä sairauspäivärahan maksamisen rajoituksista vankilassaolon tai varusmiespalveluksen ajalta, kohdistuisi enemmän miehiin kuin naisiin. Käytännössä säännöksen merkitys on kuitenkin vähäinen. Elimen, kudoksen tai solujen luovuttamisen mahdollisuus vankilassaoloaikana tai varusmiespalveluksen aikana on pieni ja lisäksi etuuden saaminen edellyttäisi ansiotulojen menetystä.

Sairausvakuutuslain erityishoitorahasäännökset ovat samansisältöiset kaikille vakuutetuille. Erityishoitorahan saajista hieman suurempi osuus on ollut naisia kuin miehiä. Vuonna 2024 saajista naisia oli 2 727 ja miehiä 2 151. Erityishoitorahan muutoksella ei olisi käytännössä vaikutusta etuuden myöntöperusteisiin eikä määräytymiseen.

4.6.3 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Esitys liittyy erityisraskausrahan osalta perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaiseen oikeuteen perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Esitys liittyy myös perustuslain 6 §:ään, jonka 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa iän, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Siihen katsotaan sisältyvän mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa.

Raskaana olevan työstä poissaolo työtehtäviin tai työolosuhteisiin liittyvän vaaraa aiheuttavan tekijän vuoksi ei nimenomaisesti sisälly perustuslain 19 §:n 2 momentin sanamuotoon sosiaalisista riskitilanteista. Tilanteen voidaan kuitenkin katsoa liittyvän pykälässä mainittuun lapsen syntymään vastaavasti kuin raskausvapaalle jäämisen ennen lapsen laskettua syntymäaikaa. Mikäli työhön tai työoloihin liittyvää, raskaana olevaan tai raskauteen kohdistuvaa vaaraa aiheuttavaa tekijää ei voida poistaa, on vakuutetun jäätävä pois työstään erityisraskausvapaalle, joka yleensä on palkaton.

Ehdotetuilla erityisraskausrahaa koskevilla muutoksilla ei heikennetä kenenkään asemaa. Sen sijaan muutoksilla pyritään poistamaan väliinputoamistilanteita laajentamalla sääntelyä koskien erityisraskausrahaan oikeuttavia työhön liittyviä vaaraa aiheuttavia tekijöitä. Muutoksen johdosta kaikilla omaan tai sikiön terveyteen kohdistuvan työhön liittyvän riskin vuoksi työstään pois jäävillä olisi vapaan ajalta oikeus vähintään perustoimeentulon tasoiseen turvaan. Tällä hetkellä osa vakuutetuista on saattanut joutua jäämään työstään pois palkatta tai ilman toimeentuloa turvaavaa etuutta. Käytännössä erityisraskausraha useimmiten määräytyy ansiotulojen perusteella ja on vähimmäismääräistä päivärahaa suurempi, sillä saajat ovat työelämässä olevia henkilöitä.

Ehdotettu erityisraskausrahan muutos parantaa raskaana olevien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Voimassa oleva erityisraskausrahaa koskeva lainsäädäntö rajaa etuuden ulkopuolelle osan sellaisia vaaraa aiheuttavia tekijöitä, jotka on työntekijän suojelua ja työturvallisuutta koskevassa lainsäädännössä tunnistettu. Tällaisia ovat lähinnä työhön ja työoloihin liittyvät

fysikaaliset ja fyysiset tekijät, joita voi esiintyä erityyppisissä töissä. Jatkossa erityisraskausvapaaseen ja -rahaan olisi yhdenvertaisesti oikeus kaikilla raskaana olevilla, jotka työssään altistuvat jollekin sairausvakuutuslaissa ja sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa tarkoitetulle vaaratekijälle ja joiden kohdalla työoloja tai työaikoja muuttamalla tai muihin tehtäviin siirtämällä ei voida riskiä poistaa. Näin ollen osa raskaana olevista, työstään pois jäävistä ei joutuisi jäämään vapaalle työstään ilman toimeentulon turvaa tai käyttämään esimerkiksi palkallisia vuosilomapäiviä toimeentulonsa turvaamiseksi. Myös mahdollinen riski sille, että työntekijä vastoin työsuojelumääräyksiä jatkaa työssään, pienenee.

Luovutuspäivärahaan ehdotettujen muutosten voidaan katsoa parantavan elimen, kudoksen tai solujen luovuttajien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Jatkossa luovutuspäiväraha korvaisi aiempaa selkeämmin ja yhdenvertaisemmin luovuttajalle aiheutunutta tosiasiallista ansionmenetystä kaikissa tilanteissa. Jos vakuutetulla olisi muuta etuustuloa, esimerkiksi kuntoutusraha tai eläke, ja etuuden ohella palkka- tai yrittäjätuloa ansiotyöstä, voitaisiin luovutuspäivärahaa maksaa aiheutuneen ansionmenetyksen perusteella muun etuustulon estämättä. Lisäksi esimerkiksi vankeusrangaistuksen tai asevelvollisuuden suorittajille voitaisiin maksaa luovutuspäivärahaa samoin edellytyksin kuin muillekin, mikäli heille aiheutuisi luovutuksen johdosta ansiotulojen menetystä.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Ehdotetut erityisraskausrahaa koskevat muutokset liittyvät työntekijän työsuojelua koskevaan lainsäädäntöön ja etenkin raskaussuojeluasetukseen sekä raskaussuojeludirektiiviin. Ehdotuksen mukaan sairausvakuutuslain erityisraskausrahaa koskevaa säännöstä muutettaisiin vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta siten, että se mahdollistaa etuuden myöntämisen raskaussuojeluasetuksessa ja -direktiivissä tarkoitetuissa tilanteissa. Lain sanamuoto olisi edelleen väljä ja vaaraa aiheuttavien tekijöiden tarkempi määrittely tapahtuisi sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Erityisraskausrahasääntelyn osalta ei käytännössä ole tunnistettu muita toteuttamisvaihtoehtoja.

Ehdotetun luovutuspäivärahan määräytymistä koskevan muutoksen taustalla on hallituksen linjaus siitä, että tavoitteena on muuttaa luovutuspäivärahan taso vastaamaan tartuntatautipäivärahan tasoa vuoden 2026 alusta lukien (HE 123/2014 vp). Kirjauksen taustalla on ajatus elimen, kudoksen tai solujen luovuttajalle aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamisesta täysimääräisesti. Vaihtoehtoisesti täysimääräinen ansionmenetyskorvaus voitaisiin toteuttaa maksamalla luovuttajalle luovutuspäivärahan lisäksi luovutuspäivärahan ja tosiasiallisen ansionmenetyksen erotus. Tällaisesta korvausmallista on kuitenkin jo aiemmin tartuntatautipäivärahan kohdalla luovuttu, koska korvausmenettelyä haluttiin selkeyttää ja yksinkertaistaa. Tämän vuoksi tätä vaihtoehtoja elimen, kudoksen tai solujen luovutuksesta aiheutuvien ansionmenetysten korvaamiseksi ei ole tarkemmin selvitetty. Lisäksi sujuvan toimeenpanon kannalta on perusteltua, että päivärahaetuuksissa ei ole useita erilaisia määräytymisperusteita. Tämän vuoksi luovutuspäivärahan määräytymisessä ja muussa sääntelyssä on pyritty mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaiseen sääntelyyn tartuntatautipäivärahan kanssa.

Myöskään ehdotetun erityishoitorahaa koskevan muutoksen osalta ei ole varsinaisesti selvitetty muita toteuttamisvaihtoehtoja, sillä kyse on osin vanhentuneen lainsäädännön aiheuttamasta päivitystarpeesta. Mahdollisena vaihtoehtona olisi ollut se, että erityishoitorahaoikeus olisi rajattu tiettyyn hoitopaikkaan liittyvään hoitoon. Erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa voidaan kuitenkin antaa muuallakin kuin sairaaloissa eikä erityishoitorahaoikeutta katsottu tarkoituksenmukaiseksi rajata koskemaan vain sairaalahoitoon liittyviä tilanteita. Vaihtoehtoja pohdittaessa erityishoitorahaoikeuden kannalta olennaisena pidettiin, että lapsen terveydentila

edellyttää tietyn tasoista hoitoa riippumatta siitä, missä paikassa tämä hoito annetaan. Tarkoituksena ei myöskään ole ollut muuttaa etuuden tarkoitusta ja nykyistä soveltamiskäytäntöä

5.1 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.1.1 Muiden Pohjoismaiden järjestelmät

Seuraavassa on tarkasteltu muiden maiden erityisraskausvapaa- ja erityisraskausrahasäännöksiä tai niitä vastaavia, kyseisen maan järjestelmän mukaisia vapaita ja korvauksia, sekä raskaana olevan suojelua koskevaa sääntelyä. Eri maiden etuusjärjestelmät ja etuuksien edellytykset sekä sääntelyn taso poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi vanhempainpäiväraha- ja vanhempainvapaajärjestelmät poikkeavat toisistaan sen osalta, mihin etuuksiin ja vapaisiin raskaana olevalla on oikeus. Lisäksi erityisraskausraha- ja raskausraha-oikeuteen liittyy usein läheisesti myös raskaana olevan oikeus sairauspäivärahaan.

5.1.1.1 Ruotsi

Ruotsissa vanhempainvapaiden sääntely sisältyy sosiaalivakuutuskaareen (Socialförsäkringsbalk 2010:110) sekä vanhempainvapaalakiin (Föräldraledighetslagen 1995:584). Ruotsissa vanhempainvapaita ovat erityisraskausvapaa, äitiysvapaa, isyysvapaa/tilapäinen vapaa lapsen syntymän tai adoption yhteydessä sekä vanhempainvapaa.

Ruotsissa erityisraskausrahan (graviditetspenning) tarkoituksena on suojella niitä, jotka eivät työn luonteen vuoksi voi tehdä työtään raskauden lopussa. Erityisraskausrahasta säädetään sosiaalivakuutuskaaren 10 luvussa. Sosiaalivakuutuskaaren 10 luvun 2 §:ssä säädetään erityisraskausrahasta fyysisesti rasittavan työn vuoksi. Pykälän mukaan raskaana olevalla voi olla oikeus erityisraskausrahaan, jos raskaus alentaa naisen työkykyä vähintään neljänneksellä, ja häntä ei voida siirtää vanhempainvapaalain 19 §:ssä tarkoitettuun muuhun vähemmän rasittavaan työhön.

Sosiaalivakuutuskaaren 10 luvun 3 §:ssä säädetään työympäristön riskien vuoksi maksettavasta erityisraskausrahasta. Pykälän mukaan raskaana olevalla voi olla oikeus erityisraskausrahaan myös sen vuoksi, että häntä on oman tai lapsensa terveyden vuoksi kielletty jatkamasta tavanomaista työtään työympäristölainsäädännön nojalla, eikä häntä voida siirtää vanhempainvapaalain 18 §:ssä tarkoitettuun muuhun työhön.

Täten Ruotsissa erityisraskausrahaa maksetaan raskaana olevalle, jolla on 1) fyysisesti rasittava työ viimeisten 60 päivän aikana ennen laskettua aikaa tai 2) aikana, jolloin työntekijä on työympäristölain mukaisessa työkiellossa raskauden aikana työympäristön aiheuttavan riskin vuoksi. Työympäristövirasto (Arbetsmiljöverket) määrittelee asetuksella, mitä on pidettävä riskialttiina työnä raskauden aikana.²⁰

Lisäksi molemmissa tilanteissa erityisraskausrahan edellytyksenä on, ettei raskaana olevaa työntekijää voida siirtää toiseen tehtävään. Työnantaja arvioi, onko raskaana olevan uudelleensijoittaminen mahdollista. Erityisraskausraha-hakemukseen tulee lisätä liitteeksi äitiysneuvolan antama todistus raskaudesta sekä työnantajan lausunto. Työnantajan lausunnosta

²⁰ Gravida och ammande arbetstagare (AFS 2007:5), föreskrifter. <https://www.av.se/arbetsmiljoarbete-och-inspektioner/publikationer/foreskrifter/upphavda-foreskrifter/gravida-och-ammande-arbetstagare-afs-20075-foreskrifter/#>

on käytävä ilmi, voidaanko työntekijä sijoittaa uudelleen, ja jos se ei ole mahdollista, on oltava perustelut arvioinnille. Jos hakemus koskee fyysisesti rasittavaa työtä, on sekä työnantajan että hakijan kuvattava, mitä fyysisesti rasittavat toimet ovat ja missä määrin niitä esiintyy työssä. Hakijan tulee myös kuvata miten raskaus vaikuttaa mahdollisuuksiin suorittaa työtehtävät.

Kun on kyse fyysisesti rasittavasta työstä, erityisraskausrahaa voidaan maksaa viimeisten 60 päivän aikana ennen laskettua aikaa siihen asti, kunnes on jäljellä 11 päivää laskettuun aikaan. Erityisraskausraha maksetaan jokaiselta päivältä, jona raskaana olevan työkyky on heikentynyt. Viimeisten kymmenen päivän aikana ennen laskettua aikaa raskaana oleva voi saada vanhempainrahaa.

Jos työympäristölaki kieltää tietyn työn raskauden aikana työympäristössä olevan riskin takia, on raskaana olevalla oikeus raskausrahaan jokaiselta päivältä, jota kiello koskee. Tämä voi tarkoittaa koko raskausaikaa, mutta erityisraskausrahaa ei koskaan makseta kymmeneltä viimeiseltä päivältä ennen laskettua aikaa.

Ruotsissa erityisraskausrahan myöntää vakuutuskassa (Försäkringskassan). Vakuutuskassan tilastojen mukaan vuonna 2023 erityisraskausrahaa sai Ruotsissa yhteensä 19 351 henkilöä.²¹ Vakuutuskassan tilastojen mukaan vain pieni osa raskaana olevista saa erityisraskausrahaa yli 60 päivää ennen laskettua aikaa, mutta osuus kasvaa merkittävästi raskauden kahden viimeisen kuukauden aikana.²²

Ruotsissa kummallakin vanhemmalla on oikeus kokoaikaiseen vanhempainvapaaseen, kunnes lapsi on 18 kuukauden ikäinen. Vanhempainvapaan ajalta ei ole pakko hakea vanhempainrahaa (föräldrapenning). Kuitenkin sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt 18 kuukautta, vanhemmat voivat saada vanhempainvapaata ainoastaan silloin, jos he nostavat samanaikaisesti vanhempainrahaa.

Ruotsissa vanhempainrahaa maksetaan 480 päivältä lasta kohti (noin 16 kuukautta). Jos vanhempia on kaksi, kummallakin on käytössään 240 päivää (yksinhuoltajalla 480 päivää). Näistä päivistä 90 päivää on kiintiöity molemmille vanhemmalle eikä niitä voi siirtää toiselle vanhemmalle. Käytössä olevista 240 päivästä 195 päivää on ansiosidonnaista ja näistä päivistä 105 päivää voi siirtää toiselle vanhemmalle allekirjoittamalla suostumuslomakkeen. 240 päivästä 45 maksetaan vähimmäistason mukaan ja nämä päivät ovat myös siirrettävissä toiselle vanhemmalle.

5.1.1.2 Norja

Norjassa vanhempainvapaiden sääntely sisältyy kansalliseen vakuutuslakiin (folketrygdloven²³). Norjassa vanhempainvapaan (foreldrepengeperioden) kokonaiskesto on kummallekin vanhemmalle joko 49 viikkoa (100 prosentin korvaus) tai 61 viikkoa ja yksi päivä (80 prosentin korvaus) riippuen päivien korvaustasosta. Äidille on pakollista pitää terveydellisistä syistä vanhempainvapaata kuusi viikkoa synnytyksen jälkeen ja äiti voi pitää

²¹ Försäkringskassan. Socialförsäkringen i siffror 2024.

<https://www.forsakringskassan.se/download/18.214bed8e18fd69fcfd28d/1717740356750/socialforsakrigen-i-siffror-2024.pdf>

²² Försäkringskassan. Gravidas socialförsäkringsskydd. Socialförsäkringsrapport 2022:2, s. 15.

<https://www.forsakringskassan.se/download/18.7fc616c01814e179a9f81c/1662473039324/gravidas-socialforsakringsskydd-socialforsakringsrapport-2022-2.pdf>

²³ Lov om folketrygd (folketrygdloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19>

vapaata kolme viikkoa ennen laskettua aikaa. Nämä viikot muodostavat osan naisille korvamerkitystä vanhempainvapaasta, josta käytetään termiä äitikiintiö (mødrekvoten).

Norjassa on asetuksella säännelty raskaana olevien ja imettävien työntekijöiden siirtämisestä toisiin tehtäviin, jos työ sisältää riskin lisääntymisterveydelle (reproductive harm).²⁴ Asetuksen mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että raskaana oleva ja imettävä työntekijä siirretään muuhun työhön, jos työympäristöön kohdistuvat vaikutukset voivat aiheuttaa lapselle lisääntymisterveysten vaaran. Jos työntekijän siirtäminen ei ole mahdollista, työnantajan on asetuksen mukaan dokumentoitava tämä kirjallisesti.

Norjan työsuojeluviranomainen (Arbeidstilsynet) tarjoaa ohjeistusta raskaana olevan työntekijän työn mukauttamiseen ja uudelleen sijoittamiseen.²⁵ Ohjeistuksen mukaan työnantajan on huolehdittava siitä, että raskaana oleva työntekijä ei altistu työympäristössä haitallisille vaikutuksille, jotka voivat johtaa lisääntymisterveysten vaarantumiseen. Jos tällainen riski on olemassa, työnantajan on varmistettava raskaana olevan työntekijän tarvittava työn mukauttaminen tai mahdollinen muuhun työhön siirtäminen. Jos työn mukauttaminen tai työntekijän siirtäminen muuhun työhön ei ole mahdollista, raskaana olevan työntekijän on lopetettava työnsä väliaikaisesti.

Työsuojeluviranomaisen julkaisemissa työn suorittamista koskevissa määräyksissä²⁶, on kuvattu työympäristön olosuhteita, jotka voivat aiheuttaa tai myötävaikuttaa lisääntymiskyvyn vaarantumiseen. Näitä ovat kemialliset olosuhteet, fyysiset olosuhteet, biologiset olosuhteet, psykososiaaliset olosuhteet sekä organisaation olosuhteet.

Joitakin erityisesti huomioitavia riskitekijöitä on kuvattu työsuojeluviranomaisen kommentaarissa²⁷. Kommentaarissa listataan ei-tyhjentävä luettelo riskitekijöistä, joita on syytä erityisesti huomioida, kun kyseessä ovat raskaana olevat, äskettäin synnyttäneet ja imettävät työntekijät. Näitä riskitekijöitä ovat: 1) Fysikaaliset tekijät, kuten paineen, iskun, värinän tai liikkeen alaisena työskentely, raskas manuaalinen käsittely, johon liittyy riskejä erityisesti selän ja lantion osalta, melu, ionisoiva säteily (röntgensäteet ja radonsäteily), ionisoimaton säteily (sähkömagneettiset kentät), äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, stressi, henkistä ja fyysistä uupumusta aiheuttavat kuormitukset; 2) Biologiset tekijät, kuten toksoplasmoosi, vihurirokko, parvovirus B 19, varicella zoster -virus, HIV-virus, hepatiitti B - ja C-virus ja morbillivirus; 3) Kemikaalit, jotka on luokiteltu ja merkitty lisääntymiselle vaarallisiksi ja syöpää aiheuttaviksi aineiden ja seosten luokitusta, merkintöjä ja pakkaamista (CLP) koskevissa asetuksissa, elohopea- ja elohopeajohdannaiset, lyijy ja lyijyjohdannaiset, mittoittiset estolääkkeet,

²⁴ Forskrift om utførelse av arbeid, bruk av arbeidsutstyr og tilhørende tekniske krav (forskrift om utførelse av arbeid). Englannin kielinen asetus: Regulations concerning the performance of work, use of work equipment and related technical requirements <https://lovdata.no/dokument/SFE/forskrift/2011-12-06-1357> Ks. Section 7-4 Relocation of employees where there is a risk of reproductive harm.

²⁵ <https://www.arbeidstilsynet.no/arbeidsmiljo/graviditet-og-arbeidsmiljo/skjema-for-tilrettelegging-for-gravide/>

²⁶ Arbeidstilsynet. Forskrift om utførelse av arbeid. § 7-1. Risikovurdering av fare for forplantningsskade. <https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/forskrifter/forskrift-om-utførelse-av-arbeid/>

²⁷ Arbeidstilsynet. Forskrift om utførelse av arbeid. § 7-1. Risikovurdering av fare for forplantningsskade. <https://www.arbeidstilsynet.no/regelverk/forskrifter/forskrift-om-utførelse-av-arbeid/>

hiilimonoksidi, kemialliset tekijät, joiden on todettu olevan terveydelle vaarallisia ihon läpi imeytyessään; 4) Erityiset työolot, kuten maanalainen työ ja hitsaus.

Kansallisessa vakuutuslaissa säädetään myös erityisraskausrahasta (svangerskapspenger)²⁸. Lain mukaan työntekijällä on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänet lain tai asetuksen mukaan määrätään lopettamaan työnsä raskauden vuoksi, eikä työnantajan ole mahdollista siirtää häntä muuhun sopivaan työhön. Jos työnantaja voi siirtää työntekijän muuhun työhön tai mukauttaa työolosuhteita siten, että työntekijä voi edelleen työskennellä alkuperäisessä kokoaikaisessa työsuhteessa, ei oikeutta erityisraskausrahaan ole.

Erityisraskausrahan myöntää Norjan työ- ja hyvinvointihallinto (Arbeids- og velferdsetaten eli Nav)²⁹. Erityisraskausrahan saaminen edellyttää useiden edellytyksien täyttymistä: 1) Työ voisi vahingoittaa syntymätöntä lasta; 2) Raskaana oleva on työssä, joka voi aiheuttaa riskin/vaaraa sikiölle; 3) Raskaana oleva on työskennellyt yhtäjaksoisesti vähintään neljä viikkoa ennen kun on joutunut lopettamaan työskentelyn väliaikaisesti; 4) Raskaana oleva on ansainnut vähintään 62 014 Norjan kruunua (5 399,19 euroa) vuodessa, ennen kuin on joutunut lopettamaan työskentelyn väliaikaisesti; 5) Poissaolo raskauden aikana on aiheuttanut ansionmenetystä; 6) Raskaana oleva kuuluu Norjan kansalliseen vakuutusjärjestelmään.³⁰

Erityisraskausrahaa voi saada siitä lukien, kun raskaana oleva joutuu keskeyttämään työnsä. Erityisraskausrahaa voi saada siihen saakka, kunnes on jäljellä kolme viikkoa laskettuun aikaan.

Vuoden 2024 aikana erityisraskausrahaa sai Norjassa 8 674 naista. Norjassa erityisraskausrahaa saavien määrä on kasvanut tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuoteen 2015 verrattuna saajia on ollut lähes 50 prosenttia enemmän.³¹

5.1.1.3 Tanska

Tanskassa vanhempainvapaiden sääntely sisältyy lakiin oikeudesta vanhempainvapaaseen ja päivärahaan synnytyksen yhteydessä (Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (Barselsloven))³², terveyslakiin (Bekendtgørelse af sundhedsloven) sekä lakiin työnantajien ja palkansaajien oikeudellisesta suhteesta (Bekendtgørelse af lov om retsforholdet mellem arbejdsgivere og funktionærer (Funktionærloven)).

Tanskassa molemmille vanhemmille on vanhemmuuteen liittyviä vapaita (orlov) yhteensä 52 viikkoa lasta kohden. Äidillä on oikeus 28 viikon vapaaseen, joista hänen omaan käyttöönsä on kiintiöity 15 viikkoa. Näistä neljä viikkoa on pidettävä ennen lapsen syntymää. Isällä on oikeus 24 viikon vapaaseen, joista 11 viikkoa on kiintiöity hänen omaan käyttöönsä. Molemmille vanhemmille kiintiöidyistä vanhempainvapaista kaksi viikkoa on pidettävä lapsen syntymän jälkeen ja yhdeksän viikkoa on pidettävissä minä tahansa ajankohtana ennen kuin lapsi täyttää

²⁸ Folketrygdloven. Part V. Benefits related to life course and family situation. Chapter 14. Benefits in connection with pregnancy, childbirth and adoption. I. Maternity benefit.

²⁹ Ks. Nav. Svangerskapspenger. <https://www.nav.no/svangerskapspenger>

³⁰ <https://www.nav.no/svangerskapspenger#hvem-har-rett>

³¹ Ks. oheinen taulukko. Svangerskapspenger desember 2024. Alder, antall. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/familie-statistikk/tabeller/svangerskapspenger-desember-2024.alder-antall>

³² Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (Barselsloven). <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/184>

yhden vuoden. Muilta osin vanhempi voi siirtää päiviä toiselle vanhemmalle. Molemmat vanhemmat voivat olla vapaalla samanaikaisesti.³³

Asetuksessa (Bekendtgørelse om arbejdets udførelse)³⁴ on käsitelty raskaana olevien ja imettävien työntekijöiden työn mukauttamista ja mainitaan tilanne, jossa henkilöä ei voida siirtää toisiin tehtäviin.³⁵ Asetuksessa ei kuitenkaan mainita tähän liittyvää korvausta. Lisäksi Tanskan työsuojeluhallinto (Arbejdstilsynet) on julkaissut ei-sitovan ohjeen³⁶, jossa on täsmennetty raskauteen ja imetykseen liittyviä vaaratekijöitä ja annetaan ohjeita vaaratekijöihin liittyen. Ohjeessa myös suositellaan, että vaarojen arviointi aina sisältäisi yleisen arvioinnin raskauteen ja imetykseen liittyvistä riskeistä ja että sen perusteella laadittaisiin etukäteen yleinen raskausohjelma (policy).

Raskaana olevan oikeudesta poissaoloon ja päivärahaan (barseldagpenge) säädetään laissa (barselsloven)³⁷. Lain 6 §:n naisella on oikeus olla poissa työstä raskauden vuoksi, kun laskettuun aikaan on arviolta neljä viikkoa. Raskaana olevalla on oikeus poissaoloon työstä ennen laskettua aikaa edeltävää 4 viikkoa, 1) jos lääkärin arvion perusteella raskauden kulku aiheuttaa vaaraa naisen terveydelle tai sikiölle, jos hän jatkaa työskentelyä (graviditeten har et sygeligt forløb) tai 2) jos työn erityinen laatu aiheuttaa riskiä sikiölle/raskaudelle (arbejdets særlige karakter medfører risiko) tai raskaus estää työskentelyn säädösten takia (esimerkiksi ilmoitusäännökset, aluksilla tapahtuva työskentely) ja työnantaja ei voi tarjota muuta sopivaa työtä.

Lain 20 §:ssä säädetään poissaolon ajalta maksettavasta korvauksesta. Pykälän mukaan Udbetaling Danmark maksaa lain 9 luvun mukaisesti lasketun päivärahan. Tanskassa Udbetaling Danmark on viranomainen, joka vastaa useiden julkisten etuuksien hallinnoinnista, maksamisesta ja valvonnasta.

Korvauksen perusteena olevia vaaratekijöitä ei ole tarkemmin määritelty laissa. Lakia täsmäntävät ministeriön antamat sitovat säädökset (Bekendtgørelse om ret til barseldagpenge³⁸ sekä Bekendtgørelse om ret til barseldagpenge for forældre til et barn, der er født eller modtaget fra den 2. august 2022³⁹). Säädöksissä ei määritellä tarkemmin altisteita, jotka oikeuttavat poissaoloon ja korvaukseen.

Ei-sitovassa ohjeessa (Vejledning om ret til orlov og dagpenge ved barsel⁴⁰) todetaan edellytyksenä korvaukselle olevan, ettei riskitekijöitä voida poistaa tai työntekijä siirtää toisiin tehtäviin. Riskitekijät voivat ohjeen mukaan olla kemiallisia, fyysisiä tai biologisia ja niitä tulee arvioida sekä niiden laadun että voimakkuuden perusteella.⁴¹

³³ Kauhanen, Nyyssölä (2025). Selvitys vanhemmuuden kustannusten tasaisemmasta jakautumisesta-ta. Labore. <https://labore.fi/julkaisu/selvitys-vanhemmuuden-kustannusten-tasaisemmasta-jakautumisesta/>

³⁴ Bekendtgørelse om arbejdets udførelse. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2023/1839>

³⁵ Ks. § 8, 12.

³⁶ Gravides og ammendes arbejdsmiljø. <https://at.dk/regler/at-vejledninger/gravides-ammendes-arbejdsmiljoe-a-1-8>

³⁷ Barselsloven. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/184>

³⁸ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/843>

³⁹ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2024/1707>

⁴⁰ <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2020/10065>

⁴¹ Kohta 3.1.2.3. Arbejdets særlige karakter medfører risiko for fosteret.

5.1.1.4 Islanti

Islannissa vanhempainvapaatuksista säädetään perhevapaalaissa (Lög um fæðingar- og foreldraorlof⁴²). Islannissa molemmille vanhemmille vanhempainvapaan kesto on kuusi kuukautta. Raskaana olevan on pakollista pitää kaksi viikkoa vapaata heti lapsen syntymän jälkeen ja yhden kuukauden vapaa on mahdollinen ennen laskettua aikaa. Vanhempainvapaa on käytettävä viimeistään siihen mennessä, kunnes on kulunut 24 kuukautta lapsen syntymästä. Järjestelmä on joustava, sillä vanhempainvapaalla on mahdollista olla täysi- tai osa-aikaisesti, yhdessä jaksossa tai jaettuna useampaan jaksoon. Lisäksi vanhemmat voivat halutessaan pitää vanhempainvapaansa yhtä aikaa, osittain yhdessä tai koko vapaan ajan erikseen.

Islannissa on mahdollista saada erityisraskausvapaata, jos raskaana olevalle ei voida taata terveellistä työympäristöä tai jos raskaana oleva joutuu lopettamaan työnteon aiemmin kuin yhtä kuukautta ennen laskettua aikaa raskauteen liittyvien terveydellisten seikkojen vuoksi. Tästä säädetään perhevapaalain 16 §:ssä, jonka mukaan, jos raskaana olevan, äskettäin synnyttäneen tai lasta imettävän työntekijän turvallisuuden ja terveyden katsotaan erityisen arvioinnin mukaan olevan vaarassa, työnantajan on toteutettava tarvittavat järjestelyt heidän turvallisuutensa varmistamiseksi muuttamalla väliaikaisesti työntekijän työoloja ja/tai työaikaa. Jos tämä ei ole teknisistä tai muista pätevistä syistä mahdollista, työnantajan on annettava työntekijälle muita tehtäviä tai myönnettävä työstä vapautus niin pitkäksi ajaksi, joka on tarpeen työntekijän turvallisuuden ja terveyden suojelemiseksi. Työntekijällä on oikeus vanhempainvapaan pidennykseen ja maksuihin vanhempainvapaarahastosta kyseiseltä ajalta.

Jos raskaana olevalle on tarpeen myöntää vapaata 16 §:n nojalla, hänellä on oikeus vanhempainvapaan pidentämiseen ja maksuihin suhteessa siihen työmäärään, josta vapautus on myönnetty.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi-palvelussa ajalla 18.6.–10.8.2025.

Lausuntoja saatiin yhteensä 26 taholta. Lausunnon antoivat: Akava ry, Ammattiliitto Pro, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Eläketurvakeskus, Kainuun hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Monimuotoiset perheet -verkosto, Munuais- ja maksaliitto ry, Naisjärjestöjen Keskusliitto, Pirkanmaan hyvinvointialue, puolustusministeriö, Satakunnan hyvinvointialue, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät yleisesti ry, Taiteen edistämiskeskus, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, työ- ja elinkeinoministeriö, Työterveyslaitos, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry ja Vakuutuskassat ry. Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Itä-Suomen aluehallintoviraston, Lounais-Suomen aluehallintoviraston, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueet toimittivat yhteisen lausunnon. Valtiovarainministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö totesivat, ettei niillä ole lausuttavaa esityksestä.

Lausunnoissa pidettiin yleisesti ehdotettuja erityisraskausrahaa koskevia muutoksia kannatettavina ja niiden katsottiin parantavan raskaana olevien suojelua. Useissa lausunnoissa

⁴² <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2020144.html>, englanninkielinen käännös.

https://www.government.is/library/04-Legislation/Act_on_Maternity_Paternity_Leave_and%20Parental_Leave_No_144_2020.pdf

nähtiin tärkeäksi, että erityisraskausrahasääntely vastaa raskaussuojeludirektiiviä ja -asetusta. Mahdollisuutta jatkaa työssä osa-aikaisesti ja saada erityisraskausrahaa osittaisena pidettiin myös perusteltuna uudistuksena. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi, että ehdotettu uusi säännös osittaisesta erityisraskausrahasta edellyttää myös vastaavaa säännöstä vapaasta työsopimuslakiin. Jatkovalmistelussa esitystä on täydennetty ehdotuksella työsopimuslain muutokseksi.

Useissa lausunnoissa korostettiin sitä, että ehdotetuilla erityisraskausrahasääntelyn muutoksilla ei ole vaikutusta työnantajan työsuojeluvälvoiteisiin ja että muut toimenpiteet ovat aina ensisijaisia vapaaseen ja erityisraskausrahaan nähden. Pirkanmaan hyvinvointialue totesi lausunnossaan, että suurilla työnantajilla on pääosin mahdollisuus työntekijän osaamisen ja koulutuksen puitteissa tarjota muuta työtä, jos omassa työssä muokkaukset eivät turvaa raskaana olevan ja/tai sikiön terveyttä. Myös työterveyshuollon roolia ja osaamista korostettiin useissa lausunnoissa.

Kansaneläkelaitos ja Työterveyslaitos, jotka lähtökohtaisesti kannattivat erityisraskausraha-oikeuteen esitettyjä muutoksia, nostivat esiin toimeenpanoon liittyvät haasteet. Työterveyslaitos totesi lausunnossaan, että raskaussuojeludirektiivi on ongelmallinen, sillä siinä luetteloidaan tekijöitä, joiden kaikkien annetaan ymmärtää olevan haitallisia raskaana olevalle työntekijälle tai raskaudelle. Direktiivin luettelossa I on samassa luettelossa hyvin erilaisia tekijöitä, prosesseja ja työolosuhteita, joista ei ole samantasoista näyttöä haitallisuudesta. Direktiivin tekijät on sellaisenaan tuotu kansalliseen raskaussuojeluasetukseen.

Vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelon laajentaminen olisi Kansaneläkelaitoksen näkemyksen mukaan merkittävä muutos nykyiseen erityisraskausrahasääntelyyn. Koska esitetyn muutoksen yhteydessä ei ole tarkoitus säätää lain tai asetuksen tasolla tarkemmista vaaraa aiheuttavien tekijöiden raja-arvoista tai niiden tunnusmerkeistä, jää soveltaminen pääasiallisesti Kansaneläkelaitoksen ja muutoksenhakuasteiden tulkintakäytäntöjen varaan. Kansaneläkelaitos totesi lausunnossaan, että tarkemmista raja-arvoista ja tunnusmerkeistä olisi välttämätöntä säätää lain tai asetuksen tasolla. Erityisen ongelmallisia toimeenpanon kannalta ovat varsinkin sellaiset raskaussuojeluasetuksessa mainitut vaaraa aiheuttavat tekijät, joista on joko vain vähäisesti tai ei lainkaan tieteellisesti todistettua tutkimusnäyttöä vaaraa aiheuttavana tekijänä sikiölle tai raskaana olevalle henkilölle. Tällaisia ovat esimerkiksi raskaussuojeluasetuksessa mainitut liikkeet, asennot, liikkuminen sekä henkinen ja fyysinen väsymys. Varsin suuri osa työtehtävistä sisältää tällaisia tekijöitä ja siten erityisraskausrahan edellytysten täyttymisen arvioiminen tuo merkittävän haasteen, kun tutkimusnäyttö on vähäistä tai sitä ei ole. Lisäksi vaaraa aiheuttavien tekijöiden listan muuttaminen tyhjentävästä listauksesta avoimeksi sekä edellä mainitut tulkintaongelmat tulevat estämään käsittelyn automatisointia. Kansaneläkelaitos ei myöskään voi luotettavasti selvittää, onko työnantaja ensin pyrkinyt kohtuullisella tavalla täyttämään omat velvollisuutensa. Siten työnantajan ensisijainen velvollisuus minimoida vaaratekijä työpaikalla voi jäädä toteutumatta.

Lausunnoissaan Kansaneläkelaitos ja Työterveyslaitos nostivat esiin myös huolen esityksen vaikutuksista sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisen kannalta. Esityksellä voi olla vaikutuksia naisten palkkaamiseen ja syrjintään työpaikalla. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan etuuden soveltamisalan piiriin tulevien henkilöiden lukumäärä tulee laajenemaan merkittävästi esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä varhaiskasvatuksessa ja opetuslalla, joilla on muutenkin nykyisellään työvoimapulaa. Jos erityisraskausrahaan oikeuttavat tekijät säädetään liian laajaksi, on riskinä, että kaikki raskaana olevat työntekijät tulevat heti raskauden alusta erityisraskausrahan piiriin, sillä kaikkia raskaana olevia voi koskettaa sellaiset raskaussuojeluasetuksessa mainitut tekijät kuten liikkuminen sekä henkinen ja fyysinen väsymys, jos näille tekijöille ei aseteta tarkempia kriteerejä.

Esitystä ei ole muutettu Kansaneläkelaitoksen ja Työterveyslaitoksen palautteen johdosta, sillä työturvallisuudesta ja työnantajan velvoitteista säädetään muualla kuin sairausvakuutuslaissa. Myöhemmin annettavalla valtioneuvoston asetuksella sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen muuttamisesta voidaan säätää tarkempia edellytyksiä muun muassa hakemukseen liitettävän selvityksen osalta.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry totesi lausunnossaan, että pohjoismaisittain verrattuna Suomen erityisraskausrahan käyttö on vain murto-osa siitä mitä esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa. Työolot Pohjoismaissa ovat kuitenkin lähtökohtaisesti samantasoisia. Erityisraskausrahan vähäinen käyttö sekä hylkäysten suuri määrä kertoo siitä, että Suomessa ratkaisulinja on liian tiukka tai säädöspohja epäselvä. Tavoitteena tulisi olla, että raskaana olevan ja sikiön turvallisuuden takia erityisraskausrahaa käytettäisiin enemmän.

Ammattiliitto Pro toi lausunnossaan esiin, että myös imettävien ja äskettäin synnyttäneiden työntekijöiden sekä imetyksen suojelu tulisi huomioida paremmin lainsäädännössä. Lausunnossa esitettiin, että oikeus erityisraskausrahaan tulisi olla myös niissä tilanteissa, joissa imettäminen vaarantaisi työntekijän lapsen terveyden tai imetyksen työssä esiintyvien haitta- ja vaaratekijöiden takia. Lisäksi imetys tulisi huomioida myös työsopimuslaissa. Palautteen johdosta esitystä ei ole muutettu. Vanhempainpäivärahaajärjestelmään kuuluva erityisraskausraha on luonteeltaan ja edellytyksiltään raskausaikaan ajoittuva etuus ja sen laajentaminen koskemaan myös synnytyksen jälkeistä aikaa edellyttäisi laajamittaista valmistelua. Huomioon tulisi muun muassa ottaa suhde työntekijän raskaus- ja vanhempainraha-oikeuteen. Myöskään työsopimuslain muutoksia ei ole tämän esityksen yhteydessä arvioitu laajemmin kuin, mitä osittaisesta erityisraskausvapaasta säätäminen on edellyttänyt.

Myös luovutuspäivärahäsäätelyyn ehdotettuja muutoksia kannatettiin. Saadun palautteen perusteella esityksen vaikutusarvioihin ja perusteluihin on tehty pieniä tarkennuksia. Munuais- ja maksaliitto ry totesi lausunnossaan, että luovuttajalle aiheutuu munuaisen luovutukseen liittyen kustannuksia ansionmenetyksen ohella myös matkoista ja pysäköinnistä. Elimen siirtoa tai sitä edeltäviä tutkimuksia varten tehtyjä matkoja voidaan korvata sairausvakuutuksesta elimen vastaanottajan kustannuksina tai luovuttajan omina kustannuksina, jos kyseessä on elimen luovutus sukulaiselle. Luovuttajan maksettavaksi jää jokaisesta matkasta 25 euron omavastuu. Anonyymillä munuaisen luovuttajalla ei ole mahdollisuutta hakea korvausta matkoista sairausvakuutuslain perusteella, vaan hänen tulee maksaa kaikki kustannukset itse. Liitto esittääkin, että jatkossa selvitetäisiin mahdollisuutta tehdä sairausvakuutuslakiin tarvittavat muutokset, jotka mahdollistaisivat matkoista ja pysäköinnistä aiheutuvien kustannusten korvaamisen luovuttajalle täysimääräisesti.

Erityishoitorahaoikeutta koskevaan säännökseen ehdotettua muutosta pidettiin hyvänä ja perusteltuna. Lausunnoissa kannatettiin sitä, että oikeus erityishoitorahaan sidottaisiin hoidon tasoon eikä hoitopaikkaan.

Lisäksi esitykseen on lausuntokierroksen jälkeen tehty säädöshuoltona joitakin muutoksia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Sairausvakuutuslaki

2 luku Sairaanhoidokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

5 §. *Sairaanhoitokorvauksen suhde muun lain mukaiseen korvaukseen.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus potilasvahinkolakiin (585/1986) korvataan viittauksella potilasvakuutuslakiin (948/2019). Potilasvakuutuslailla on kumottu potilasvahinkolaki. Kyse olisi teknisluonteisesta muutoksesta.

8 luku Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

1 §. *Sairauspäiväraha.* Pykälän 2 momentin mukaan, mitä sairausvakuutuslaissa säädetään sairauspäivärahasta, koskee soveltuvin osin myös lain 1 luvun 4 §:n 6 kohdassa tarkoitettua luovutuspäivärahaa. Momentti kumottaisiin, sillä luovutuspäivärahaan sovellettavista säännöksistä säädettäisiin uudessa 1 b §:ssä.

1 b §. *Luovutuspäiväraha.* Pykäle olisi uusi. Pykälän 1 momentin mukaan vakuutetulle maksettaisiin luovutuspäivärahaa elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi. Luovuttajalla olisi oikeus luovutuspäivärahaan vain, jos hänelle aiheutuu luovutuksesta ansionmenetystä.

Elimien, kudoksien ja solujen irrottaminen tarkoittaa toimenpidettä, jossa luovuttajasta irrotetaan elin, kudosta tai soluja toisen ihmisen sairauden tai ruumiinvamman hoitoa varten. Henkilö, josta tällainen irrotus tapahtuu, on elimen, kudoksen tai solujen luovuttaja. Irrottamistoimenpiteeseen luetaan kuuluviksi luovuttajalle suoritettavat tutkimukset, hänelle irrotusta varten annettavat hoidot, itse toimenpide, jossa irrotus tapahtuu ja tämän toimenpiteen vaatima jatkohoito, kuntoutus ja toipuminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työnantajan oikeudesta luovutuspäivärahaan. Luovutuspäiväraha maksettaisiin työnantajalle siltä osin kuin työntekijällä on työsuhteen perusteella oikeus palkan tai sitä vastaavan korvauksen saamiseen ajalta, jolloin työntekijä on ollut estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Lisäksi edellytyksenä olisi, että työsuhteen ehtoissa on sovittu päivärahan tai sen osan maksamisesta työnantajalle. Luovutuspäivärahaa ei maksettaisi työntekijälle samalta ajalta palkkaa vastaavalta osalta. Säännös vastaa muista sairausvakuutuslain mukaisista päivärahaetuksista säädettyä.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan luovutuspäivärahaan sovellettaisiin, mitä sairausvakuutuslaissa säädetään sairauspäivärahasta, jos luovutuspäivärahasta ei muuta erikseen säädetä.

Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi 7 luvun 1 ja 3 §:n säännöksiä. Näissä pykälissä säädetään oikeudesta sairauspäivärahaan vuositulon perusteella sekä oikeudesta vähimmäismääräiseen päivärahaetuuteen. Luovutuspäivärahan määräytymisestä ansionmenetyksen perusteella säädettäisiin 11 lukuun lisättävässä uudessa 16 §:ssä.

Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi 8 luvun 1, 2, 4 ja 4 a, 5 ja 5 a §:n säännöksiä. Luvun 1 § koskee sairauspäivärahan ja luovutuspäivärahan maksamista. Luovutuspäivärahaa koskeva 1 §:n 2 momentti kumottaisiin, joten 1 §:ä ei jatkossa sovellettaisi luovutuspäivärahaan. Luvun 2 §:ssä säädetään vakuutetun iästä sairauspäivärahan myöntämisedellytyksenä. Voimassa olevan lain soveltamiskäytännön mukaisesti 2 §:ää ei sovellettaisi luovutuspäivärahaan, vaan luovutuspäivärahaa voisi jatkossakin saada myös alle 18- tai yli 67-vuotias vakuutettu edellyttäen, että hänelle on aiheutunut ansionmenetystä elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Luovutuspäiväraha ei edellytä työkyvyttömyyttä, joten 8 luvun 4 §:ä ei sovellettaisi luovutuspäivärahaan. Henkilö ei

lähtökohtaisesti ole työkyvytön silloin, kun hänelle tehdään elimen tai kudoksen irrottamiseen liittyviä välttämättömiä tutkimuksia. Hänellä voi kuitenkin olla oikeus luovutuspäivärahaan näiden tutkimusten ajalta. Henkilöllä voi olla oikeus luovutuspäivärahaan myös silloin, kun hänelle aiheutuu ansionmenetystä luovutuksen jälkeisten seurantakäyntien takia. Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi myöskään 5 a §:n säännöstä työkyvyn arviointia koskevasta lausunnosta. Luvun 4 a § koskee opiskelijan sairauspäivärahaa, eikä se opiskelijan työkyvyttömyyden arviointiin liittyvänä tulisi sovellettavaksi luovutuspäivärahaan. Opiskelijalla voi olla oikeus luovutuspäivärahaan, jos hänelle aiheutuu ansionmenetystä työstä tai yritystoiminnasta elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Jos opiskelijalla ei ole ansionmenetystä, mutta hän on luovutuksen takia työkyvytön, hänellä voi olla oikeus sairauspäivärahaan omavastuun jälkeen.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 5 §:ä, jossa säädetään sairauspäivärahan maksamisen rajoituksista, ei sovellettaisi luovutuspäivärahaan. Pykälän 1 kohdan mukaan sairauspäivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka on suorittamassa hänelle tuomittua vankeusrangaistusta vankeuslain (767/2005) 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa vankilassa lukuun ottamatta sakon muuntorangaistusta. Vankeuslain 8 luvun 6 §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa varsinaisena työaikana tehdä työtä tai osallistua työharjoitteluun vankilan ulkopuolella (siviilityö). Jos vanki on työ- tai virkasuhteessa, luovutuspäivärahan näkökulmasta ei ole perusteltua kohdella häntä eri tavalla kuin muita työ- tai virkasuhteessa olevia. Jos vangille aiheutuisi työ- tai virkasuhteen osalta ansionmenetystä elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia, hänelle olisi mahdollista maksaa luovutuspäivärahaa aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamiseksi. Myös yrittäjätyöstä aiheutunut ansionmenetys korvattaisiin vastaavasti kuin muidenkin yrittäjien osalta, eli YEL- tai MYEL-vakuutuksen vuosityötulon perusteella. Vankeusrangaistuksen huomioon ottaen vangin mahdollisuudet luovuttaa elin, kudosta tai soluja lienevät hyvin rajalliset, ja siten käytännössä luovutuspäivärahan myöntäminen vankeusrangaistusta suorittavalle olisi harvinaista. Siviilityölupa, joka mahdollistaa työskentelyn vankilan ulkopuolella, on Rikosseuraamuslaitokselta saadun tiedon mukaan myönnetty vuonna 2022 134 henkilölle, vuonna 2023 124 henkilölle ja vuonna 2024 125 henkilölle.

Sairausvakuutuslain 8 luvun 5 §:n 2 kohdan mukaan sairauspäivärahaa ei makseta myöskään vakuutetulle, joka on varusmiespalveluksessa, varusmiespalvelusta vastaavassa vapaaehtoisessa asepalveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai varareserviin kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalveluksessa. Pykälässä tarkoitettussa tilanteessa oleva vakuutettu saattaa kuitenkin olla myös esimerkiksi työsuhteessa ja työskennellä ollessaan vapaalla esimerkiksi viikonloppuna. Jos henkilölle aiheutuisi työ- tai virkasuhteen osalta ansionmenetystä elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia, hänelle olisi mahdollista maksaa luovutuspäivärahaa aiheutuneen ansionmenetyksen korvaamiseksi. Myös yrittäjätyöstä aiheutunut ansionmenetys korvattaisiin vastaavasti kuin muidenkin yrittäjien osalta. Käytännössä elimen, kudoksen tai solujen luovuttaminen palveluksen aikana on harvinaista ja etenkin elimen luovutuksesta aiheutuva pidempi poissaolo saattaisi johtaa palveluksen keskeyttämiseen.

Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi 8 luvun 6 §:n säännöksiä sairauspäivärahan estävistä etuuksista. Henkilöllä olisi oikeus luovutuspäivärahaan, jos hän on työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjä, ja hänelle aiheutuu ansionmenetystä siksi, että hän joutuu olemaan poissa työstään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Luovutuspäiväraha-oikeuden arvioinnissa ei olisi merkitystä sillä, että työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjänä työskentelevä henkilö saa 8 luvun 6 §:ssä mainittua etuutta. Luovutuspäivärahan määrä perustuisi aiheutuneeseen ansionmenetykseen siten kuin

ehdotetussa 11 luvun 16 §:ssä säädettäisiin. Jos henkilö saa 8 luvun 6 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa mainittua etuutta, luovutuksen takia voisi aiheutua ansionmenetystä esimerkiksi kuntoutuksena toteutettavan työkokeilun keskeytymisestä tai kuntoutuksen ohella tapahtuvan työskentelyn estymisestä.

Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi sairauspäivärahaa koskevia 8 luvun 7–10 §:n säännöksiä. Säännökset koskevat sairauspäivärahan omavastuuajaa ja enimmäisaikaa sekä YEL- tai MYEL-vakuutetulle yrittäjälle sairauspäivärahan omavastuuajalta maksettavaa päivärahaa. Luovutuspäivärahan myöntäminen perustuu kudoslakiin, jonka 18 §:n 2 momentissa on säädetty siitä, että päivärahaa suoritetaan sairausvakuutuslain 8 luvun 7 §:n estämättä kaikilta arkipäiviltä.

Luovutuspäivärahan määrästä säädettäisiin 11 luvun uudessa 16 §:ssä. Sen vuoksi luovutuspäivärahan määrään ei sovellettaisi 11 luvun 1, 2, 5–8, 10 ja 14 §:ä. Luovutuspäivärahaan sovellettaisiin kuitenkin 11 luvun 3 §:n palkkatuloa koskevaa säännöstä siten, että lähtökohtaisesti luovutuspäivärahan palkkakäsite vastaisi muiden sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien palkkakäsitettä. Työntekijän luovutuspäivärahan määrä perustuisi kuitenkin vain työ- tai virkasuhteen perusteella maksettuihin ennakonpidätyksen alaiseen palkkatuloon. Yrittäjän luovutuspäivärahan määrä perustuisi ainoastaan MYEL- tai YEL-vakuutuksen vuosityötuloon. Yrittäjän muita mahdollisia tulojen menetyksiä ei olisi mahdollista ottaa huomioon ansionmenetyksen arvioinnissa. Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi 11 luvun 7 §:n säännöksiä palkkatulosta vähennettävistä vakuutusmaksuista, 8 §:ä sairauspäivärahan määräytymisestä useamman työn tilanteessa sekä 10 §:ä sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärästä. Esiityksen tavoitteena on mahdollistaa luovutuksesta aiheutuvan tosiasiallisen ansionmenetyksen korvaaminen. Ansionmenetys voi olla myös vähimmäismääräistä päivärahaetuutta pienempi, jolloin ei olisi perusteltua maksaa vähintään vähimmäismääräistä päivärahaa. Lisäksi luovuttaja ei voi saada ylimääräistä hyötyä, sillä kudoslain 18 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta ja käytöstä ei saa luvata eikä suorittaa luovuttajalle palkkiota. Myöskään tartuntatautipäivärahassa, joka myös on luonteeltaan niin sanottu täysi ansionmenetyskorvaus, ei ole vähimmäismäärää.

Luovutuspäivärahaan sovellettaisiin 12 luvun 1 §:n säännöstä päivärahaetuuksien keskinäisestä yhteensovituksista. Vakuutetulle voidaan maksaa vain yhtä sairausvakuutuslain mukaista päivärahaetuutta kerrallaan, vaikka useamman päivärahaetuuden myöntämisedellytykset muutoin täyttyisivät. Luovutuspäiväraha estää sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) mukaisen päivärahan maksamisen. Lain 4 §:n mukaan maatalousyrittäjällä ei ole oikeutta päivärahaan, jos hänellä on samalta ajalta ja saman työkyvyttömyyden johdosta oikeus saada muun lain nojalla sellaista korvausta, jonka suuruutta määrättäessä otetaan huomioon maatalousyrittäjätoiminnasta saadut ansiot.

Luovutuspäivärahaan ei sovellettaisi sairauspäivärahaa koskevia 12 luvun 2–7, 11 ja 12 §:n säännöksiä. Niissä säädetään sairauspäivärahan ja muiden työkyvyttömyyden perusteella maksettavien lakisääteisten etuuksien suhteesta, sairauspäivärahan ensisijaisuusajasta, sairauspäivärahan suhteesta työeläkelakien mukaiseen vanhuuseläkkeeseen ja kuntoutusrahaan, kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisestä, sairauspäivärahan suhteesta opintorahaan, sairauspäivärahasta rikoksella aiheutetun vahingon yhteydessä sekä samalta ajalta kuukausittain maksettavan muun lain mukaisen etuuden vähentämisestä sairauspäivärahasta, vanhempainpäivärahasta ja erityishoitorahasta.

Sairausvakuutuslain 12 luvun 8 §:ssä säädetään sairauspäivärahan ja potilasvahinkokorvauksen suhteesta. Pykälää sovellettaisiin myös luovutuspäivärahaan. Mikäli vakuutetulle on jo

maksettu potilasvahinkolain perusteella korvausta samalta ajalta, maksettaisiin luovutuspäiväraha enintään maksetun korvauksen määrään saakka Potilasvakuutuskeskukselle. Potilasvahingon korvaamisesta säädetään potilasvakuutuslaissa. Potilasvakuutuslain mukaista ansionmenetyskorvausta maksetaan siltä osin kuin muiden lakien perusteella maksettavat etuudet eivät kata asiakkaalle aiheutunutta ansionmenetystä. Luovutuspäiväraha olisi ensisijainen suhteessa potilasvakuutuslain mukaiseen ansionmenetyskorvaukseen vastaavasti kuin sairauspäiväraha. Potilasvahingon sattuessa luovutuksen yhteydessä potilasvakuutuksesta korvattaisiin vain potilasvahingon osuus. Luovutuksesta aiheutuva tavanomainen toipumisaika ei olisi potilasvakuutuksesta korvattavaa.

Luovutuspäiväraha on EU-asetuksen 883/2004 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu sairausetuus. Luovutuspäivärahaan sovellettaisiin 12 luvun 10 §:n 1 momenttia ulkomaisen etuuden huomioon ottamisesta, mikä mahdollistaisi sen, että myös muun kuin EU-lainsäädäntöä soveltavien valtioiden myöntämä etuus voitaisiin ottaa huomioon luovutuspäivärahaa myönnettäessä. 10 §:n 2 momentti liittyy sairauspäivärahaa koskevaan 12 luvun 2 §:än, jota ei sovelleta luovutuspäivärahaan, eikä 2 momenttia siksi sovellettaisi luovutuspäivärahaan.

Luovutuspäivärahaan sovellettaisiin sairausvakuutuslain 15 luvun 11 §:ä, joka koskee työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen oikeutta sairauspäivärahaan. Jos työttömyysetuuden saaja on työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjä ja hänelle aiheutuu ansionmenetystä siksi, että hän joutuu olemaan poissa työstään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia, hänellä voi olla oikeus luovutuspäivärahaan. Luovutuspäiväraha määräytyisi aiheutuneen ansionmenetyksen perusteella vastaavasti kuin muidenkin henkilöryhmien osalta. Luovutuspäiväraha ja työttömyysetuus yhteensovitetaan työttömyysturvalain mukaisesti.

5 §. Sairauspäivärahan maksamisen rajoitukset. Pykälässä säädetään tilanteista, joissa sairauspäivärahaa ei makseta, vaikka oikeus muutoin olisi. Pykälän 1 momentin 2 kohdan terminologia on vanhentunutta, ja sitä ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Kohdan mukaan sairauspäivärahaa ei maksettaisi vakuutetulle, joka on asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) mukaisessa palveluksessa tai siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa. Kyseessä olisi teknisluonteinen muutos eikä tarkoituksena ole muuttaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

9 luku Vanhempainpäivärahat

3 §. Oikeus erityisraskausrahaan. Pykälässä säädetään siitä, milloin vakuutetulla on oikeus erityisraskausrahaan. Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen aine, säteily tai tarttuva tauti taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Momentin terminologia ja sisältö muutettaisiin vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta vastaamaan raskaussuojeludirektiivissä ja raskaussuojeluasetuksessa säädettyä. Voimassa olevan säännöksen mukaiset vaaraa aiheuttavat tekijät säilyisivät edelleen erityisraskausrahan perusteena, mutta pykälän sanamuodon yhdenmukaistaminen raskaussuojeluasetuksen kanssa toisi säännökseen piiriin myös uusia tekijöitä. Kuten tälläkin hetkellä, pelkästään tietyn vaaratekijän esiintyminen työssä ei oikeuta erityisraskausrahaan ja -vapaaseen, vaan riskin arvioinnissa on raskaussuojeluasetuksen mukaisesti otettava huomioon altistumisen luonne,

määrä ja kesto. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin jatkossakin tarkemmin siitä, milloin vakuutetun työtehtävien tai työpaikan olosuhteiden voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden edellä mainituissa tilanteissa.

Ehdotetun 1 momentin mukaan raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, olisi oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen, biologinen, fysikaalinen tai fyysinen tekijä, työolosuhde taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Säännöksestä poistuisi nimenomainen maininta säteilystä ja tarttuvasta taudista, mutta ne sisältyisivät edelleen ehdotuksen mukaisiin yleisluonteisempiin kattavampiin ilmauksiin. Kemiallinen tekijä terminä olisi laajempi kuin nykyinen kemiallinen aine, sillä se pitäisi sisällään myös kemialliset seokset ja työmenetelmät, esimerkiksi työprosesseissa syntyvät pölyt, höyryt ja huuert. Biologiset tekijät kattaisivat nykyisen säännöksen tarttuvat taudit.

Uusina erityisraskausrahaan oikeuttavina vaaraa aiheuttavina tekijöinä mainittaisiin fysikaaliset ja fyysiset tekijät, joiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana oleville tai raskaudelle. Tällaiset tekijät voivat aiheuttaa esimerkiksi sikiövaurioita, vaurioittaa istukan kiinnitystä tai lisätä raskauden keskeytymisen riskiä. Fysikaalisista ja fyysisistä tekijöistä säädettäisiin tarkemmin sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa. Voimassa olevassa raskaussuojeluasetuksessa mainittuja fysikaalisia ja fyysisiä tekijöitä ovat ainakin melu, äärimmäinen kylmyys ja kuumuus, iskut, värinä ja liike sekä taakkojen käsittely. Myös sellaiset liikkeet ja asennot, henkinen ja fyysinen väsymys sekä muut työntekijän toimintaan liittyvät fyysiset rasitukset, joiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana olevalle tai raskaudelle, kuuluvat raskaussuojeluasetuksen piiriin.

Myös työolosuhteista, joiden tiedetään aiheuttavan vaaraa raskaana oleville, säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Raskaussuojeluasetuksen mukaisia vaarantavia työolosuhteita ovat esimerkiksi maanalainen kaivostyö sekä vedenalainen laitesukellus ja työskentely korkeassa ylipaineessa, jotka vastaavat nykyistä sääntelyä sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa. Lisäksi raskaussuojeluasetuksessa on vaaraa aiheuttavina työolosuhteina mainittu savu- ja kemikaalisukellus sekä yötyö. Vaikka savu- ja kemikaalisukellusta ei ole sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa erikseen mainittu, liittyy niihin sellaisia kemiallisia aineita, joille altistumisen nojalla oikeus erityisraskausrahaan on syntynyt. Sen sijaan yötyö ei voimassa olevan sääntelyn mukaisesti oikeuta erityisraskausrahaan.

Erityisraskausrahaan oikeuttavien työtehtävien tai työoloihin liittyvien vaaraa aiheuttavien tekijöiden luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan arvioitavaksi voisi tulla säännöksessä nimenomaisesti mainittujen lisäksi myös muu vastaava seikka. Tältä osin säännös vastaisi raskaussuojeludirektiiviä ja raskaussuojeluasetusta. Voimassa olevassa pykälän 1 momentissa on myös mainittu ”muu vastaava seikka”, mutta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa sen sisältö on määritelty tyhjentävästi.

4 a §. *Erityisraskausrahan maksaminen osittaisena.* Säännös olisi uusi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan erityisraskausrahaa voidaan maksaa vain täytenä. Erityisraskausraha maksettaisiin osittaisena osittaisen erityisraskausvapaan ajalta, josta säädettäisiin työsopimuslakiin lisättävässä uudessa säännöksessä. Osittainen erityisraskausraha ja -vapaa voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa raskaana olevan työntekijän tai sikiön terveyttä ei ole mahdollista turvata työnantajan toimenpiteillä, kuten työolojen tai työvuorojen muokkaamisella työntekijän omassa työssä, taikka siirtämällä työntekijä muihin sopiviin työtehtäviin. Muut torjuntatoimet olisivat siten aina ensisijaisia vapaaseen nähden.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos työnantaja ei voi järjestää vakuutetulle muuta työtä työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai erityisopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja jos sairausvakuutuslain 9 luvun 3 § 1 momentissa tarkoitettu vaara vakuutetun tai sikiön terveydelle voidaan välttää vain työaikaa lyhentämällä ja vakuutettu on tästä syystä sopinut työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä, erityisraskausraha voitaisiin maksaa osa-aikatyön ajalta osittaisena. Edellytyksenä olisi lisäksi, että vakuutetun päivittäinen työaika on enintään viisi tuntia. Täyttä työaikaa lyhyemmän työajan täytyisi siten johtua nimenomaan 3 §:ssä tarkoitettua riskin torjunnasta tilanteesta, jossa työnantajan työsuojelullisilla torjuntatoimilla ei voida riittävästi turvata raskaana olevan tai sikiön terveyttä. Osittaisen erityisraskausrahan saaminen edellyttäisi lyhyempää päivittäistä työaikaa. Jos työntekijä tekee osa-aikatyötä esimerkiksi siten, että on osan päivistä työssä ja osan vapaalla, erityisraskausrahaa voidaan voimassa olevan 4 §:n 2 momentin mukaisesti maksaa niiltä arkipäiviltä, joina hän ei ole työssä. Näissä tilanteissa erityisraskausrahan määrä on täysimääräinen.

Pykälän 2 momentin mukaan myös raskaana olevalle yrittäjälle voitaisiin maksaa erityisraskausraha osittaisena vastaavin edellytyksin kuin palkansaajalle. Edellytyksenä olisi siten, että hänen päivittäinen työaikansa on enintään viisi tuntia 3 §:ssä mainitun vaaratekijän vuoksi eikä riskiä hänelle tai sikiölle ole torjuttavissa muilla keinoin. Lisäksi edellytettäisiin, että lyhyemmästä työajasta aiheutuu ansionmenetystä.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos vakuutettu työskentelisi useassa työsuhteessa taikka palkkatyössä ja yrittäjänä, erityisraskausrahan maksaminen osittaisena edellyttäisi, että päivittäinen työaika olisi yhteensä enintään viisi tuntia.

10 luku Erityishoitoraha

2 §. Erityishoitorahan maksamisen edellytykset. Pykälässä säädetään siitä, missä tilanteissa ja millä edellytyksillä erityishoitorahaa voidaan maksaa. Pykälän 2 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että erikoissairaanhoidon tasoinen toimintayksikkö ja erityishuoltopiirin toimintayksikön erikoissairaanhoidon tasoinen poliklinikka korvattaisiin maininnalla erikoissairaanhoidon tasoisesta hoidosta tai kuntoutuksesta. Nykyistä soveltamiskäytäntöä vastaavasti erityishoitorahan myöntämisen kannalta olennaista olisi hoidon taso ja vaativuus. Toisin kuin voimassa olevassa säännöksessä erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa ei sidottaisi tiettyyn toimintayksikköön.

Hoidon tasoa arvioitaessa lähtökohtana olisi se, onko hoito sisällöllisesti ja vaativuudeltaan erikoissairaanhoidon tasoista, lääketieteen erikoisalan osaamista vaativaa hoitoa.

Erikoissairaanhoidolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain 3 §:n 3 kohdan mukaisia lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaisia sairauksien ehkäisyyn, tutkimiseen, hoitoon, ensihoitoon, päivystykseen ja lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvia terveydenhuollon palveluja. Erikoissairaanhoito on lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen mukaista toimintaa, joka jakautuu perustason erikoissairaanhoitoon, vaativaan erikoissairaanhoitoon ja erityistason erikoissairaanhoitoon. Perustason erikoissairaanhoito tarkoittaa sairaalan poliklinikalla tehtäviä tutkimuksia ja siellä annettavaa hoitoa sekä päiväkirurgista erikoissairaanhoidon toimintaa, josta potilaita ei pääsääntöisesti oteta hoitoon sairaalan vuodeosastolle. Vaativa erikoissairaanhoito tarkoittaa sellaista erikoissairaanhoitoa, joka koostuu lääketieteen ja hammaslääketieteen erikoisalojen päivystyksestä, vuodeosastohoidosta ja tehohoidosta. Vaativa erikoissairaanhoito tarkoittaa sairaalassa annettavaa lääketieteen ja

hammaslääketieteen erikoisalojen mukaista päivystystä ja vuodeosastohoitoa niihin välittömästi liittyvine tutkimuksineen.⁴³

Erikoissairaanhoidon palveluita järjestetään pääosin sairaaloissa ja niiden poliklinikoilla sekä päivystyksissä. Erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa on kuitenkin mahdollista antaa varsinaisten erikoissairaanhoidon toimintayksiköiden lisäksi myös esimerkiksi perusterveydenhuollon yhteydessä, yksityisessä terveydenhuollossa sekä kotona. Erityishoitorahaan voi olla oikeus, jos kotona annettava hoito on erikoissairaanhoidon tasoista, ns. kotisairaalahoitoa, tai jos hoito liittyy erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon.

Terveyskeskuksessa annettava hoito on lähtökohtaisesti tasoltaan perusterveydenhuoltoa. Lääketieteellisesti hoidosta vastaa yleislääkärin tehtävänkuvaa tekevä lääkäri huolimatta siitä onko hän koulutukseltaan yleislääkäri, yleislääketieteen erikoislääkäri tai muun erikoisalan, esimerkiksi lastentautien, erikoislääkäri. Terveyskeskuksessa voidaan kuitenkin toteuttaa myös erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa. Yksinomaan siitä, mikä on ollut lääkärin toimipaikka todistusta kirjoitettaessa ei voi päätellä, onko kyseessä erikoissairaanhoidon tasoinen hoito. Myöskään yksinomaan todistuksen kirjoittaneen lääkärin tittelistä (yleislääkäri, yleislääketieteen erikoislääkäri, muun erikoisalan erikoislääkäri) ei voi päätellä, onko hoito perusterveydenhuollon vai erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa, vaan hoidon vaativuuden ja tason määrää hoidon sisältö. Erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa on mahdollista antaa myös yksityisessä terveydenhuollossa, ja erityishoitorahan näkökulmasta olennaista olisi tällöinkin hoidon sisältö ja vaativuus.

Käytännössä erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa voi olla esimerkiksi erikoissairaanhoitoa toteuttavassa toimintayksikössä suunniteltu ja annettu hoito, muun kuin yleislääketieteen alan erikoislääkärin omalla erikoisalallaan suunnittelema ja antama hoito sekä sellainen hoito, josta on konsultoitu kyseisen erikoisalan erikoislääkäriä, vaikka hoitovastuu säilyisi muulla lääkäriellä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa perusterveydenhuollosta on konsultoitu erikoissairaanhoitoa ja erikoissairaanhoidon lääkäri on ohjeistanut hoitosuunnitelman ja hoidon toteuttamisen siten, että se sisältää erikoissairaanhoidon tasoista hoitoa, voisi erityishoitoraha olla mahdollinen, vaikka potilasta ei olisi lähetetty erikoissairaanhoitoon eikä hoitovastuu olisi siirtynyt erikoissairaanhoitoon.

11 luku Päivärahaetuuksien määrä

3 §. Palkkatulo. Pykälän 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan 1.1.2026 voimaan tulevaa uutta eläinlääkintähuoltolakia (285/2023). Kyseessä olisi teknisluonteinen muutos, jossa viittaukset eläinlääkintähuoltolain pykälään korjattaisiin koskemaan uuden lain mukaisia pykäläiä.

5 §. Ansionmenetykskorvaukset. Pykälässä luetellaan etuudet, jotka otetaan vuositulossa huomioon sellaisenaan, myönnetyn suuruksina. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukainen luovutuspäiväraha. Luovutuspäiväraha huomioitaisiin vuositulossa myönnetyn suuruksena, sillä luovutuspäivärahan määrään ehdotettavan muutoksen myötä luovutuspäiväraha korvaisi vakuutetulle aiheutunutta todellista ansionmenetystä työstä

⁴³ HE 90/2010 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle terveydenhuoltolaiksi sekä laeiksi kansanterveystlain ja erikoissairaanhoitolain muuttamiseksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi, s. 94.

poissaolon vuoksi. Lisäksi viittaus kumottuun potilasvahinkolakiin korjattaisiin viittaukseksi potilasvakuutuslakiin. Tältä osin kyse olisi teknisestä muutoksesta.

6 §. *Etuusperusteinen tulo.* Pykälän 1 momentissa luetellaan ansionmenetyskorvaukset ja sosiaalietuudet, joiden perusteella etuusperusteinen tulo lasketaan. Momentissa mainitut etuudet ovat pääosin luonteeltaan ansionmenetyskorvauksia, mutta jotka eivät kuitenkaan omien laskentasäännöstensä mukaisesti korvaa vakuutetun ansionmenetystä täysin. Pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutettaisiin siten, että tartuntatautilain mukaisen tartuntatautipäivärahan lisäksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukainen luovutuspäiväraha mainittaisiin päivärahaetuutena, jota ei oteta huomioon etuusperusteisen tulon laskennassa. Sen sijaan luovutuspäiväraha otettaisiin vuositulossa huomioon saman luvun 5 §:n mukaisesti ansionmenetyskorvauksena vastaavasti kuin tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha. Lisäksi kohdan alusta poistettaisiin tarpeettomana viittaus 1 luvun 4 §:n 6 kohtaan, jossa on määritelty mitä päivärahaetuudella tarkoitetaan. Muutos olisi teknisluonteinen.

13 §. *Osittaisen erityisraskausrahan ja osittaisen vanhempainrahan määrä.* Pykälään lisättäisiin maininta erityisraskausrahan määrästä ehdotetun 4 a §:n mukaisissa tilanteissa. Osittaisen erityisraskausrahan määrä olisi puolet vakuutetulle maksettavan täyden erityisraskausrahan määrästä. Sääntely vastaisi osittaisena maksettavasta vanhempainrahasta säädettyä.

16 §. *Luovutuspäivärahan määrä.* Pykälä on uusi. Siinä säädettäisiin luovutuspäivärahan määrästä. Luovutuspäivärahan määrä laskettaisiin aiheutuneen ansionmenetyksen perusteella. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luovutuspäivärahan perusteesta. Luovutuspäiväraha määräytyisi sen työ- tai virkasuhteen palkan perusteella, jonka vakuutettu saisi, ellei hän olisi estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Työnantajan tulisi arvioida, paljonko työntekijä olisi saanut palkkaa, ellei hän olisi jäänyt pois ansiotyöstään. Ansionmenetykseksi ei katsota palkan lisänä maksettavia verovapaita korvauksia, kuten päivärahaa tai kilometrikorvauksia.

Ansionmenetyksen arvioiminen poissaolon ajalta saattaa joissakin tilanteissa olla hankalaa. Jos ansionmenetyksen määrästä ei saataisi riittävän luotettavaa selvitystä, luovutuspäiväraha voisi määräytyä sen palkan perusteella, jonka vakuutettu oli saanut välittömästi ennen kuin hän on jäänyt pois työstään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Tämän mukaisesti luovutuspäivärahan perusteena voitaisiin käyttää esimerkiksi työstä poisjääntiä edeltävältä palkanmaksukaudelta maksettua palkkaa.

Luovutuspäivärahaa ei maksettaisi vuosiloman ajalta, koska vuosiloman ajalta ei aiheudu ansionmenetystä. Kyse on muutoksesta aiempaan soveltamiskäytäntöön, jonka mukaan luovutuspäiväraha maksetaan vuosiloman ajalta vakuutetulle itselleen vastaavasti kuin sairauspäiväraha. Luovutuspäivärahaa ei makseta tältä ajalta myöskään työnantajalle, koska työnantaja maksaa palkkaa työskentelystä kertyneen vuosiloman perusteella. Työnantaja ei tällöin maksa palkkaa elin-, kudos- tai solusiirtoa varten tehdystä luovutuksesta johtuvan poissaolon takia. Luovutuspäivärahaa ei maksettaisi muidenkaan aiemmin sovittujen palkallisten poissaolojen ajalta, koska ansionmenetystä ei aiheudu. Jos on kyse ennalta sovitusta palkattomasta poissaolosta, ansionmenetystä ei lähtökohtaisesti aiheudu myöskään tällöin, koska henkilö olisi joka tapauksessa ollut poissa työstä palkatta. Työntekijällä voi työsuhteen ehdoista riippuen olla mahdollisuus siirtää jo sovittuja vapaitaan tilanteensa muuttuessa. Luovutuspäivärahan ansionmenetyksen arvioinnin lähtökohtana on työnantajan ilmoitus siitä palkasta, jonka työntekijä olisi saanut, ellei hän olisi estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia.

Sairausvakuutuslain 11 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan palkkatuloon rinnastetaan palkkiot, joita ei ole maksettu työ- tai virkasuhteen perusteella, mutta jotka ovat 2 momentin mukaista palkkiota tai korvausta. Luovutuspäivärahan myöntäminen edellyttäisi työ- tai virkasuhdetta, joten palkkatuloon rinnastettavat palkkiot, joita ei kuitenkaan ole maksettu työ- tai virkasuhteen perusteella, eivät ole luovutuspäivärahalla korvattavaa ansionmenetystä. Lisäksi vakuutuspalkan sijaan luovutuspäivärahan määrä perustuisi tosiasiallisesti aiheutuneeseen ansionmenetykseen. Omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukainen omaishoidon hoitopalkkio tai perhehoitolain (263/2015) mukainen hoitopalkkio eivät ole työ- tai virkasuhteen palkkaa, eikä niiden mahdollinen menettäminen ole luovutuspäivärahalla korvattavaa ansionmenetystä, vaikka henkilöllä ei olisi muuta työtä.

Luovutuspäivärahalla voidaan korvata aiheutunut ansionmenetys myös silloin, kun henkilö olisi muutoin ollut työssä, mutta elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten vuoksi ei ole voinut ilmoittaa ottavansa työvuoroa tai ei ole voinut ottaa tarjottua työvuoroa vastaan. Ansionmenetys määräytyisi tavanomaiseen tapaan työnantajan arvioiman ansionmenetyksen mukaisesti. Jos ansionmenetyksestä ei esitetäisi luotettavaa arviota, luovutuspäiväraha määräytyisi sen palkan perusteella, jonka työntekijä on saanut välittömästi ennen kuin hän on ollut poissa työstä elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yrittäjän luovutuspäivärahan perusteesta. Yrittäjän luovutuspäiväraha olisi etuuden alkamishetkellä voimassa olevan yrittäjän tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti vahvistetun vuosityötulon kolmassadasosa. Myös muissa sairausvakuutuslain mukaisissa päivärahaetuuksissa yrittäjän tulon määrittelyssä käytetään perusteena YEL- tai MYEL-työtuloa. Eläkelaitoksen yrittäjälle vahvistama YEL- tai MYEL-työtulo lähtökohtaisesti vastaa yrittäjän omaa työpanosta yrittäjätoiminnassa. Yrittäjän työtuloksi vahvistetaan se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos yrittäjän työtä tekemään olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö. YEL- ja MYEL-vakuutus edellyttävät, että yrittäjä työskentelee yrityksessä ja vahvistettu YEL- tai MYEL-työtulo vastaa tämän työskentelyn arvoa. Jos yrittäjän työtuloon vaikuttavat seikat muuttuvat olennaisesti, työtulo tarkistetaan vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Näin ollen voimassa olevan YEL- tai MYEL-työtulon perusteella määräytyvä luovutuspäiväraha vastaisi yrittäjän ansionmenetystä silloin, kun hän on poissa yrittäjätyöstä elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Yrittäjän luovutuspäivärahan määrän perusteeksi ei voitaisi ottaa esimerkiksi ansiotuloa elinkeinotoiminnasta, palkkatuloa omasta yrityksestä tai työkorvausta.

12 luku Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

8 §. *Sairauspäiväraha ja potilasvahinkokorvaukset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että viittaus potilasvahinkolakiin korvataan viittauksella potilasvakuutuslakiin. Potilasvakuutuslailla on kumottu potilasvahinkolaki. Kyse olisi teknisluonteisesta muutoksesta.

7.2 Työttömyysturvalaki

11 luku Toimeenpanoa koskevat säännökset

14 §. *Työttömyysetuuden periminen eräissä tapauksissa.* Pykälän 1 momentin mukaan, jos henkilö on saanut työttömyysetuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyysetuuden määrän takautuvasti suoritettavasta

päivärahasta. Vakiintuneen oikeuskäytännön selkeyttämisen vuoksi säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan sairausvakuutuslain 1 luvun 4 §:n 6 kohdan mukaiseen päivärahaetuuteen. Mainitun lainkohdan mukaan päivärahaetuudella tarkoitetaan sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) 82 §:n mukaista tartuntatautipäivärahaa sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) 18 §:n 2 momentin mukaista luovutuspäivärahaa. Näin ollen kuittaamisen piirissä olisi myös luovutuspäiväraha. Koska luovutuspäivärahaa tai tartuntatautipäivärahaa ei työttömyysturvalain 3 luvussa säädetä työttömyysetuuden saantia estäväksi etuudeksi eikä niitä myöskään mainita lain 4 luvun 7 §:ssä etuutena, joita ei huomioida työttömyysetuutta maksettaessa, luovutuspäiväraha ja tartuntatautipäiväraha vähennetään työttömyysetuudesta. Tätä ei esityksessä ehdoteta muutettavaksi. Ne olisivat esityksen mukaan myös kuittaamisenmenettelyn piirissä. Säännöksen tarkoituksena on helpottaa aiheetta maksetun työttömyysetuuden takaisinperintää tilanteessa, kun henkilölle on jo maksetun työttömyysetuuden ajalle myönnetty takautuen luovutuspäiväraha. Lisäksi säännöksessä mainittu kuntoutusrahalaki muutettaisiin laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista. Kuntoutusrahalaki on kumoutunut Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain voimaantumisen myötä. Tältä osin kyse on teknisluonteisesta korjauksesta.

7.3 Työntekijän eläkelaki

2 §. Keskeiset määritelmät. Pykälän 1 momentin 4 kohtaa, jossa määritellään, mitä laissa tarkoitetaan palkattomalla ajalla, ehdotetaan muutettavaksi siten, että kohdassa mainitaan aika, jolta on maksettu ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaista luovutuspäivärahaa. Muutos vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä, sillä luovutuspäivärahan on katsottu rinnastuvan säännöksessä mainittuun sairauspäivärahaan.

74 §. Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat. Pykälässä säädetään palkattomista ajoista, jotka oikeuttavat eläkkeeseen. Pykälän 3 momentin 8 kohdan mukaan 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitettua vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, oikeuttaa eläkkeeseen. Kohtaan lisättäisiin maininta ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle. Muutos vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä, sillä luovutuspäivärahan on katsottu rinnastuvan säännöksessä mainittuun sairauspäivärahaan ja sen perusteena oleva vuositulo on oikeuttanut eläkkeeseen.

7.4 Yrittäjän eläkelaki

2 §. Keskeiset määritelmät. Pykälän 2 momentin 9 kohtaa, jossa määritellään laissa tarkoitettu palkaton aika, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

68 §. Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat. Pykälän 3 momentin 7 kohtaa, jossa säädetään palkattomista ajoista, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

7.5 Merimieseläkelaki

2 §. Keskeiset määritelmät. Pykälän 2 momentin 6 kohtaa, jossa määritellään laissa tarkoitettu palkaton aika, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

80 §. Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat. Pykälän 3 momentin 8 kohtaa, jossa säädetään palkattomista ajoista, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

7.6 Julkisten alojen eläkelaki

3 §. Keskeiset määritelmät. Pykälän 1 momentin 8 kohtaa, jossa määritellään laissa tarkoitettu palkaton aika, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

87 §. Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat. Pykälän 3 momentin 6 kohtaa, jossa säädetään palkattomista ajoista, ehdotetaan muutettavaksi vastaavasti kuin työntekijän eläkelakia.

7.7 Tuloverolaki

93 §. Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset. Pykälään 4 momenttiin lisättäisiin maininta osittaisena maksettavasta erityisraskausrahasta. Osittaisena maksettavasta erityisraskausrahasta ehdotetaan säädettäväksi sairausvakuutuslain 9 luvun 4 a §:ssä. Jos verovelvollinen on verovuoden aikana saanut osittaisena maksettavaa erityisraskausrahaa, täysiä korvauskuukausia laskettaessa korvauspäivät muutetaan täysiksi korvauspäiviksi. Menettely olisi vastaava kuin osittaista vanhempainrahaa saavalla henkilöllä.

Momentin ensimmäisen virkkeen maininta osittaisesta vanhempainrahasta poistettaisiin tarpeettomana, koska osittainen vanhempainraha sisältyy säännöksessä mainittuun vanhempainrahaan. Muutoksella ei siten muutettaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä. Lisäksi poistettaisiin maininnat äitiysrahasta, erityisäitiysrahasta ja isyysrahasta. 1.8.2022 voimaan tulleen perhevapaaudistuksen johdosta kyseisiä etuuksia ei enää makseta. Tältä osin kyse on teknisluonteista muutoksesta.

7.8 Työsopimuslaki

4 luku Perhevapaat

2 b §. Osittainen erityisraskausvapaa. Säännös olisi uusi. Siinä säädettäisiin osittaisesta erityisraskausvapaasta niissä tilanteissa, kun työntekijällä olisi oikeus sairausvakuutuslain mukaiseen osittaiseen erityisraskausrahaan. Ehdotettu säännös osittaisesta erityisraskausrahasta olisi myös uusi. Sairausvakuutuslain 9 luvun 4 a §:n mukaan oikeus osittaiseen erityisraskausrahaan olisi, jos työnantaja ei voi järjestää raskaana olevalle vakuutetulle muuta työtä työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai merityösopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja jos sairausvakuutuslain 9 luvun 3 § 1 momentissa tarkoitettu vaara vakuutetun tai sikiön terveydelle voidaan välttää vain työaikaa lyhentämällä ja vakuutettu on tästä syystä sopinut työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä. Työsopimuslakiin ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan työnantaja ja työntekijä voivat sairausvakuutuslain 9 luvun 4 a §:ssä tarkoitettussa tilanteessa sopia osittaisesta erityisraskausvapaasta ja osa-aikatyön ehdoista.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään, milloin vakuutetun työtehtävien tai työpaikan olosuhteiden voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden sairausvakuutuslaissa mainituissa tilanteissa, sekä siitä, mitä selvityksiä vakuutetun on esitettävä haettaessa erityisraskausrahaa. Valtioneuvoston asetusta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta tulee muuttaa sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia vastaavasti. Asetuksessa määriteltäisiin tarkemmin, milloin vakuutetun työtehtävien tai työolojen voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden. Tarkoituksena on, että asetuksen sisältö vastaisi nykyistä paremmin raskaussuojeludirektiivissä ja -asetuksessa säädettyä. Sairausvakuutuslain 15 luvun 17 §:n mukaan korvausten ja etuuksien hakemisen

yhteydessä annettavista sekä niiden maksamiseksi tarvittavista selvityksistä voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetusta sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta voitaisiin täydentää erityisraskausrahan ja luovutuspäivärahan hakemisessa tarvittavilla selvityksillä.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2026.

10 Toimeenpano ja seuranta

Kansaneläkelaitos toimeenpanee ehdotetut päivärahaetuuksia koskevat muutokset. Esityksen vaikutuksia tullaan seuraamaan jälkikäteen.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä on arvioitu perustuslain 19 §:n mukaisen oikeuden sosiaaliturvaan ja 6 §:n mukaisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Perustuslain 19 §:n 2 momentin perusteella lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Säännös edellyttää, että lainsäätäjä takaa jokaiselle perustoimeentuloturvaan tarvitsevalle subjektiivisen oikeuden lailla säädettävään julkisen vallan järjestämään turvaan, joka on yhteydessä säännöksessä mainittuihin sosiaalisiin riskitilanteisiin samoin kuin lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta ja menettelymuodoista (HE 309/1993 vp, s. 70, mm. PeVL 55/2016 vp, s. 3 ja PeVL 48/2006 vp, s. 2). Perustoimeentuloa turvaavien järjestelmien tulee olla sillä tavoin kattavia, ettei synny väliinputoajaryhmiä (HE 309/1993 vp, s. 70/II, PeVL 48/2006 vp, s. 2, PeVL 6/2009 vp, s. 8/I).

Raskaana olevan työstä poissaolo työtehtäviin tai työolosuhteisiin liittyvän vaaratekijän vuoksi ei nimenomaisesti sisälly perustuslain 19 §:n 2 momentin sanamuotoon sosiaalisista riskitilanteista. Tilanteen voidaan kuitenkin katsoa rinnastuvan pykälässä mainittuun lapsen syntymään vastaavasti kuin raskausvapaalle jäämisen ennen lapsen laskettua syntymäaikaa. Molemmissa on kyse raskaana olevan ja sikiön terveyden turvaamisesta. Lisäksi työsuojelua koskevat säännökset ovat työnantajaa velvoittavia ja työnantajan on myönnettävä työntekijälle vapaata, ellei työtehtäviin tai työoloihin liittyvää riskiä voida muilla keinoin estää. Tällöin työntekijä ei voi jatkaa työssään.

Ehdotetuilla erityisraskausrahaa koskevilla muutoksilla ei heikennetä kenenkään asemaa. Sen sijaan muutoksilla pyritään poistamaan väliinputoamistilanteita laajentamalla sääntelyä koskien erityisraskausrahaan oikeuttavia työhön liittyviä vaaratekijöitä. Muutoksen johdosta kaikilla omaan tai sikiön terveyteen kohdistuvan työhön liittyvän riskin vuoksi työstään pois jäävillä olisi oikeus vähintään perustoimeentulon tasoiseen turvaan. Käytännössä erityisraskausraha useimmiten on vähimmäismääräistä päivärahaa suurempi, sillä saajat ovat työelämässä olevia henkilöitä.

Elimen, kudoksen tai solujen luovuttaminen ei liity perustuslain 19 §:n 2 momentin riskitilanteisiin, sillä luovutus perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Lisäksi etuuden tarkoitus on korvata tosiasiallista ansionmenetystä ansiotyöstä poissaolon ajalta eli se ei ole luonteeltaan perusturvaetus. Toisaalta käytännössä etenkin elinluovutuksesta usein aiheutuu työkyvyttömyyttä, jonka ajalta on soveltamiskäytännön mukaan mahdollista saada

sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa ellei luovutuspäivärahan edellytykset täyty. Ehdotetuilla muutoksilla ei heikennetä kenenkään asemaa.

Ehdotetulla luovutuspäivärahan määräytymisen muutoksella halutaan nykyistä paremmin korvata elimen, kudoksen tai solujen luovutuksesta aiheutuvaa ansionmenetystä ja näin ehkäistä mahdollisia taloudellisia esteitä luovutukselle silloin, kun se muutoin olisi tarpeellinen ja mahdollinen. Tällä olisi välillisesti vaikutus myös elimen, kudoksen tai solujen saajan terveydentilan kannalta. Tältä osin esityksellä voidaan katsoa välillisesti olevan kytkös perustuslain 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään sekä 19 § 3 momentin mukaiseen sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseen ja väestön terveyden edistämiseen julkisen vallan toimesta.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta säännöksen valmisteluaineistossa ja myös soveltamiskäytännössä on korostettu, että lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43; esim. PeVL 31/2014 vp). Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti korostanut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 102/2022 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVL 64/2010 vp).

Yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Momentti ei toisaalta kiellä kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi syrjintäsäännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla korkeat. Säännös ei estäisi tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän (esimerkiksi naiset, lapset, vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia toimia (HE 309/1993 vp).

Ehdotetut erityisraskausrahasäännösten muutokset parantavat raskaana olevien keskinäistä yhdenvertaista kohtelua. Tarkoituksena on, että oikeus erityisraskausrahaan määräytyisi samojen vaaraa aiheuttavien tekijöiden perusteella kuin, mitä on säädetty työntekijän suojelua koskeissa säännöksissä. Näin ollen jatkossa ei syntyisi tilanteita, joissa osa raskaana olevista vakuutetuista joutuu jäämään työhön liittyvän riskin vuoksi työstään palkattomalle vapaalle ilman toimeentuloa turvaavaa etuutta.

Esityksen mukaan luovutuspäivärahan määräytymistä muutettaisiin siten, että sen määrä vastaisi täyttä ansionmenetystä. Luovutuspäivärahan taso olisi siten suurempi kuin muiden sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien, joista ainoastaan tartuntatautipäiväraha korvaa aiheutunutta ansionmenetystä täysimääräisesti. Tartuntatautipäivärahan osalta täyttä ansionmenetyskorvausta voidaan perustella sillä, että ansionmenetys perustuu viranomaisen karanteeni- tai eristysmääräykseen, jota vakuutetun on noudatettava, sekä toisaalta yhteiskunnan ja muiden kansalaisten suojelemisella. Elimen luovutus sen sijaan perustuu vapaaehtoisuuteen. Esitettyä luovutuspäivärahan nykyistä korkeampaa tasoa voidaan kuitenkin perustella sillä, että etenkin elinsiirtotoiminnan tukeminen ja elävien luovuttajien määrän lisääminen on kannatettavaa niin elinsiirtopotilaiden kuin yhteiskunnan kannalta. Lisäksi todettakoon, että eri tilanteisiin tarkoitetut sairausvakuutuslain mukaiset päivärahaetuuudet ovat

tälläkin hetkellä eritasoisia erilaisen laskukaavan takia. Vanhempainpäivärahat ovat tasoltaan sairauspäivärahaa suurempia, eikä tätä ole pidetty eri päivärahaetuuksien saajien yhdenvertaisen kohtelun kannalta ongelmallisena. Myös perustuslakivaliokunta on todennut, ettei yhdenvertaisuussäännös aseta esteitä eri perusteella määräytyvien päivärahojen määräytymisperusteiden erilaiselle kohtelulle (mm. PeVL 38/2006 v).

Esitykseen sisältyy myös muutoksia, jotka parantavat elimen, kudoksen tai solujen luovuttajien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Tarkoituksena on, että aina kun vakuutetulle aiheutuu ansionmenetystä palkka- tai yrittäjätyöstä, ansionmenetys korvattaisiin riippumatta esimerkiksi siitä, onko vakuutettu saanut ansiotulon rinnalla muuta etuutta tai onko hän suorittamassa vankeusrangaistusta tai asevelvollisuutta.

Ehdotetun erityishoitorahaoikeutta koskevan säännöksen muutos saattaa parantaa hakijoiden yhdenvertaista kohtelua toimeenpanossa, kun etuuden edellytykset on määritetty selkeämmin ja ajantasaiseen lainsäädäntöön pohjautuen.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1228/2016,
muutetaan 2 luvun 5 §:n 2 momentti, 8 luvun 5 §:n 2 kohta, 9 luvun 3 §:n 1 momentti, 10 luvun 2 §:n 2 momentin 1 kohta, 11 luvun 3 §:n 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohta ja 13 § sekä 12 luvun 8 §,
sellaisina kuin niistä ovat 8 luvun 5 §:n 2 kohta laissa 678/2014, 9 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 28/2022 sekä 11 luvun 3 §:n 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohta ja 13 § laissa 535/2019, sekä
lisätään 8 lukuun uusi 1 b §, 9 lukuun uusi 4 a § ja 11 lukuun uusi 16 §, seuraavasti:

2 luku

Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

5 §

Sairaanhoitokorvauksen suhde muun lain mukaiseen korvaukseen

Jos vakuutetun oikeus saada korvausta sairaanhoidosta aiheutuneista kustannuksista perustuu potilasvakuutuslakiin (948/2019), tämän lain mukainen korvaus on potilasvakuutuslakiin nähden ensisijainen. Jos vakuutetulle on jo maksettu potilasvakuutuslain perusteella korvausta samoista sairaanhoitokustannuksista, maksetaan tämän lain mukainen korvaus Potilasvakuutuskeskukselle.

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

1 b §

Luovutuspäiväraha

Vakuutetulle maksetaan luovutuspäivärahaa elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi.

Luovutuspäiväraha maksetaan työnantajalle siltä osin kuin työntekijällä on työsuhteen perusteella oikeus palkan tai sitä vastaavan korvauksen saamiseen ajalta, jolloin työntekijä on ollut estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia ja kun työsuhteen ehdoissa on sovittu päivärahan tai sen osan maksamisesta työnantajalle. Luovutuspäivärahaa ei makseta työntekijälle samalta ajalta palkkaa vastaavalta osalta.

Jos luovutuspäivärahasta ei muuta erikseen säädetä, siihen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään sairauspäivärahasta. Luovutuspäivärahaan ei kuitenkaan sovelleta sairauspäivärahaa koskevia 7 luvun 1 ja 3 §:n, tämän luvun 1, 2, 4, 4 a, 5, 5 a ja 6–10 §:n, 11 luvun 1, 2, 5–8, 10 ja 14 §:n sekä 12 luvun 2–7, 10 §:n 2 momentin sekä 11 ja 12 §:n säännöksiä.

5 §

Sairauspäivärahan maksamisen rajoitukset

Sairauspäivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka on:

2) asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) mukaisessa palveluksessa tai siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

3 §

Oikeus erityisraskausrahaan

Raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen, biologinen, fysikaalinen tai fyysinen tekijä, työolosuhde taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin, milloin vakuutetun työtehtävien tai työolojen voidaan edellä mainituissa tilanteissa arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden, sekä siitä, mitä selvityksiä vakuutetun on esitettävä haettaessa erityisraskausrahaa.

4 a §

Erityisraskausrahan maksaminen osittaisena

Jos työnantaja ei voi järjestää vakuutetulle muuta työtä työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai merityösopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja jos tämän luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaara vakuutetun tai sikiön terveydelle voidaan välttää vain työaika lyhentämällä ja vakuutettu on tästä syystä sopinut työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä, erityisraskausraha voidaan osa-aikatyön ajalta maksaa osittaisena. Edellytyksenä on, että vakuutetun päivittäinen työaika on enintään viisi tuntia.

Yrittäjälle erityisraskausraha voidaan maksaa osittaisena, jos hänen päivittäinen työaikansa on enintään viisi tuntia 3 §:ssä tarkoitetuista syistä ja hänelle aiheutuu tästä ansionmenetystä.

Jos vakuutettu työskentelee useassa työsuhteessa taikka palkkatyössä ja yrittäjänä, erityisraskausrahan maksaminen osittaisena edellyttää, että päivittäinen työaika on yhteensä enintään viisi tuntia.

10 luku

Erityishoitoraha

2 §

Erityishoitorahan maksamisen edellytykset

Erityishoitorahaan on oikeus vakuutetulla, joka osallistuu:

1) lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon tai kuntoutukseen, jos lasta hoitava lääkäri katsoo osallistumisen tarpeelliseksi; erityishoitorahan suorittamisen edellytyksenä on lisäksi seitsemän vuotta täyttäneen lapsen osalta, että sairaus tai vamma on vaikea;

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

3 §

Palkkatulo

Kunnan eläinlääkärin tulona huomioidaan palkan lisäksi eläinlääkärin eläimen omistajilta tai haltijoilta periminä eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 14 §:ssä tarkoitettuina palkkioina mainitun lain 3 §:n 4 momentissa tarkoitetun kunnan toimielimen vuosittain vahvistama rahamäärä.

5 §

Ansionmenetykskorvaukset

Ansionmenetykskorvauksena huomioidaan vakuutetun työtapaturman tai ammattitaudin perusteella saama työtapaturmaa koskevien eri lakien mukainen ansionmenetykskorvaus, liikennevakuutuslakiin, potilasvakuutuslakiin tai sotilastapaturmaa koskeviin eri lakeihin perustuva ansionmenetykskorvaus, tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukainen luovutuspäiväraha.

6 §

Etuusperusteinen tulo

Etuusperusteinen tulo lasketaan tarkastelujakson aikana saatujen seuraavien ansionmenetykskorvausten ja sosiaalietuuksien perusteella:

3) päivärahaetuus lukuun ottamatta tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukaista luovutuspäivärahaa;

13 §

Osittaisen erityisraskausrahan ja osittaisen vanhempainrahan määrä

Sen estämättä, mitä muualla tässä laissa säädetään, osittaisen erityisraskausrahan ja osittaisen vanhempainrahan määrä on kuitenkin aina puolet erityisraskausrahan ja vanhempainrahan määrästä.

16 §

Luovutuspäivärahan määrä

Luovutuspäiväraha määräytyy sen työ- tai virkasuhteen palkan perusteella, jonka vakuutettu saisi, ellei hän olisi estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Päivärahan määrä on kuukausitulon kahdeskymmenesviidesosa. Jos ansionmenetyksen määrästä ei esitetä luotettavaa selvitystä, luovutuspäiväraha määräytyy sen palkan perusteella, jonka vakuutettu on saanut välittömästi ennen kuin hän on estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia.

Yrittäjän luovutuspäiväraha on etuuden alkamishetkellä voimassa olevan yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti vahvistetun vuosityötulon kolmassadasosa.

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

8 §

Sairauspäiväraha ja potilasvahinkokorvaukset

Vakuutetulla on oikeus sairauspäivärahaan sen estämättä, että vakuutetulla on oikeus saada korvausta työkyvyttömyydestä aiheutuneesta ansionmenetyksestä potilasvakuutuslain perusteella. Jos vakuutetulle on jo maksettu potilasvakuutuslain perusteella korvausta samalta ajalta, maksetaan sairauspäiväraha enintään maksetun korvauksen määrään saakka Potilasvakuutuskeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

työttömyysturvalain 11 luvun 14 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 11 luvun 14 § 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 883/2015, seuraavasti:

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

14 §

Työttömyysetuuden periminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on saanut työttömyysetuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain 1 luvun 4 §:n 6 kohdan mukaista päivärahaa, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyysetuuden määrän takautuvasti suoritettavasta eläkkeestä, luopumistuesta, päivärahasta tai tapaturmaeläkkeestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

työntekijän eläkelain 2 ja 74 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 74 §:n 3 momentin 8 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 40/2022 ja 74 §:n 3 momentin 8 kohta laissa 1468/2019, seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

74 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena ovat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, taikka 62 prosenttia ihmisen elimien,

kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan
perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

yrittäjän eläkelain 2 ja 68 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 2 §:n 1 momentin 9 kohta sekä 68 §:n 3 momentin 7 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 9 kohta laissa 41/2022 ja 68 §:n 3 momentin 7 kohta laissa 1469/2019, seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

68 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena ovat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

7) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu yrittäjälle kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva työtulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, taikka 62 prosenttia ihmisen elimien,

kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan
perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu yrittäjälle;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20 ____.

5.

Laki

merimieseläkelain 2 ja 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 2 §:n 1 momentin 6 kohta sekä 80 §:n 3 momentin 8 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 42/2022 ja 80 §:n 3 momentin 8 kohta laissa 1471/2019, seuraavasti:

2 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

80 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena ovat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, taikka 62 prosenttia ihmisen elimien,

kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan
perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

julkisten alojen eläkelain 3 ja 87 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 3 §:n 1 momentin 8 kohta sekä 87 §:n 3 momentin 6 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 44/2022 ja 87 §:n 3 momentin 6 kohta laissa 1472/2019, seuraavasti:

3 §

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa taikka sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

87 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena ovat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

6) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, taikka 62 prosenttia ihmisen elimien,

kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan
perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

7.

Laki

tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 93 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1194/2023, seuraavasti:

93 §

Asumnon ja työpaikan väliset matkakustannukset

Jos verovelvollinen on verovuoden aikana saanut työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai päivärahaa toimeentulon turvaamiseksi tai sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskausrahaa, erityisraskausrahaa tai vanhempainrahaa, hänen omavastuuosuuttaan pienennetään 80 eurolla jokaiselta täydeltä korvauskuukaudelta. Omavastuuosuus on kuitenkin vähintään 160 euroa. Täyteen korvauskuukauteen katsotaan kuuluvan 21,5 korvauspäivää vastaava määrä. Jos verovelvollinen on verovuoden aikana saanut soviteltua työttömyysetuutta, osittaisena maksettavaa vanhempainrahaa tai osittaisena maksettavaa erityisraskausrahaa, täysiä korvauskuukausia laskettaessa korvauspäivät muutetaan täysiksi korvauspäiviksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

työsopimuslain 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työsopimuslain (55/2001) 4 lukuun uusi 2 b § seuraavasti:

2 b §

Osittainen erityisraskausvapaa

Työnantaja ja työntekijä voivat sairausvakuutuslain 9 luvun 4 a §:ssä tarkoitetussa tilanteessa sopia osittaisesta erityisraskausvapaasta ja osa-aikatyön ehdoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

Helsingissä 9.10.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 1 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1228/2016,
muutetaan 2 luvun 5 §:n 2 momentti, 8 luvun 5 §:n 2 kohta, 9 luvun 3 §:n 1 momentti, 10 luvun 2 §:n 2 momentin 1 kohta, 11 luvun 3 §:n 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohta ja 13 § sekä 12 luvun 8 §,
sellaisina kuin niistä ovat 8 luvun 5 §:n 2 kohta laissa 678/2014, 9 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 28/2022 sekä 11 luvun 3 §:n 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohta ja 13 § laissa 535/2019, sekä
lisätään 8 lukuun uusi 1 b §, 9 lukuun uusi 4 a § ja 11 lukuun uusi 16 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

5 §

5 §

Sairaanhoitokorvauksen suhde muun lain mukaiseen korvaukseen

Sairaanhoitokorvauksen suhde muun lain mukaiseen korvaukseen

Jos vakuutetun oikeus saada korvausta sairaanhoidosta aiheutuneista kustannuksista perustuu potilasvahinkolakiin (585/1986), tämän lain mukainen korvaus on potilasvahinkolakiin nähden ensisijainen. Jos vakuutetulle on jo maksettu potilasvahinkolain perusteella korvausta samoista sairaanhoitokustannuksista, maksetaan tämän lain mukainen korvaus Potilasvakuutuskeskukselle.

Jos vakuutetun oikeus saada korvausta sairaanhoidosta aiheutuneista kustannuksista perustuu *potilasvakuutuslakiin* (948/2019), tämän lain mukainen korvaus on *potilasvakuutuslakiin* nähden ensisijainen. Jos vakuutetulle on jo maksettu *potilasvakuutuslain* perusteella korvausta samoista sairaanhoitokustannuksista, maksetaan tämän lain mukainen korvaus Potilasvakuutuskeskukselle.

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

1 §

Sairauspäiväraha

Sairauspäivärahaa maksetaan työkyvyttömyyden aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi.

Mitä tässä laissa säädetään sairauspäivärahasta, koskee soveltuvin osin myös 1 luvun 4 §:n 6 kohdassa tarkoitettua luovutuspäivärahaa.

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

1 §

Sairauspäiväraha

(kumotaan)

1 b §

Luovutuspäiväraha

Vakuutetulle maksetaan luovutuspäivärahaa elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen ja siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi.

Luovutuspäiväraha maksetaan työnantajalle siltä osin kuin työntekijällä on työsuhteen perusteella oikeus palkan tai sitä vastaavan korvauksen saamiseen ajalta, jolloin työntekijä on ollut estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia ja kun työsuhteen ehdoissa on sovittu päivärahan tai sen osan maksamisesta työnantajalle. Luovutuspäivärahaa ei makseta työntekijälle samalta ajalta palkkaa vastaavalta osalta.

Jos luovutuspäivärahasta ei muuta erikseen säädetä, siihen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään sairauspäivärahasta. Luovutuspäivärahaan ei kuitenkaan sovelleta sairauspäivärahaa koskevia 7 luvun 1 ja 3 §:n, tämän luvun 1, 2, 4, 4 a, 5, 5 a ja 6–10 §:n, 11 luvun 1, 2, 5–8, 10 ja 14 §:n sekä 12 luvun 2–7, 10 §:n 2 momentin sekä 11 ja 12 §:n säännöksiä.

5 §

Sairauspäivärahan maksamisen rajoitukset

Sairauspäivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka on:

2) varusmiespalveluksessa vakinaisessa väessä, varusmiespalvelusta vastaavassa vapaaehtoisessa asepalveluksessa, aseettomana, reserviläisenä tai varareserviin kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalveluksessa.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

3 §

Oikeus erityisraskausrahaan

Raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen aine, säteily tai tarttuva tauti taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Valtioneuvoston asetuksella säädetään, milloin vakuutetun työtehtävien tai työpaikan olosuhteiden voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden edellä mainituissa tilanteissa, sekä siitä, mitä selvityksiä vakuutetun on esitettävä haettaessa erityisraskausrahaa.

5 §

Sairauspäivärahan maksamisen rajoitukset

Sairauspäivärahaa ei makseta vakuutetulle, joka on:

2) asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (285/2022) mukaisessa palveluksessa tai siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa.

9 luku

Vanhempainpäivärahat

3 §

Oikeus erityisraskausrahaan

Raskaana olevalla vakuutetulla, joka on ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä, on oikeus erityisraskausrahaan, jos hänen työtehtäviinsä tai työoloihinsa liittyvä kemiallinen, biologinen, fyysikaalinen tai fyysinen tekijä, työolosuhde taikka muu vastaava seikka vaarantaa hänen tai sikiön terveyden. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin, milloin vakuutetun työtehtävien tai työolojen voidaan edellä mainituissa tilanteissa arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden, sekä siitä, mitä selvityksiä vakuutetun on esitettävä haettaessa erityisraskausrahaa.

4 a §

Erityisraskausrahan maksaminen osittaisena

Jos työnantaja ei voi järjestää vakuutetulle muuta työtä työsopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tai merityösopimuslain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti ja jos tämän luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu vaara vakuutetun tai sikiön terveydelle voidaan välttää vain työaikaa lyhentämällä ja

vakuutettu on tästä syystä sopinut työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä, erityisraskausraha voidaan osa-aikatyön ajalta maksaa osittaisena. Edellytyksenä on, että vakuutetun päivittäinen työaika on enintään viisi tuntia.

Yrittäjälle erityisraskausraha voidaan maksaa osittaisena, jos hänen päivittäinen työaikansa on enintään viisi tuntia 3 §:ssä tarkoitetuista syistä ja hänelle aiheutuu tästä ansionmenetystä.

Jos vakuutettu työskentelee useassa työsuhteessa taikka palkkatyössä ja yrittäjänä, erityisraskausrahan maksaminen osittaisena edellyttää, että päivittäinen työaika on yhteensä enintään viisi tuntia.

10 luku

Erityishoitoraha

2 §

Erityishoitorahan maksamisen edellytykset

Erityishoitorahaan on oikeus vakuutetulla, joka osallistuu:

1) erikoissairaanhoidon tasoisessa toimintayksikössä taikka erityishuoltopiiriin toimintayksikön erikoissairaanhoidon tasoisella poliklinikalla lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan hoitoon tai kuntoutukseen, jos lasta hoitava lääkäri katsoo osallistumisen tarpeelliseksi; erityishoitorahan suorittamisen edellytyksenä on lisäksi seitsemän vuotta täyttäneen lapsen osalta, että sairaus tai vamma on vaikea;

10 luku

Erityishoitoraha

2 §

Erityishoitorahan maksamisen edellytykset

Erityishoitorahaan on oikeus vakuutetulla, joka osallistuu:

1) lapsensa sairauden tai vamman vuoksi annettavaan erikoissairaanhoidon tasoiseen hoitoon tai kuntoutukseen, jos lasta hoitava lääkäri katsoo osallistumisen tarpeelliseksi; erityishoitorahan suorittamisen edellytyksenä on lisäksi seitsemän vuotta täyttäneen lapsen osalta, että sairaus tai vamma on vaikea;

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

3 §

Palkkatulo

Kunnan eläinlääkärin tulona huomioidaan palkan lisäksi eläinlääkärin eläimen

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

3 §

Palkkatulo

Kunnan eläinlääkärin tulona huomioidaan palkan lisäksi eläinlääkärin eläimen

omistajilta tai haltijoilta periminä eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 19 §:ssä tarkoitettuina palkkioina mainitun lain 7 §:ssä tarkoitetun kunnan toimielimen vuosittain vahvistama rahamäärä.

omistajilta tai haltijoilta periminä eläinlääkintähuoltolain (285/2023) 14 §:ssä tarkoitettuina palkkioina mainitun lain 3 §:n 4 momentissa tarkoitetun kunnan toimielimen vuosittain vahvistama rahamäärä.

5 §

Ansionmenetyskorvaukset

Ansionmenetyskorvauksena huomioidaan vakuutetun työtapaturman tai ammattitaudin perusteella saama työtapaturmaa koskevien eri lakien mukainen ansionmenetyskorvaus, liikennevakuutuslakiin, potilasvahinkolakiin tai sotilastapaturmaa koskeviin eri lakeihin perustuva ansionmenetyskorvaus sekä tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha.

5 §

Ansionmenetyskorvaukset

Ansionmenetyskorvauksena huomioidaan vakuutetun työtapaturman tai ammattitaudin perusteella saama työtapaturmaa koskevien eri lakien mukainen ansionmenetyskorvaus, liikennevakuutuslakiin, potilasvakuutuslakiin tai sotilastapaturmaa koskeviin eri lakeihin perustuva ansionmenetyskorvaus, tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukainen luovutuspäiväraha.

6 §

Etuusperusteinen tulo

Etuusperusteinen tulo lasketaan tarkastelujakson aikana saatujen seuraavien ansionmenetyskorvausten ja sosiaalietuuksien perusteella:

3) 1 luvun 4 §:n 6 kohdassa tarkoitettu päivärahaetus lukuun ottamatta tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa;

6 §

Etuusperusteinen tulo

Etuusperusteinen tulo lasketaan tarkastelujakson aikana saatujen seuraavien ansionmenetyskorvausten ja sosiaalietuuksien perusteella:

3) päivärahaetus lukuun ottamatta tartuntatautilain mukaista tartuntatautipäivärahaa sekä ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 18 §:n 2 momentin mukaista luovutuspäivärahaa;

13 §

Osittaisen vanhempainrahan määrä

Sen estämättä, mitä muualla tässä laissa säädetään, osittaisen vanhempainrahan määrä on kuitenkin aina puolet vanhempainrahan määrästä.

13 §

Osittaisen erityisraskausrahan ja osittaisen vanhempainrahan määrä

Sen estämättä, mitä muualla tässä laissa säädetään, osittaisen erityisraskausrahan ja osittaisen vanhempainrahan määrä on

kuitenkin aina puolet erityisraskausrahan ja vanhempainrahan määrästä.

16 §

Luovutuspäivärahan määrä

Luovutuspäiväraha määräytyy sen työ- tai virkasuhteen palkan perusteella, jonka vakuutettu saisi, ellei hän olisi estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia. Päivärahan määrä on kuukausitulon kahdeskymmenesviidesosa. Jos ansionmenetyksen määrästä ei esitetä luotettavaa selvitystä, luovutuspäiväraha määräytyy sen palkan perusteella, jonka vakuutettu on saanut välittömästi ennen kuin hän on estynyt tekemästä työtään elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen taikka siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia.

Yrittäjän luovutuspäiväraha on etuuden alkamishetkellä voimassa olevan yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisesti vahvistetun vuosityötulon kolmassadasosa.

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

8 §

Sairauspäiväraha ja potilasvahinkokorvaukset

Vakuutetulla on oikeus sairauspäivärahaan sen estämättä, että vakuutetulla on oikeus saada korvausta työkyvyttömyydestä aiheutuneesta ansionmenetyksestä potilasvahinkolain perusteella. Mikäli vakuutetulle on jo maksettu potilasvahinkolain perusteella korvausta samalta ajalta, maksetaan sairauspäiväraha enintään maksetun korvauksen määrään saakka Potilasvakuutuskeskukselle.

12 luku

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

8 §

Sairauspäiväraha ja potilasvahinkokorvaukset

Vakuutetulla on oikeus sairauspäivärahaan sen estämättä, että vakuutetulla on oikeus saada korvausta työkyvyttömyydestä aiheutuneesta ansionmenetyksestä potilasvakuutuslain perusteella. Jos vakuutetulle on jo maksettu potilasvakuutuslain perusteella korvausta samalta ajalta, maksetaan sairauspäiväraha enintään maksetun korvauksen määrään saakka Potilasvakuutuskeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20__ .

2.

Laki

työttömyysturvalain 11 luvun 14 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 11 luvun 14 § 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 883/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 luku

11 luku

Toimeenpanoa koskevat säännökset

Toimeenpanoa koskevat säännökset

14 §

14 §

Työttömyysetuuden periminen eräissä tapauksissa

Työttömyysetuuden periminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on saanut työttömyysetuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, kuntoutusrahain mukaista kuntoutusrahaa, työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyysetuuden määrän takautuvasti suoritettavasta eläkkeestä, luopumistuesta, päivärahasta tai tapaturmaeläkkeestä.

Jos henkilö on saanut työttömyysetuutta samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain 1 luvun 4 §:n 6 kohdan mukaista päivärahaa, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun työttömyysetuuden määrän takautuvasti suoritettavasta eläkkeestä, luopumistuesta, päivärahasta tai tapaturmaeläkkeestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

työntekijän eläkelain 2 ja 74 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 2 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 74 §:n 3 momentin kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 40/2022 ja 74 §:n 3 momentin kohta laissa 1468/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansion-menetykskorvausta;

4) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, *ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa*, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai kuntoutusrahaa taikka
liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista
tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

74 §

74 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena
olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden
ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu.
Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat
eläkkeeseen seuraavasti:

Palkattoman ajan etuuksien perusteena
olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden
ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu.
Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat
eläkkeeseen seuraavasti:

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan,
osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan
perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa
tarkoitettua vuositulosta siltä ajalta, jolta
etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin
siten, että osasairauspäivärahan perusteena
oleva tulo on puolet sairauspäivärahan
perusteena olevasta vuositulosta;

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan,
osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan
perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa
tarkoitettua vuositulosta siltä ajalta, jolta
etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin
siten, että osasairauspäivärahan perusteena
oleva tulo on puolet sairauspäivärahan
perusteena olevasta vuositulosta, *taikka* 62
prosenttia ihmisen elimien, kudoksien ja
solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun
lain mukaisen luovutuspäivärahan perusteena
olevasta palkasta siltä ajalta, jolta
luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki

yrittäjän eläkelain 2 ja 68 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain (1272/2006) 2 §:n 1 momentin 9 kohta sekä 68 §:n 3 momentin kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 9 kohta laissa 41/2022 ja 68 §:n 3 momentin kohta laissa 1469/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka

9) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta yrittäjälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa tai sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, *ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001)* mukaista *luovutuspäivärahaa*, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden

Voimassa oleva laki

liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetyskorvausta;

68 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

7) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu yrittäjälle kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva työtulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta;

Ehdotus

korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetyskorvausta;

68 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena ovat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

7) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu yrittäjälle kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva työtulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, taikka 62 prosenttia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu yrittäjälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

merimieseläkelain 2 ja 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 2 §:n 1 momentin 6 kohta sekä 80 §:n 3 momentin kohta, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1 momentin 6 kohta laissa 42/2022 ja 80 §:n 3 momentin kohta laissa 1471/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansion-menetykskorvausta;

6) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa, sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, *ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa*, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai kuntoutusrahaa taikka
liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista
tilapäistä ansionmenetykskorvausta;

80 §

80 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena
olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden an-
sioiksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien
perusteena olevat tulot oikeuttavat
eläkkeeseen seuraavasti:

Palkattoman ajan etuuksien perusteena
olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden
ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu.
Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat
eläkkeeseen seuraavasti:

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan,
osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan
perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa
tarkoitettua vuositulosta siltä ajalta, jolta
etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin
siten, että osasairauspäivärahan perusteena
oleva tulo on puolet sairauspäivärahan
perusteena olevasta vuositulosta;

8) 62 prosenttia sairauspäivärahan,
osasairauspäivärahan tai erityishoitorahan
perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa
tarkoitettua vuositulosta siltä ajalta, jolta
etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin
siten, että osasairauspäivärahan perusteena
oleva tulo on puolet sairauspäivärahan
perusteena olevasta vuositulosta, *taikka 62*
prosenttia ihmisen elimien, kudoksien ja
solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun
lain mukaisen luovutuspäivärahan perusteena
olevasta palkasta siltä ajalta, jolta
luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

6.

Laki

julkisten alojen eläkelain 3 ja 87 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisten alojen eläkelain (81/2016) 3 §:n 1 momentin 8 kohta sekä 87 §:n 3 momentin 6 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 44/2022 ja 87 §:n 3 momentin 6 kohta laissa 1472/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Keskeiset määritelmät

Keskeiset määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa taikka sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka

8) *palkattomalla ajalla* aikaa, jolta työntekijälle on maksettu sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista raskaus-, erityisraskaus- tai vanhempainrahaa taikka sairauspäivärahaa, osasairauspäivärahaa tai erityishoitorahaa, *ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain (101/2001) mukaista luovutuspäivärahaa*, tartuntatautilain (1227/2016) mukaista tartuntatautipäivärahaa, vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaista vuorottelukorvausta, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa, aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaista aikuiskoulutustukea, työeläkelakien tai Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaista kuntoutusrahaa, liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) mukaista ansionmenetykskorvausta taikka työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) tai tapaturman ja palvelussairauden

Voimassa oleva laki

liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetyskorvausta;

87 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

6) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta;

Ehdotus

korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain (1522/2016) mukaista päivärahaa tai kuntoutusrahaa taikka liikennevakuutuslain (460/2016) mukaista tilapäistä ansionmenetyskorvausta;

87 §

Eläkkeeseen oikeuttavat palkattomat ajat

Palkattoman ajan etuuksien perusteena olevat tulot katsotaan sen kalenterivuoden ansioiksi, johon etuusaika kohdentuu. Etuuksien perusteena olevat tulot oikeuttavat eläkkeeseen seuraavasti:

6) 62 prosenttia sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan ja erityishoitorahan perusteena olevasta sairausvakuutuslaissa tarkoitetusta vuositulosta siltä ajalta, jolta etuus on maksettu työntekijälle, kuitenkin siten, että osasairauspäivärahan perusteena oleva tulo on puolet sairauspäivärahan perusteena olevasta vuositulosta, *taikka* 62 prosenttia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain mukaisen luovutuspäivärahan perusteena olevasta palkasta siltä ajalta, jolta luovutuspäiväraha on maksettu työntekijälle;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuloverolain (1535/1992) 93 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1194/2023, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

93 §

93 §

*Asumnon ja työpaikan väliset matkakustan-
nukset*

*Asumnon ja työpaikan väliset
matkakustannukset*

Jos verovelvollinen on verovuoden aikana
saanut työttömyysturvalain (1290/2002)
mukaista työttömyyspäivärahaa,
työmarkkinatukea tai päivärahaa
toimeentulon turvaamiseksi tai
sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista
äitiysrahaa, erityisäitiysrahaa, isyysrahaa,
raskausrahaa, erityisraskausrahaa,
vanhempainrahaa tai osittaista
vanhempainrahaa, hänen
omavastuuosuuttaan pienennetään 80 eurolla
jokaiselta täydeltä korvauskuukaudelta.
Omavastuuosuus on kuitenkin vähintään 160
euroa. Täyteen korvauskuukauteen katsotaan
kuuluvan 21,5 korvauspäivää vastaava määrä.
Jos verovelvollinen on verovuoden aikana
saanut soviteltua työttömyysetuutta tai
osittaista vanhempainrahaa, täysiä
korvauskuukausia laskettaessa korvauspäivät
muutetaan täysiksi korvauspäiviksi.

Jos verovelvollinen on verovuoden aikana
saanut työttömyysturvalain (1290/2002)
mukaista työttömyyspäivärahaa,
työmarkkinatukea tai päivärahaa
toimeentulon turvaamiseksi tai
sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista
raskausrahaa, erityisraskausrahaa tai
vanhempainrahaa, hänen omavastuuosuuttaan
pienennetään 80 eurolla jokaiselta täydeltä
korvauskuukaudelta. Omavastuuosuus on
kuitenkin vähintään 160 euroa. Täyteen
korvauskuukauteen katsotaan kuuluvan 21,5
korvauspäivää vastaava määrä. Jos
verovelvollinen on verovuoden aikana saanut
soviteltua työttömyysetuutta, osittaisena
maksettavaa vanhempainrahaa tai osittaisena
maksettavaa erityisraskausrahaa, täysiä
korvauskuukausia laskettaessa korvauspäivät
muutetaan täysiksi korvauspäiviksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

8.

Laki

työsopimuslain 4 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään työsopimuslain (55/2001) 4 lukuun uusi 2 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Perhevapaat

Perhevapaat

2 b §

Osittainen erityisraskausvapaa

Työnantaja ja työntekijä voivat sairausvakuutuslain 9 luvun 4 a §:ssä tarkoitettussa tilanteessa sopia osittaisesta erityisraskausvapaasta ja osa-aikatyön ehdoista.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

Valtioneuvoston asetus

sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
kumotaan sairausvakuutuslain täytäntöönpanosta annetun asetuksen (1335/2004) 1 luvun 2 §, sellaisena kuin se on osaksi asetuksessa 404/2022,
muutetaan 1 luvun 1 § sekä 2 luvun 1 §:n 3 ja 7 momentti, sellaisina kuin ne ovat 1 luvun 1 § osaksi asetuksissa 619/2015 ja 404/2022 sekä 2 luvun 1 §:n 3 momentti asetuksessa 404/2022 ja 7 momentti asetuksessa 1063/2022, sekä
lisätään 2 luvun 1 §:ään uusi 9 momentti seuraavasti:

1 luku

Päivärahaetuudet

1 §

Työtehtävät ja työolot erityisraskausrahan edellytyksenä

Vakuutetun työtehtäviin tai työoloihin liittyvän kemiallisen, biologisen, fysikaalisen tai fyysisen tekijän, työolosuhteen taikka muun vastaavan seikan voidaan arvioida vaarantavan vakuutetun tai sikiön terveyden sairausvakuutuslain (1224/2004) 9 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, jos vaaraa aiheuttava tekijä, työolosuhde tai vastaava seikka on raskaana olevien, äskettäin synnyttäneiden ja imettävien työntekijöiden suojelemisesta työssä vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä annetun valtioneuvoston asetuksen (143/2024) 2 §:ssä mainittu tekijä. Arvioitaessa niiden merkitystä raskaana olevan tai sikiön terveydelle on otettava huomioon vaaraa aiheuttaville tekijöille altistumisen luonne, määrä ja kesto.

2 luku

Etuuksien hakeminen ja maksaminen

1 §

Päivärahaetuuksia haettaessa esitettävä selvitys

Erityisraskausrahaa ja osittaisena maksettavaa erityisraskausrahaa koskevaan hakemukseen vakuutetun on liitettävä lääkärin, sairaanhoitajan, kätilön tai terveydenhoitajan antama todistus raskaudesta sekä työpaikan työterveyshuoltoa toteuttavan lääkärin taikka muun vakuutetun työolosuhteet tuntevan lääkärin lausunto vakuutetun tai sikiön terveydelle aiheutuvasta sairausvakuutuslain 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettusta vaarasta. Lääkärinlausunnosta on käytävä ilmi mitattavissa olevan vaaratekijän työpaikalla mitattu arvo, vaaratekijälle altistumisen luonne, määrä ja kesto sekä vaaratekijän rajautuminen vain työpaikalle. Lisäksi hakemukseen on liitettävä työnantajan selvitys siitä, että vaaratekijää ei ole voitu poistaa työolosuhteita muuttamalla eikä työntekijää ole voitu siirtää muihin tehtäviin työsopimuslaissa (55/2001) säädetyllä tavalla ja että työntekijä tästä syystä on poissa työstä. Työnantajan selvityksestä on käytävä ilmi ne toimet, joilla työntekijän siirtoa muihin tehtäviin on selvitetty sekä, miksi

vaaratekijää ei ole voitu poistaa työolosuhteita muuttamalla. Omaa työtään tekevältä edellytetään vastaava selvitys soveltuvien osin. Osittaisena maksettavaa erityisraskausrahaa haettaessa hakemukseen on liitettävä työsopimus, josta käy ilmi työaika ja osa-aikaisuuden syy. Oma työtään tekevän hakiessa osittaisena maksettavaa erityisraskausrahaa on hakemukseen liitettävä selvitys työstä poissaolon aiheuttamasta ansionmenetyksestä.

Tartuntatautilain (1227/2016) 82 §:ssä tarkoitettua tartuntatautipäivärahaa haettaessa on esitettävä luotettava selvitys ansionmenetyksestä ja sen määrästä sekä:

1) hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän virkasuhteisen tartuntataudeista vastaavan lääkärin päätös työstä poissaolosta, karanteenista tai eristämisestä; taikka

2) sosiaali- ja terveysministeriön, Lupa- ja valvontaviraston taikka hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän tartuntatautien torjunnasta vastaavan toimielimen päätös karanteenista tai eristämisestä.

Luovutuspäivärahaa haettaessa vakuutetun on esitettävä luotettava selvitys ansionmenetyksestä ja sen määrästä sekä lääkärintodistus elimen, kudoksen tai solujen irrottamisesta johtuvasta työstä poissaolosta tai luotettava selvitys osallistumisesta elimen, kudoksen tai solujen irrottamiseen liittyviin välttämättömiin tutkimuksiin.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026.